

T.C
OSMANİYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ
ANA BİLİM DALI

**SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLARA YÖNELİK
GELİŞTİRİLEN KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ
HİZMETLERDE KAMUSAL ETKİNLİK ANALİZİ:
OSMANİYE İLİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS

Erhan KAYA

OSMANİYE / 2023

T.C.
OSMANİYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLARA YÖNELİK GELİŞTİRİLEN KORUYUCU
VE ÖNLEYİCİ HİZMETLERDE KAMUSAL ETKİNLİK ANALİZİ:
OSMANİYE İLİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Erhan KAYA

Danışman: Doç. Dr. M. Burhanettin COŞKUN

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Ali Fuat GÖKÇE

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Cihan UZUNÇAYIR

OSMANİYE - 2023

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne;

Suçta Sürüklenen Çocuklara Yönelik Geliştirilen Koruyucu ve Önleyici Hizmetlerde Kamusal Etkinlik Analizi: Osmaniye İli Örneği başlıklı çalışma, jürimiz tarafından Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. Mehmet Burhanettin COŞKUN

Üye: Doç. Dr. Ali Fuat GÖKÇE

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Cihan UZUNÇAYIR

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

.../.../2023

Doç. Dr. Ebru GÜHER

Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Osmaniye

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım; **Suç Sürüklenen Çocuklara Yönelik Geliştirilen Koruyucu ve Önleyici Hizmetlerde Kamusal Etkinlik Analizi: Osmaniye İli Örneği** başlıklı Yüksek Lisans Tez çalışmamda;

- Sunulan verilerin; gerekli izinleri alınmış ve denetimli laboratuvar koşullarında tarafımdan veya ilgili görevlilerce elde edildiğini ya da izin belgesine dayalı olarak ve kaynak göstermek suretiyle kullanıldığını,
- Kullanılan veriler üzerinde herhangi bir değişiklik veya eksiltme yapılmaksızın etik kurallara uygun olarak işlenip sunulduğunu,
- Maddi veya manevi destek sağlamış olan Kurum, Kuruluş ve kişilere destek türü de belirtilerek, varsa proje protokol numarası ile yoksa ismen Ön Söz/Teşekkür Bölümlerinde yer verildiğini,
- Yararlanılan kaynaklara Tez metni içinde atıf göstermek suretiyle değinildiğini ve bunların Kaynaklar Bölümüne eklendiğini,
- Teknik/Bilimsel Eser niteliği taşıyan Tezin özgün parçalarının bir başka ortamdan kopyalanarak alınmadığını ve bu parçaların bir başka Kurum/Kuruluş bünyesinde akademik amaç veya unvan almak amacıyla hiçbir suretle kullanılmadığını ve bir başkasının kullanmasına izin verilmediğini,
- Burada belirttiğim hususların aksinin tespit edilmesi halinde tüm yasal sorumluluğun şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

03/07/ 2023

İmza

Erhan KAYA
Öğrenci

ÖĞRENCİ NO	2121510106
ANABİLİM/ ANA SANAT DALI	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
BİLİM/ SANAT DALI	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
ENSTİTÜ KAYIT TARİHİ	11/09./ 2021

ÖZET

SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLARA YÖNELİK GELİŞTİRİLEN KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ HİZMETLERDE KAMUSAL ETKİNLİK ANALİZİ: OSMANİYE İLİ ÖRNEĞİ

Erhan KAYA

Yüksek Lisans, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Mehmet Burhanettin COŞKUN

Temmuz 2023, 137 sayfa

Çocuklar, ailenin çocuk bakımındaki ihmali, şiddet, istismar, ailenin sosyoekonomik yapısı ve çevresel etkenlere bağlı olarak suça bulaşmaktadır. Ulusal ve uluslararası literatür tarandığında çocukların suça bulaşması ifadesinin çocuk suçluluğu, suça itilen çocuk, suça sürüklenen çocuk gibi farklı isimlerle nitelendirildiği gözlemlenmiştir.

Çocukların suça sürüklenmesi sorunu ülkelerin gelişmişlik düzeyi fark etmeksizin toplumları tehdit eden temel problemlerin başında gelmektedir. Bu yüzden de suça sürüklenen çocukların, bulundukları riskli ortam ve toplumsal kurallara aykırı olan davranışlardan uzaklaştırılarak bedensel, zihinsel, sosyal, sağlık ve ekonomik açıdan desteklenmesi çocukların gelişimi için elzem bir durumdur.

Sosyal bir sorun olan çocukların suça sürüklenmesi sorununun ortadan kaldırılması noktasında aile başta olmak üzere sivil toplum örgütlerine ve kamu kurumlarına önemli roller düşmektedir. Yirminci yüzyıldan itibaren suça sürüklenen çocukların korunmasına yönelik ülkemizde merkezi yönetim tarafından politikalar geliştirilmiştir. Bu politikalardan birisi de suça sürüklenen çocuklara özgü koruyucu ve önleyici hizmetlerdir.

Bu bağlamda Osmaniye ilinde merkezi otoritenin taşra kuruluşları eliyle sunulan koruyucu ve önleyici hizmetler çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışmanın temel amacı, Osmaniye ili özelinde 2021 yılında dezavantajlı konumda bulunarak suça sürüklenen çocuklara yönelik geliştirilen koruyucu ve önleyici hizmetlerin kamusal etkinliklerinin analiz edilmesi ve hizmetlerin uygulama

yönergelerine uygun olarak yerine getirilip getirilmediğın tespit edilmesidir. İkinci amacı ise hizmet sunulan bu çocukların gerek duygusal, zihinsel, fiziksel ve gerekse sosyokültürel yönden geliştirilmelerine yönelik yapılacak çalışmalara katkı sağlamasıdır.

Araştırmanın neticesinde, kamu kurumlarının 2021 verileri incelendiğinde koruyucu ve önleyici hizmetler genel çocuk anlamında yerine getirildiğı ancak Osmaniye ilinde suça çocuklara yönelik mevcut sistem önleyici, koruyucu ve onarıcı özellikleri içinde barındırmaktadır. Ancak bu özelliklerin takiplerinin yapılamaması, güçlü bir koordinasyonun bulunmaması, sağlıklı veri sisteminin olmaması nedeniyle sistemin güçlü ve zayıf yönleri tam olarak belirlenememiştir. Bu bağlamda koruyucu ve önleyici hizmetlerin kamusal etkinliğı yeterli biçimde saptanamamıştır.

Anahtar kelimeler: Suça Sürüklenen Çocuk, Çocuk Suçluluğı, Koruyucu ve Önleyici Hizmetler, Kamusal Etkinlik

ABSTRACT**A RESEARCH ON INCREASING THE PARTICIPATION EFFECTIVENESS
OF THE SCHOOL COUNCIL IN THE INSTITUTIONS OF THE
DIRECTORATE OF NATIONAL EDUCATION IN OSMANIYE****ERHAN KAYA****Master Thesis, Department of Political Science and Public Administration****Supervisor: Doç. Dr. Mehmet Burhanettin COŞKUN****July 2023, 137 pages**

Children are involved in crime due to neglect of the family in child care, violence, abuse, socioeconomic structure of the family and environmental factors. When the national and international literature is scanned, it has been observed that the expression of children's involvement in crime is characterized by different names such as juvenile delinquency, juvenile delinquent, juvenile delinquent.

The problem of juvenile delinquency is one of the main problems threatening the society, regardless of the level of development of the countries. For this reason, it is essential for the development of children to be supported physically, mentally, socially, healthily and economically by removing them from the risky environment they are in and from behaviors contrary to social rules.

In order to eliminate the problem of delinquency, which is a social problem, non-governmental organizations and public institutions, especially the family, play an important role. Since the twentieth century, policies have been developed by the central government in our country for the protection of children driven to crime. One of these policies is the protection and preventive services specific to children driven to crime.

In this context, the protective and preventive services provided by the provincial institutions of the central authority in the province of Osmaniye constitute the subject of the study. The main purpose of this study, in which the qualitative research method was

used, is to analyze the public activities of the protective and preventive services developed for the disadvantaged children driven into crime in the province of Osmaniye in 2021 and to determine whether the services are carried out in accordance with the implementation guidelines. The second purpose is to contribute to the work to be done for the emotional, mental, physical and socio-cultural development of these children who are served.

As a result of the research, when the 2021 data of public institutions are examined, it is seen that protective and preventive services are fulfilled in terms of general children, but the current system for children in crime in Osmaniye includes preventive, protective and restorative features. However, the strengths and weaknesses of the system could not be fully determined due to the inability to monitor these features, the lack of strong coordination, and the lack of a reliable data system. In this context, the public effectiveness of protective and preventive services has not been adequately determined.

Keywords: Juvenile Delinquent, Juvenile Delinquency, Protective and Preventive Services, Public Event

ÖNSÖZ

Araştırmada; alanla ilgili daha önceki literatür taranıp, suça sürüklenen çocuklara yönelik geliştirilen koruyucu ve önleyici hizmetleri irdelenerek suça sürüklenen çocuklara yönelik geliştirilen koruyucu ve önleyici hizmetlerin kamusal etkinlikleri Osmaniye ili özelinde analiz edilmiştir. Bu çalışma söz konusu hizmetlerin uygulama yönergelerine uygun olarak yerine getirilip getirilmediğinin tespiti ve mevcut sistemin eksikliklerinin tamamlayıcı/destekleyici yeni hizmet modelleri üretilmesi amacıyla yapılmıştır.

“Suça Sürüklenen Çocuklara Yönelik Geliştirilen Koruyucu ve Önleyici Hizmetlerde Kamusal Etkinlik Analizi: Osmaniye İli Örneği” konulu tezimin hazırlanma sürecinden bitimine kadar her aşamasında akademik fikirlerini benden esirgemeyen, mütevazı kişiliği ile bende farklı yer edinen, gerek bilimsel gerekse insani yönden kendisinden istifade ettiğim danışman hocam Doç. Dr. Sayın M. Burhanettin COŞKUN’ a teşekkürü her daim borç bilirim.

Korkut Ata Üniversitesi’ndeki derslere katılabilmem için izin konusunda bana yardımcı olan Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürüm Sayın Hamit COŞKUN’a ayrıca tezimin yazım aşamasında kıymetli görüş ve fikirlerini benden esirgemeyen değerli personel arkadaşlarıma da saygı ve hürmetlerimi arz ediyorum.

Onlar olmasaydı başaramazdım dediğim, hayatım boyunca bana sağladıkları desteği tez çalışmam sırasında da sürdüren canımdan çok sevdiğim sevgili annem ve babama da sevgi ve şükranlarımı arz ederim. Ayrıca burada isimlerini sayamadığım, yetişmemde ayrı ayrı katkıları olan herkese minnettar olduğumu da ifade etmek isterim.

İÇİNDEKİLER**Sayfa**

Özet.....	i
Abstract.....	iii
Önsöz.....	v
Kısaltmalar.....	xi
Tablolar Listesi.....	xiii
Şekiller Listesi.....	xiv
Grafikler Listesi.....	xv

BÖLÜM I**GİRİŞ**

1.1. Araştırmanın Amacı.....	3
1.2. Araştırmanın Yöntemi.....	4
1.3. Araştırmanın Soruları.....	4
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6

BÖLÜM II**ÇOCUK İLE İLGİLİ KAVRAMSAL ÇERÇEVE**

2.1. Çocuk.....	7
2.1.1. Aile ve Çocuk.....	8
2.1.2. Toplumsal Düzen, Çevre ve Çocuk.....	10
2.1.3. Din ve Çocuk.....	13
2.2. Suç Kuramları.....	15
2.2.1. Biyolojik Kuramlar.....	16

2.2.2. Sosyolojik Kuramlar.....	17
2.2.2.1. Sosyal Yapı Teorileri.....	18
2.2.2.2. Sosyal Süreç Teorileri.....	19
2.2.2.3. Çatışma Teorileri.....	19
2.2.3. Psikolojik Kuramlar.....	20
2.2.4. Bireysel Kuramlar.....	21
2.2.4.1. Klasik Ekol Yaklaşımı.....	21
2.2.4.2. Neo-Klasik Ekol Yaklaşımı.....	22
2.2.4.3. Pozitif Ekol Yaklaşımı.....	23
2.2.4.4. Coğrafik Ekol Yaklaşımı.....	24
2.3. Suça Sürüklenen Çocuk Kavramı.....	24
2.3.1. Çocukların Suça Sürüklenme Nedenleri.....	26
2.3.1.1 Kişisel Sebepler.....	27
2.3.1.2. Dış Sebepler.....	28
2.3.1.2.1. Aile.....	28
2.3.1.2.2. Arkadaşlar.....	29
2.3.1.2.3. Okul ve İş.....	30
2.3.1.2.4. Göç.....	31
2.3.1.2.5. Kitle İletişim Araçları ve Sosyal Medya.....	32
2.3.1.2.6. Diğer Sebepler.....	33
2.3.2. Çocuk Suçluluğu Çeşitleri.....	33
2.3.3. Dünyada Çocuk Suçluluğu	35
2.3.4. Türkiye’de Çocuk Suçluluğu.....	38
2.3.5. Suça Sürüklenen Çocuklara Yönelik Mevzuat.....	39

BÖLÜM III

KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ HİZMETLER

3.1. Sosyal politika.....	42
3.2. Koruyucu ve Önleyici Hizmetler.....	44
3.3. Suça Sürüklenen Çocuklara Yönelik Geliştirilen Koruyucu ve Önleyici Hizmetler.....	48
3.3.1. Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri.....	48
3.3.2. Evlat Edindirme.....	50
3.3.3. Koruyucu Aile.....	51
3.3.4. Kurum Bakımı.....	52
3.3.5. Okul Destek Projesi.....	53
3.4. Çocuklara Yönelik Suçun Önlenmesinde Rol Alan Aktörler.....	54
3.4.1. Adalet Bakanlığı.....	54
3.4.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.....	55
3.4.3. Belediyeler.....	56
3.4.4. Sivil Toplum Örgütleri.....	57
3.4.5. Milli Eğitim Bakanlığı.....	59
3.4.6. Sağlık Bakanlığı.....	60
3.4.7. Üniversitelerin Çocuklarla İlgili Birimleri ve Çocuk Koruma Merkezleri.....	61

BÖLÜM IV

ÇOCUK SUÇLULUĞUNDA KAMUSAL ALAN

4.1. Suça Sürüklenen Çocuklarda Bürokratik Yapılanma.....	63
4.2. Suça Sürüklenen Çocuklarda Kamusal Etkinlik.....	66
4.3. Suça Sürüklenen Çocuklarda Kamusal Caydırıcılık.....	68

4.3.1. Çocuk Mahkemeleri.....	69
4.3.2 Soruşturma Aşaması.....	70
4.3.3. Kovuşturma Aşaması.....	72

BÖLÜM V

BULGULAR

5.1. Türkiye ve Osmaniye'nin Çocuk Nüfusunun Demografik Yapısı.....	73
5.2. Türkiye'de Suça Sürüklenen Çocukların Demografik Yapısı.....	73
5.3. Osmaniye İli Suça Sürüklenen Çocukların Demografik Yapısı.....	76
5.4. Osmaniye İlinde Çocuk Alanında Faaliyet Gösteren Kamu Kurumlarının Suça Sürüklenen Çocuklara Yönelik Yürüttüğü Koruyucu ve Önleyici Hizmetler.....	78
5.4.1. Adalet Bakanlığınca Yürütülen Hizmetler.....	80
5.4.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca Yürütülen Hizmetler.....	82
5.4.3. İçişleri Bakanlığınca Yürütülen Hizmetler.....	87

BÖLÜM VI

GENEL DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER

6. Genel Değerlendirme ve Öneriler.....	88
6.1. Türkiye ve Osmaniye'de Suça Sürüklenen Çocukların Demografik Yapısına İlişkin Değerlendirme.....	88
6.2. Suça Sürüklenen Çocuklara Yönelik Adalet Bakanlığınca Yürütülen Koruyucu ve Önleyici Hizmetlere İlişkin Değerlendirme.....	90
6.3. Suça Sürüklenen Çocuklara Yönelik Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca Yürütülen Koruyucu ve Önleyici Hizmetlere İlişkin Değerlendirme.....	92
6.4. Suça Sürüklenen Çocuklara Yönelik İçişleri Bakanlığınca Yürütülen Koruyucu ve Önleyici Hizmetlere İlişkin Değerlendirme.....	96
6.5. Suça Sürüklenen Çocuklara Yönelik Milli Eğitim ve Sağlık Bakanlıklarınca Yürütülen Koruyucu ve Önleyici Hizmetlere İlişkin Değerlendirme.....	97

6.6. Suça Sürüklenen Çocuklara Yönelik Diyanet Başkanlığınca Yürütölen Koruyucu ve Önleyici Hizmetlere İlişkin Değerlendirme.....	97
6.7. Suça Sürüklenen Çocuklara Yönelik STK’larca Yürütölen Koruyucu ve Önleyici Hizmetlere İlişkin Değerlendirme.....	98

BÖLÜM

SONUÇ

Sonuç.....	99
Kaynakça.....	105
Öz Geçmiş.....	117

KISALTMALAR

- ABD:** Amerika Birleşik Devletleri
- AÇSHB:** Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
- ADM:** Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü
- AEP:** Aile Eğitim Programı
- ASDEP:** Aile Sosyal Destek Programı
- ASHB:** Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
- ASHİM:** Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü
- ASPB:** Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
- BM:** Birleşmiş Milletler
- BURADAYIM:** Güvenli Davranışlar Programı
- ÇEMATEM:** Çocuk ve Ergen Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezi
- ÇGP:** Çocuklar Güvende Programı
- ÇHS:** Çocuk Haklarına Dair Sözleşme
- ÇİM:** Çocuk İzlem Merkezi
- ÇKK:** Çocuk Koruma Kanunu
- ÇODEM:** Çocuk Destek Merkezi
- DSM:** Denetimli Serbestlik Müdürlüğü
- EGM:** Emniyet Genel Müdürlüğü
- GDSHM:** Gençler için Danışmanlık ve Sağlık Merkezleri
- HSK:** Hâkimler ve Savcılar Kurulu
- JGK:** Jandarma Genel Komutanlığı
- LGS:** Liselere Giriş Sınavı
- MEB:** Milli Eğitim Bakanlığı
- MEM:** Milli Eğitim Müdürlüğü
- ODP:** Okul Destek Projesi
- OJJDP:** ABD Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Suçluluğunu Önleme Dairesi
- SED:** Sosyal ve Ekonomik Destek
- SHÇEK:** Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
- SHK:** Sosyal Hizmetler Kanunu
- SHM:** Sosyal Hizmet Merkezi
- STK:** Sivil Toplum Kuruluşları

TCK: Türk Ceza Kanunu

TMK: Türk Medeni Kanunu

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

TV: Televizyon

YEDAM: Yeşilay Destek Merkezi

TABLOLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1: Suç Kuramları.....	16
Tablo 2: Avrupa’da Çocuk Mahkûm Oranları.....	36
Tablo 3: Çocuk Hizmetleri 2021 Yıl Sonu Verileri.....	53
Tablo 4: Milli Eğitim Bakanlığı’nın Çocuğa Yönelik Hizmetleri.....	59
Tablo 5: Türkiye ve Osmaniye İli Yaş Gruplarına Göre Çocuk Nüfus Dağılımları, 2021.....	73
Tablo 6: Türkiye’de Suça Sürüklenen Çocukların Demogtafik Yapısı, 2021.....	73
Tablo 7: Osmaniye İli Suça Sürüklenen Çocukların Demogtafik Yapısı, 2021.....	76
Tablo 8: Suça Sürüklenen Çocuklara Yönelik Koruyucu Ve Önleyici Hizmet Sunan Kurumlar.....	79
Tablo 9: Osmaniye Aile Eğitim Programı Kapsamında Verilen Eğitimler, 2021.....	86

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 1: Çocuk Koruma Sisteminin İşleyişi.....	48

GRAFİKLER LİSTESİ

Sayfa

Grafik 1: Türkiye Geneli Suça Sürüklenen Çocukların Cinsiyet Durumları, 2021	74
Grafik 2: Türkiye Geneli Suça Sürüklenen Çocukların Yaş Durumları, 2021	75
Grafik 3: Türkiye Geneli Suça Sürüklenen Çocukların Yıllara Göre Dağılımları.....	75
Grafik 4: Osmaniye İli Suça Sürüklenen Çocukların Cinsiyet Durumları, 2021	77
Grafik 5: Osmaniye İli Suça Sürüklenen Çocukların Yaş Durumları, 2021	77
Grafik 6: Osmaniye İli Suça Sürüklenen Çocukların Yaş Dağılımları, 2021	78
Grafik 7: Osmaniye Suça Sürüklenip Mahkemelerce Adli Kontrol Altına Alınarak Haklarında Denetimli Serbestlik Kararı Verilen Çocukların Uyruk ve Cinsiyetleri, 2021.....	80
Grafik 8: Osmaniye Suça Sürüklenip Mahkemelerce Yargılanarak Haklarında Denetimli Serbestlik Kararı Verilen Çocukların Uyruk ve Cinsiyetleri, 2021	80
Grafik 9: Osmaniye İli 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu Kapsamında Verilen Tedbir Kararı Dağılımları, 2021	81
Grafik 10: Osmaniye İlinde SED Hizmetinden Yararlanan Çocuk Sayısı, 2021	82
Grafik 11: SED Hizmetinden Yararlanan Çocukların Cinsiyet Dağılımı, 2021	82
Grafik 12: Osmaniye İli Okul Destek Projesinden Yararlanan Çocukların Cinsiyet Dağılımı, 2021	83
Grafik 13: Osmaniye İli Okul Destek Projesinden Yararlanan Çocukların Eğitim Durumları, 2021	83
Grafik 14: Osmaniye İli Okul Destek Projesinden Yararlanan LGS Sınavından %10'luk Dilime Giren 8. Sınıf Çocukların Başarı Durumları, 2021	84
Grafik 15: Osmaniye İli Okul Destek Projesinden Yararlanan Çocukların Katıldıkları Etkinlik Durumları, 2021	84
Grafik 16: Osmaniye İli Geneli Çocuklar Güvende Programı Kapsamında İzlemesi Yapılan Çocuklar, 2021	85
Grafik 17: Danışmanlık Hizmetinden Yararlanan Kişilerin Verileri, 2021	85
Grafik 18: İçişleri Bakanlığına Bağlı Kolluk Kuvvetlerince Suç Soruşturması Yapılan Çocuk Sayıları, 2021.....	87

BÖLÜM I

GİRİŞ

İnsan; bulunduğu çevrenin toplumsal ve günlük yaşam koşullarına göre şekillenebilen sosyal bir varlık olarak kabul edilmektedir. Aile başta olmak üzere okul, çevre, içinde bulunulan toplumun maddi ve manevi kuralları insanın toplum normları çerçevesinde şekillenmesine doğrudan ya da dolaylı yünden etki eden temel dinamiklerin başını çekmektedir. Bireyin toplum normları çerçevesinde şekillenmesine olumlu ya da olumsuz etki eden bu dinamiklerin dayattığı değişime ayak uydurmakta genellikle zorluk yaşandığı görülmektedir. Literatür incelendiğinde değişime uyum sağlanmakta zorlanan kesimin suça yöneldiği gözlemlenmiştir.

Suç olgusu pek çok bilim insanı ve araştırmacının çalışmalarına konu olmuş ve çoğunlukla farklı biçimlerde tanımlanmaya çalışılmıştır. Bu çalışmalarda suç; bireysel, biyolojik, sosyolojik, psikolojik, hukuksal, sosyoekonomik vb. etkenlerle ilişkilendirilmiştir. Her ne kadar farklı nedenlerle ilişkilendirilmiş olsa da tüm bu çalışmaların ortak görüşü, suçun toplumsal kurallara ve ahlaka aykırı olmakla birlikte topluma zarar veren eylemi barındırıyor olmasıdır.

Bu durum dünyanın sürekli bir değişim içerisinde olmasına bağlı olarak farklı suç türlerinin ortaya çıkmasına sebep olan faktörlere yönelik bir takım araştırmaların yapılmasına da zemin hazırlamıştır. Bütün çalışmalarda suç olgusu farklı değişkenlere bağlı olarak incelenmiş ve aynı zamanda suçun çeşitleri, suçu önleme, çocuk suçluluğu gibi kavramlara da ayrıntılı bir biçimde değinilmiştir. Çocuk suçluluğu bu bakımdan suç konusunun önemli başlıklarından bir tanesini oluşturur.

Çocukların suça meyilli konusunda yapılan araştırmalar ise farklı hususları öne çıkarmaktadır. Çocuğun bulunduğu aile ortamı, eğitimi, ailesinin sosyoekonomik durumu, ihmal ve şiddet gibi etmenler çocuğu suça iten temel faktörler arasında sayılmaktadır. Çocuklara yönelik suça sürüklenme vakalarında ciddi bir artışın meydana geldiği ve sosyolojik değişimin her geçen zaman diliminde gün yüzüne çıktığı bir süreç gerçekleşmektedir. Bu sebeple çocuk, çevresinde meydana gelen suça tanıklık etmekte ve suça sürüklenebilmektedir.

Suçta sürüklenen çocuk olgusu geçmişten bu yana toplumsal, kültürel ve hukuki

veçheleri olan bir sorun olarak kabul edilmiştir. Söz konusu sorunun ortadan kaldırılması ya da azaltılması noktasında koruyucu ve önleyici hizmetlere olan ihtiyaç daha da artmıştır. Çocuklara yönelik geliştirilecek koruyucu ve önleyici hizmetlerin mekanizması hem toplumun hem de çocuğun yüksek yararını oluşturmaktadır. Hal böyle olunca koruyucu ve önleyici hizmetlerin etkin bir şekilde planlanıp uygulanabilmesi sayesinde hem çocukların suça sürüklenmelerinin hem de sonraki süreçte ortaya çıkabilecek mükerrer suçların önüne geçilebileceği düşünülmektedir.

Ülkemizde çocukların suça sürüklenmesindeki artışın, toplumsal açıdan endişe verici boyutlara doğru ilerlediği bilinmektedir. Bu durumun çocukların toplumun geleceğini inşa eden temel özne olması sebebiyle sosyal yaşamı olumsuz etkilediği ölçüde toplumsal yapıyı da tehdit ettiği düşünülmektedir. Çünkü çocuk suçluluğu yetişkin suçluluğunda da önemli bir yer tutmaktadır (Yörükoğlu 1982). Her ne kadar potansiyel oluşturmuş olsa da suç işlemenin dinamikleri açısından bakıldığında; çocuk ve yetişkin suçluluğu özellikle yargı karşısında farklılıklar arz etmektedir. Bu nedenle çocuk suçluluğunun boyutlarının ve nedenlerinin saptanması, koruyucu ve önleyici politika ve stratejilerin geliştirilmesinde önemli hale gelmiştir. Sonuç olarak çalışmanın temel temasını suça sürüklenen çocuklar oluşturmaktadır.

Çocukların suça sürüklenmesinin önlenmesinde en önemli görev çocuğa dönük politikalar geliştiren kamu kurumlarına düşmektedir. Bu kurumlarca uygulanan psikososyal destek hizmetleri, tedbir kararları, danışmanlık hizmetleri, sosyal ve ekonomik destek ve güvenlik hizmetleri gibi çalışmalar çocuk ve ailelerinin yapısına göre tasarlanmaktadır. Çocukların korunmasına ve desteklenmesine hizmet eden yasal düzenleme ve sözleşmeler bulunmaktadır. Bu bağlamda çocuk kavramı özel olarak kabul edilse de bu tez çalışmasında suça sürüklenen çocuklar kavramı ele alınmıştır. Koruyucu ve önleyici hizmetler kapsamında çocuğun topluma yeniden kazandırılma sürecinde suça sürüklenen çocuklara yönelik sunulan kamusal hizmetler, kamusal etkinlik yaklaşımına dayanarak incelenmiştir.

Daha önceden yapılan araştırmalar incelendiğinde suça sürüklenen çocukların suça bulaşma nedenleri, suç kuramları ile ilişkileri, suça sürüklenen çocukların sosyoekonomik yapıları gibi temel kavramlarla olan ilişkilerinin araştırıldığı göze çarpmaktadır. Bu çalışmayı diğer yapılan çalışmalardan ayıran yönü suça sürüklenen çocuklara yönelik kamusal alanda geliştirilen koruyucu ve önleyici hizmetlerin kamusal etkinlik yaklaşımı kapsamında irdelenecek olmasıdır. Bu çalışma ile suça sürüklenen hizmetlerde kamu kurumlarının başarısızlıklarının sebepleri, kamu kurumlarının merkez

teşkilatlarının bu alanda sundukları hizmetlerde yerelde karşılaştıkları güçlükler ve ilgili kurumların koordinasyon eksiklikleri ile kamusal etkinliklerini nasıl artıracabilecekleri yönünde araştırma yapılarak öneriler geliştirilmiştir.

Çalışma altı bölüm şeklinde tasarlanmıştır. Çalışmanın birinci bölümünde çalışmanın konusu, amacı, kapsamı, yöntemi, sınırlıkları ve araştırma sorularına yer verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde kavramsal ve kuramsal çerçeve incelenmiştir. Bu başlık altında çocuk kavramı, aile ve çocuk, toplumsal düzen ve çevrenin, dinin, devlet ve siyasal sistemin çocukla ilişkisine değinilmiştir.

Çalışmanın üçüncü kısmında suç ve suça sürüklenen çocuk kavramı, çocuk suçluluğu çeşitleri, çocukların suça sürüklenme sebepleri ve suç kuramları araştırılarak dünyada ve Türkiye’de çocuk suçluluğunun genel durumları veriler sunularak açıklanmıştır. Türkiye’deki veriler ayrıntılı biçimde işlenmiş ve bu sonuçlara göre çocuk nüfusu ve suça sürüklenen çocukların eğitim ve cinsiyetlerine göre sınıflandırılmaları yapılmıştır. Bunun yanı sıra suça sürüklenen çocuklara yönelik mevzuat, suçun önlenmesinde rol alan aktörler, suça sürüklenen çocuklara yönelik koruyucu ve önleyici hizmetlerden ayrıntılı olarak bahsedilmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde çocuk suçluluğunda kamusal alanın alt başlıkları olan suça sürüklenen çocuk ve bürokratik yapılanma, kamusal etkinlik ve kamusal caydırıcılık konuları incelenerek bu alanda yapılan çalışmalardan bahsedilerek kurumların koordinasyonuna değinilmiştir.

Çalışmanın beşinci bölümü olan bulgular bölümünde Türkiye ve Osmaniye verilerine yer verilerek analiz yapılmıştır

Çalışmanın altıncı bölümü olan genel değerlendirme ve öneriler kısmında Osmaniye ilinde suça sürüklenen çocuklara yönelik kamu kurumlarınca sunulan koruyucu ve önleyici hizmetlerin verileri ve etkinliği karşılaştırılarak ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Çalışma sonuç kısmı ile bitmektedir.

1.1.Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı, Osmaniye ili özelinde 2021 yılında dezavantajlı konumda bulunarak suça sürüklenen çocuklara yönelik geliştirilen koruyucu ve önleyici hizmetlerin kamusal etkinliklerin analiz edilerek hizmetlerin uygulama yönergelerine

uygun olarak yerine getirilip getirilmediğinin incelenmesidir. Araştırmanın ikinci amacı ise hizmet sunulan bu çocukların gerek duygusal, zihinsel, fiziksel ve gerekse sosyokültürel yönden geliştirilmelerine yönelik yapılacak çalışmaların belirlenmesi oluşturmaktadır.

1.2.Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma, suça sürüklenen çocuklara yönelik geliştirilen koruyucu ve önleyici hizmetlerde kamu aktörlerinin üzerlerine düşen yükümlülüklerini yerine getirmede sergiledikleri rollerin etkinliğini belirlemeye yönelik bir araştırma özelliğine sahiptir. Bu araştırma teorik ve uygulama olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Teorik bölümle ilgili kaynaklar taranıp literatür araştırması yapılarak kuramsal çerçeve oluşturulmuştur. Uygulama kısmında ise belgesel tarama (dökümantasyon) yöntemi ile veri elde edilmiştir. Toplanan verilerin sınıflandırmaları yapıldıktan sonra veriler nitel olarak betimlenmiştir.

Araştırmada ortaya konan amaçlarla birlikte, Osmaniye ilinde 2021 yılında suça sürüklenen çocuklara yönelik uygulamaya konulan koruyucu ve önleyici hizmetlerin istatistiki verileri analiz edilmiştir. Araştırmada kişisel bilgilere saygı ve gizlilik ön planda tutularak hiçbir özel bilgiye yer verilmemiştir.

1.3. Araştırmanın Soruları

Çocukların suça sürüklenmesi olgusu gerek bireysel gerekse toplumsal düzlemde önemli bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Birçok dinamiği içerisinde barınan suça sürüklenen çocukların suça sürüklenme öyküsü tek bir nedene bağlanamayacağı herkes tarafından bilinen bir gerçektir. Çocukların korunması, suça bulaş riskinin azaltılması ya da önlenmesi ve suça sürüklenen çocukların rehabilitasyonu için merkezi otorite tarafından geliştirilen koruyucu ve önleyici hizmetlerin yerel aktörler tarafından uygulanabilirliği ve etkinliğinin değerlendirilmesi için yerelde yürütülen çalışmaların üzerinde kapsamlı bir şekilde durulmuştur.

Temel amaç doğrultusunda araştırma kapsamında herhangi bir hipotez test edilmemiş olup, araştırma aşağıdaki sorular üzerine kurgulanmıştır.

1. Osmaniye ilinin çocuk nüfusunun Türkiye çocuk nüfusuna oranı nedir?
Osmaniye çocuk nüfusunun cinsiyet ve yaş grubu dağılımı nasıldır?

2. Türkiye genelinde suça sürüklenen çocukların en çok karıştıkları suç türleri nelerdir? Suça sürüklenen çocukların cinsiyetleri nedir?
3. Türkiye genelinde suça sürüklenen çocukların yaş grubu dağılımı nasıldır, yaş artıkça suça bulaşma sayılarında artış bulunmakta mıdır?
4. Son beş yılda Türkiye genelinde suça sürüklenen çocukların dağılımlarında sürekli bir artış söz konusu mudur?
5. Osmaniye ilinde suça sürüklenen çocukların en çok karıştıkları suç türleri nelerdir, bu suç türleri Türkiye geneli ile benzerlik göstermekte midir?
6. Osmaniye’de suça sürüklenen çocukların yaş ve cinsiyet dağılımları nasıldır? Türkiye geneli ile farklılık gösteren bir dağılım mevcut mudur?
7. Osmaniye ilinde suça sürüklenen çocukların yaşları incelendiğinde en çok suça sürüklenen çocuk hangi yaştadır?
8. Merkezi otorite tarafından suça sürüklenen çocuklara yönelik geliştirilen koruyucu ve önleyici hizmetler nelerdir?
9. Suça sürüklenen çocuklara yönelik yürütülen soruşturmada 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında kaç çocuğa kaç tedbir kararı verilmiştir? Tedbir kararı verilirken çocuğun karşılaştığı risk faktörü dikkate alınmakta mıdır?
10. Çocuk Koruma Kanunu kapsamında suça sürüklenen çocuklar için öngörülen tedbir kararları uygulanması sırasında ne tür sorunlarla karşılaşılmaktadır?
11. Koruyucu ve önleyici hizmetleri yerelde uygulayan, takip eden ve gerekli düzenlemeleri yapan yerel aktörler kimlerdir?
12. Suça sürüklenen çocukları rehabilite etme ve çocuk suçluluğunu azaltma konusunda ön görülen koruyucu ve önleyici hizmetler yeterli midir?
13. Çocuğun suça sürüklenmesinde etken olan risk faktörlerinin azaltılması, önlenmesi ya da ortadan kaldırılması noktasında uygulamaya konulan koruyucu ve önleyici sosyal hizmet modelleri yerel aktörler tarafından etkin bir şekilde uygulanmakta mıdır?
14. Suça sürüklenen çocuğun toplumla bütünleşmesini sağlamaya yönelik hizmet sunan kurum ve kuruluşlar arasında yeterli koordinasyon ve işbirliği sağlanmakta mıdır?
15. Yerel yönetimler ve sivil toplum örgütleri tarafından gerçekleştirilen koruyucu ve önleyici uygulamalar suça sürüklenen çocukların rehabilitasyonu ve yeniden toplumsallaşmaları açısından etkili olmakta mıdır?

16. Suça sürüklenen çocukların rehabilitasyonu ve toplumla bütünleşmelerinin sağlanması noktasında kamu aktörlerinin etkinliği daha iyi düzeye yükseltilebilir mi?

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma Osmaniye ili mülki sınırları içerisinde suça sürüklenen çocuklara yönelik faaliyet gösteren/hizmet sunan kamu kurum ve kuruluşlarının 2021 yılı verileri ile sınırlandırılmıştır.

Osmaniye ilinde suça sürüklenen çocuklara yönelik faaliyet gösteren kamu kurum ve kuruluşların yöneticileri ile görüşmeler yapılarak söz konusu alanda tuttukları veri veya belgeler incelenmiştir.

Bu araştırmada farklı kamusal işleyişe sahip Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığına bağlı Osmaniye ilini yerelinde faaliyet gösteren taşra teşkilatları ve sivil toplum kuruluşları çalışmaya dâhil edilmiştir.

BÖLÜM II

ÇOCUK İLE İLGİLİ KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde çocuk konusu ile ilgili kuramsal ve kavramsal çerçeve detaylı olarak incelenecektir. Suç ve suç kuramlarına yönelik paradigmlar irdelenerek suça sürüklenen çocuk kavramı ile çocukların suça sürüklenmelerin nedenleri üzerinde durulmuştur. Ayrıca suça sürüklenen çocuklar özelinde dünya ve Türkiye'deki gelişim sürecine değinilmesinin yanında suça sürüklenen çocuklara yönelik geliştirilen mevzuatlar hakkında açıklamalara yer verilmiştir.

2.1. Çocuk

"Çocuk" kavramı, çeşitli disiplinlerde farklı şekillerde tanımlanır ve evrensel bir anlama sahip değildir. Çocukluğun başlangıcı doğumla ilişkilendirilebilir, ancak belirli bir zaman çerçevesi net olarak belirlenemez. Çocukluğun önemi ve toplumdaki algısı da sabit değildir; daha çok içinde bulundukları çağ ve kültürden etkilenen göreceli bir kavramdır. Bu nedenle, "çocuk" olgusuna kapsamlı bir tanım vermek zordur (Evrin, 1970, s. 1513). Bu kavram çeşitli kaynaklarda da farklı şekillerde işlenmektedir. Örneğin, çocukluk, bireyin henüz bağımsız olmadığı ve kendi başına karar verme yeteneğinden yoksun olduğu bir yaşam dönemi olarak tanımlanmaktadır. Kısaca, bebeklikten yetişkinliğe geçiş dönemidir, ancak birey henüz tam anlamıyla yetişkin sayılmaz. Yukarıda da bahsedildiği gibi, çocukluğun tanımı evrensel olmadığından; bu tanım, bulunulan toplum ve toplumsal koşullara göre değişebilir. Bu nedenle, çocukluğun tanımı belirli bir zaman ve mekana bağlı olarak yapılmalıdır (Öktem, 2012, s. 5-6).

Çocukluk, bebeklik ile ergenlik arası dönemi kapsayan, insan hayatının ilk aşamasıdır (Doğan, 1996, s. 72). Kişinin doğduğu toplum, zaman, ailenin ekonomik durumu ve sağlık durumu ne olursa olsun, çocukluk doğumla başladığı ifade edilmektedir (Elibol, 1998). Yasal olarak, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK), genç yetişkin olsalar dahi 18 yaşın altındaki bir bireyin çocuk olarak kabul edildiğini belirtmektedir. Bu ifade, "Çocuk Haklarına Dair Sözleşme"nin (ÇHS) 1. maddesindeki tanımla uyumluluk göstermektedir. Ayrıca ÇKK, evli olan 18 yaşının altındaki bireylerin de kanun

kapsamında korunma hakkına sahip olduğunu vurgular. Bunun yanında, 4721 sayılı TMK'nın 28. maddesinde ise çocuğun kişilik haklarının doğum anında başladığı ve ölümle sona erdiği belirtilmektedir. Maddeye göre, "Kişilik, çocuğun sağ olarak tamamıyla doğduğu anda başlar ve çocuk hak ehliyetini, sağ doğmak koşuluyla, ana rahmine düştüğü andan başlayarak elde eder."

Sonuç olarak, çocukluk kavramı, evrensel bir tanıma sahip olmamakla birlikte, bireyin hayatının ilk dönemini ve yetişkinliğe geçiş sürecini içeren bir yaşam evresini ifade etmektedir. Bu kavram, toplumun değerleri, kültürel faktörler ve zamanın koşulları tarafından şekillendirilen göreceli bir anlam taşır. Yasal düzenlemeler çocukluğu genellikle 18 yaşın altındaki bireyleri kapsayacak şekilde tanımlar ve çocukların haklarını korumayı hedefler.

2.1.1. Aile ve Çocuk

Çocuklar, bir ülkenin ve ailenin geleceğinin teminatıdır ve onların yetiştirilmesi, kabul görmesi ve gelişimi, ailelere büyük sorumluluklar ve yükümlülükler yükler. Bir çocuğun kişilik özellikleri, anne babaların tutum ve davranışları, büyüdüğü ortam ve demografik faktörler tarafından derinden etkilenir. Sağlıklı ve başarılı bir birey olabilmesi için çocuğun stresten ve baskıdan uzak bir ortama ihtiyacı vardır. Türk toplumunda, çocukların genellikle anneleri tarafından yetiştirildiği düşünülse de, yaşam koşullarının değişmesiyle birlikte her iki ebeveyn de çalışmak zorunda kalmış ve çocuklar ortaklaşa büyütülmeye başlanmıştır. Bu nedenle, toplumda çocuk bakımından hem annenin hem de babanın sorumluluk taşıdığı kabul edilmektedir (Özyürek & Şahin, 2005, s. 20). Çocukların sağlıklı gelişimi ve mutluluğu, toplumun geleceği için büyük önem taşır ve ebeveynlerin bu konuda ortak sorumluluk alması gerekmektedir.

Aile ve çocuk arasında kimi zaman olumsuz etkileşimler gerçekleşebilmektedir. Şiddet, çocuklar ve aileleri arasındaki olumsuz etkileşimlerin en yaygın nedenlerinden biridir. Şiddet, zarar verici eylemler olarak tanımlanır ve toplumun genelinde ve özellikle aile bireyleri arasında olumsuz etkilere sahiptir. Özellikle aile içi şiddetin yaygınlığı her geçen gün artmaktadır. Fiziksel, zihinsel, politik veya cinsel şiddet, ailelerin geleceğini tehdit etmektedir. Araştırmalar göstermektedir ki, şiddetin faillerinin büyük çoğunluğunu erkekler oluştururken, şiddete maruz kalanların da çoğunluğunu kadınlar ve çocuklar

oluşturmaktadır (Güler, Uzun, Boztaş & Aydoğan, 2002, s. 128). Şiddete maruz kalan annelerin çocuklarına şiddet uygulaması ise başka bir husustur. Bir çocuk doğduğu andan itibaren büyüdüğü ortamın yapısından etkilenir. Şiddet ortamında büyüyen ve sürekli şiddete maruz kalan bir çocuk, zamanla güvensizlik ve saldırganlık eğilimleri gösterebilir. Özellikle 0-6 yaş arasındaki çocuklar, sevgi ve destek görebilecekleri, özgüven ve cesaret geliştirebilecekleri şefkat dolu bir ortama ihtiyaç duyarlar. Çocukların kişiliklerinin oluşumunda ebeveynlerinin davranışlarının önemli bir etkisi vardır ve bu süreç 12 yaşına kadar devam eder. Çocukların, kişilik gelişimlerinde ebeveynlerini rol model aldıklarını unutmamak önemlidir (Solak, 2008, s. 29-32).

Ailelerin çocuklarıyla sağlıklı iletişim kurması, çocukların sosyal uyum sürecinde önemli bir faktördür. Bandura'nın vurguladığı üzere, çocuklar gözlem yoluyla öğrenirler ve genellikle ebeveynlerinin davranışlarını taklit ederek kendilerini onlarla özdeşleştirirler (Bandura, 1989). Bununla birlikte, ailelerin ekonomik durumu da çocuğun gelişim sürecini etkileyebilir. Maddi zorluklar içinde bulunan ailelerin çocukları, zaman zaman çeşitli zorluklarla karşılaşabilirler (Çağdaş & Şahin, 2002, s. 60). Ev içerisinde sağlıklı iletişim kuramayan çocuklar, genellikle dış dünya ile ilişkilerinde zorluklar yaşarlar. Ebeveynler arasında sürekli çekişme ve mücadele dolu karmaşık bir ortamda, çocukların düzenli bir yaşam sürdürmeleri güçleşir. Portes, Smitha ve Browna (2000) ile diğer araştırmacılar (Demircioğlu, Şahin & Günindi, 2011, s. 95) görevlerini yerine getirmeyen ve sürekli tartışan ebeveynlerin olumsuz bir ortam yaratarak çocukları etkilediğini vurgulamaktadır. Aile içindeki iletişim sorunları, birçok sorunu beraberinde getirir. Bu sorunların temelinde saygı ve sevgi ortamının kaybolması yatmaktadır. Sonuç olarak, çocuklar giderek sorumsuz hale gelir ve görevlerini yerine getirmekte zorlanır hale gelirler. Bu bağlamda, ailelerin çocuklarıyla sağlıklı iletişim kurma ve uyumlu bir aile ortamı sağlama konusundaki rolü büyük önem taşımaktadır.

Ebeveynler, çocuklarını yetiştirirken çeşitli yöntemler kullanmaktadır. Her anne baba, kendi hayata bakışı, yaşam tarzı ve çocuğun tutumlarına göre farklı yaklaşımlar sergileyebilir. Genellikle ebeveynler, çocuklarını sürekli olarak kontrol altında tutmanın önemli olduğunu düşünürler. Ancak bu durum çocuklar için bir ikilem yaratabilir ve onların anlam dünyasını belirsizleştirebilir. Aslında, çocuğun iyi bir eğitim alabilmesi için zorlama ve baskıya ihtiyaç duymadığına dikkat çekmek önemlidir. Çocuğun aileyle olan etkileşimi ve ebeveynlerin davranışları, onun gelişiminde kritik bir rol oynar. Çocuklar,

ebeveynlerinin davranışlarını taklit eder ve onlardan öğrendikleri değerlere ve davranışlara göre kendi yaşamlarını şekillendirirler (Demiriz & İlkir, 2007, s. 107).

Ek olarak, çocuğun bağımsız bir birey olarak yetişmesi son derece önemlidir ve bu görevi yerine getirmek, bilinçli ebeveynlerin sorumluluğundadır. Ebeveynler, çocuklarına kendi değerlerini tanıtmakla başlayarak bu süreci yönlendirirler. Doğru ve yanlış davranışları örneklerle açıklamak, çocuğun değerlerini ve anlayışını geliştirmesine yardımcı olur. Ancak çocuklarla ilgili yapılabilecek en büyük hatalardan biri, onları ödüsüz ve cezasız yetiştirmek olarak ifade edilmektedir (Atabek, 1998, s. 80-81). Ödüller ve cezalar, çocuğun davranışlarını kontrol altında tutmayı sağlar. Çocuklar, büyüme sürecinde bilinçli veya bilinçsiz olarak hatalı davranışlar sergileyebilirler. Ebeveynlerin, çocuklarının bu hatalarını dikkate almaları ve onları uyarmaları, çocuğun kişilik gelişimini doğrudan etkiler. Ödüller ve cezalar, çocuğun bireyselleşmesini ve çevresini anlamasını sağlar. Ancak, bu bağlamda dikkat edilmesi gereken bir nokta vardır. Bir çocuğu aşırı şekilde cezalandırmak, büyük bir hata olabilir. Bilinçsiz ebeveynler, çocuklarına şiddet uygulanması gerektiğine inanabilirler. Ancak çocukluk döneminden itibaren şiddete maruz kalan çocukların bilinçaltındaki olumsuz etkiler, hayatlarının her alanında karşılırlarına çıkabilir.

Sonuç olarak, çocukların bağımsız bireyler olarak yetişmesi, bilinçli ebeveynlerin özenle yerine getirmesi gereken önemli bir sorumluluktur. Ebeveynler, çocuklarıyla sağlıklı iletişim kurarak, doğru ve yanlış davranışları örneklerle açıklayarak, onların değerlerini ve anlayışlarını geliştirmeye yardımcı olmalıdır. Ödül ve cezalar, çocuğun davranışlarının kontrol altında tutulmasında etkili bir araç olabilir, ancak aşırıya kaçmamak ve şiddetten kaçınmak önemlidir. Bilinçsizce uygulanan ağır cezalar, çocuğun psikolojisini olumsuz etkileyebilir ve ileriki yaşamında sorunlara neden olabilir. Bu nedenle, ebeveynlerin çocuklarıyla sağduyulu, sevgi dolu ve anlayışlı bir ilişki kurmaları, onların sağlıklı bir şekilde bireyselleşmelerini destekleyecektir. Ebeveynlerin sorumlulukları, çocukların gelişimini olumlu yönde etkilemek ve onlara sağlıklı bir gelecek sunmak için büyük bir öneme sahiptir.

2.1.2. Toplumsal Düzen, Çevre ve Çocuk

Çocukların doğdukları andan itibaren çevre ile kurdukları ilişki, sosyal süreçler açısından önemli bir etkidir. Çevre içinde yaşanan zayıf sosyalleşme süreçleri,

çocukların suça yatkınlık ve eğilimlerinde belirleyici bir rol oynamaktadır (Polat, 2004). Bu bağlamda çevre, suça yönelimde etkili olan birincil kurumdur (Tezcan, 2003). Olumsuz çevre ilişkileri, akranları arasındaki olumsuz tutum ve davranışların çocuğun gelişimini olumsuz etkileyerek suça yönelmesine neden olabilir (Akyüz, 2000). Özellikle çatışmalı ve kavgalı bir aile ortamında büyüyen çocukların, çevreleri ve akranları tarafından sevilmeyen ve reddedilen çocuklara kıyasla suç işlemeye daha yatkın oldukları gözlemlenmektedir (Temel & Aksoy, 2005). Araştırmalar, suça ilişkilendirilen çocukların büyük bir bölümünün, hayatlarının ilk yıllarını anlaşılabilir ebeveynlerle geçirdiğini ve genel sosyal, ahlaki ve ekonomik bozulmanın olduğu bir çevre ortamında yaşadıklarını göstermektedir (Saran, 1990). Sorunlu çocukların bulundukları ortamlarda aşağıdaki durumlar sıkça görülmektedir (İçli, 2001):

- Akranlarının suçlu veya alkol bağımlısı olması,
- İhmal, fiziksel engellilik veya hastalık nedeniyle toplumsal kontrolün eksikliği,
- Olumsuz çevre koşulları, bunulan çevrenin sosyoekonomik zorlukları, akran zorbalığı gibi etkiler.

Bu bulgular, çocukların suça yatkınlığıyla toplum içindeki sosyal dinamikler arasındaki ilişkiyi vurgulamaktadır.

Okul, çocukları için önemli sosyalleşme araçlarından birisidir. Okullar, çocukların sosyal bir ortamda sosyalleşmeleri için önemli kurumlardır. Bununla birlikte, okulun amacı sadece bilgi aktarmak değil, çocukları günümüz toplumuna uyum sağlamaya ve geleceğin toplumuna hazırlamaya yönlendirmektir (Çakmaklı, 1991). Okullar, toplumsal değerlerin ve normların oluşumuna katkıda bulunurken, toplumsal rolleri, sorumlulukları ve yazılı kuralları olan bir düzen içinde örgütlenmiş toplumsal bir yapıdır. Okullar, çocukları etkileyen bir ortam olarak yetişkinlerin yanı sıra akran gruplarıyla etkileşim kurma fırsatı sağlar ve sosyalleşme sürecine önemli katkılar sunar (Polat, 2004). Ancak okulların işlevlerini yerine getirememesi, bireyin başarısını, gelişimini, uyumunu ve ruh sağlığını olumsuz etkileyebilir (Yavuzer, 2001).

Okulların çocukların sosyalleşmesi üzerindeki etkisi çeşitli şekillerde açıklanabilir (Uluğtekin, 1991). İlk olarak, okullar toplumsal değerlerin ve normların oluşumuna katkıda bulunurlar. Okullar, öğrencilere toplumun kabul ettiği değerleri ve normları öğretir ve bu değerlere uyum sağlama becerisini geliştirirler. İkinci olarak, okullar çocuklara akran gruplarıyla etkileşim kurma fırsatı sunar. Bu, çocuğun sosyal ilişkilerini

geliştirir, empati yapma becerisini artırır ve çeşitli bakış açılarıyla tanışmasını sağlar. Üçüncü olarak, okullar çocuğun taklit etmeye ve taklit edilmeye yönlendirileceği kişilerle tanışmasına olanak sağlar. Öğretmenler ve diğer öğrenciler, çocuğun davranışlarını ve tutumlarını etkiler ve ona model olurlar. Ancak okulun başarısız olması durumunda, çocuğun gelişimi ve sosyalleşmesi olumsuz etkilenebilir. Okulun etkili bir şekilde işlev görmemesi, çocuğun motivasyonunu düşürebilir, başarısızlık hissiyatıyla mücadele etmesine neden olabilir ve sosyal becerilerini geliştirme fırsatlarını sınırlayabilir.

Dolayısıyla, okullar çocukların sosyal dünyaya adım attıkları ve sosyalleşme süreçlerinin önemli bir parçası haline geldikleri kurumlardır. Okulların toplumsal değerleri, akran ilişkilerini ve model olacak kişilerle tanışmayı desteklemesi, çocukların sosyal becerilerini ve topluma uyum sağlama yeteneklerini geliştirmelerini sağlar. Bu nedenle, okulların çocukların eğitime ilişkin kararlarında, disiplin sorunlarının çözümünde ve davranış bozukluklarının önlenmesinde etkili olmaları büyük önem taşır.

Akran grupları, çocukların sosyalleşme sürecinde önemli bir rol oynar. Ancak akran grubunun bazı özellikleri, çocukları istenmeyen davranışlara sürükleyebilir ve risk faktörleri oluşturabilir (Polat, 2004). Araştırmalar, aile etkisinin azaldığı durumlarda akran gruplarının çocuklar üzerindeki antisosyal etkilerinin daha belirgin hale geldiğini göstermektedir. Ayrıca, ebeveynlerin çocukların akranlarıyla ilişkilerine ilgi göstermemesi de çocukların sosyal uyumlarını etkileyebilir (Uluğtekin, 1991).

Maddi durum da çocukların suça yatkınlığı üzerinde etkili olan bir faktördür. Yoksulluk, toplumda var olan zengin-fakir çatışması ve maddi baskılar, suça yönelme eğilimini artırabilir (Dönmezer, 1994). Bugünlerde medyanın çocuklar üzerindeki etkisi, özellikle televizyon programlarının suç eğilimleri üzerindeki etkisi yaygın bir şekilde tartışılmakta ve araştırılmaktadır. Çocuklar, seçtikleri televizyon dizilerinin kahramanlarının özelliklerini günlük yaşamlarında ve oyunlarında yansıtabilirler (Yavuzer, 2001). Şiddet içeren programlar, ideolojik yayınlar ve cinsel içerikli görüntüler gibi yayınlar, çocukların izlemesiyle olumsuz etkiler yaratabilir (Turam, 1996). Ayrıca, çocukların fazla televizyon izlemesi, ders çalışmalarını aksatabilir, faydalı yayınları okumalarını engelleyebilir ve sosyal etkileşimlerini kısıtlayabilir (Yavuzer, 2001).

Çocukların suça yatkınlığını etkileyen sosyal çözülme süreci, toplumun birçok farklı alanında ortaya çıkan ve çeşitli faktörlerin bir araya gelmesiyle şekillenen karmaşık bir durumdur. Yoksulluk, sosyal bozulma, akran gruplarının etkisi, ailelerin ilgisizliği,

medyanın içeriği ve maddi durum gibi etkenler, çocukların suça yönelmelerine katkıda bulunabilir (Polat, 2004). Bu faktörler, bir araya geldiklerinde çocukların sosyal gelişimini olumsuz etkileyebilir ve suça yönelmelerine zemin hazırlayabilir.

Sonuç olarak, toplumun çocuklara sağlıklı bir ortam sunması, onları olumlu değerlerle donatarak, sorumluluk bilinciyle hareket etmelerini sağlaması büyük önem sahiptir.

2.1.3. Din ve Çocuk

Çocukluk dönemi, bireylerin hayatlarında kalıcı etkilere sahip olan davranışları öğrendikleri ve kişiliklerinin, inançlarının ve değerlerinin şekillendiği önemli bir dönemdir. Bu dönemde bireylerin fiziksel, zihinsel, dilsel, duygusal, sosyal, ahlaki ve dini açıdan birçok yönleri ortaya çıkar ve gelişir. Birçok bilim insanı, bu alanlarda sağlıklı bir gelişimin bu dönemde büyük bir öneme sahip olduğu ve bireyin genel gelişim sürecini büyük ölçüde etkilediği konusunda hemfikirdir. Çağlar (1981), Kaya (1997) ve Yılmaz (2012) gibi araştırmacılar, çocukluk döneminin, optimal büyüme ve gelişmeye ulaşmak için kritik bir dönem olduğunu vurgulamaktadır. Bu dönemde başarılı bir şekilde ilerlemek, bireyin sağlıklı bir şekilde gelişmesi için kritik bir öneme sahiptir (Bak, 2011; Gürses & Kılavuz, 2011). Ebeveynler ve eğitimciler, bu dönemin döngüsel gelişim özelliklerinin farkındadır ve uygun yöntemleri kullanarak çocuklara destek olurlar. Ayrıca, beklenen kritik döneme ulaşmak için uygun bir ortam sağlarlar. Bu bağlamda, insanın inanç motivasyonunun kaynağının ve nasıl geliştiğinin tanımlanması da büyük önem taşır. Çünkü din eğitimi, bu dönemde çocukların yanlış yönlendirmelere ve istenmeyen sonuçlara maruz kalabileceği bir alan olarak dikkate alınmalıdır.

Din, insanlık tarihi boyunca var olan ve günümüzde de toplumsal yaşamın bir parçası olan bir gerçeklik olarak karşımıza çıkmaktadır (Bergson, 1962; Yavuz, 2013). Bu gerçekliğin temelinde, insanların sığınma, bağlanma, teslim olma, güvenlik arzusu, çaresizlik duyguları ve insanın doğuştan gelen üstünlüğüne olan inancı gibi faktörler yer almaktadır. Bu nedenle, insanlar sürekli olarak ilahi bir varlığa işaret eden ve ona ulaşmak için çaba sarf eden, içinde sevgi, bağlılık, barınma, güven, şükran, teslimiyet gibi psikolojik ihtiyaçları barındıran ve manevi unsurlarla güçlendirilmiş karmaşık bir dini duygu geliştirmektedirler (Mehmedoğlu, 2003). Çocukların psikososyal gelişimini doğumdan itibaren ilk aşama olan "temel güven ve güvensizlik (0-1 yaş)" olarak ele

almak mümkündür (Selçuk, 1991; Yavuzer, 1987). Bu dönemde, bir çocuğun en iyi şekilde ihtiyaçlarını karşılayabilen kişi annesidir. Anne ile kurulan fiziksel ve duygusal ilişki, çocuğun başkalarıyla ve Tanrı ile olan iletişimini olumlu veya olumsuz etkileyebilecek temel bir güven duygusu geliştirmesini sağlar (Mehmedoğlu, 2003). Din, çocukların ruhsal gelişimi üzerinde etkili bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır ve çocukların dinî duyguları, erken dönemde anneyle olan bağları ve güven duygularıyla şekillenir. Bu dönemde çocuklar, dini kavramları anlamaya başlar ve manevi unsurları içeren bir bağlılık ve güven duygusu geliştirirler. Dolayısıyla, din çocukların psikososyal gelişiminde önemli bir rol oynar ve onlara anlam, güvenlik ve bağlılık sağlar.

Çocuklarda dini duyguların ortaya çıkışı genellikle 3-5 yaşlarına denk gelir. Bu dönemde çocuklar sosyal çevreleriyle etkileşim halindedir, çevrede konuşulan dili anlamaya başlar, davranışları gözlemleyerek öğrenir ve olaylara doğrudan veya dolaylı olarak katılır (Aydın, Akbağ, Tuzcuoğlu, Yayıcı & Ağır, 2014). Dil gelişimi sürecinde çocuk, duyduğu sesleri, kelimeleri ve cümleleri tanımaya ve taklit etmeyi öğrenir. Aynı zamanda bu dönemde dini terimler ve uygulamalarla da karşılaşır, bu da çocukların dini inançlarının temellerini oluşturmaya başlamalarını sağlar. Başlangıçta bilinçsiz olan taklitler zamanla çocuğun zihinsel ve duygusal olarak sentezlediği özgün inançlara dönüşür (Oruç, 2012; Bayraktar, 2008; Koç, 2008).

Erken çocukluk dönemi, çocukların çevrelerine sorgulayıcı ve bilimsel bir zihniyetle yaklaştıkları, sorgulamayı bir yaşam biçimi olarak benimsedikleri dönemdir. Bu süre zarfında çocuklar gördükleri, duydukları hatta görmedikleri şeyleri ve olayları büyüklerine sorarak açıklamalarını isterler (Bilgin, 1991; Erden & Akman, 2015; Selçuk, 1991). Eğer çocuklar dini ve ahlaki değerlerle ilgili sorular soruyorsa, bu soruları dürüstçe ve sabırla cevaplamak önemlidir (Öcal, 1990).

Çocukluğun son aşaması (7-11 yaş), çocuğun okula başladığı ve sosyal çevresinin genişlediği süreci kapsar. Bu dönemde çocuklar yeni bilgiler ve değerler kazanırken, kendilerini daha iyi ifade etme becerisi gelişir. Çocuk bu dönemde kolay inanmaktan sıyrılır, olayları ve bilgileri sorgulama eğilimi gösterir (Yavuz, 1972). Bu dönemde çocuğun dini bilinci, güvenlik ihtiyacı, korunma isteği, inanma kolaylığı, taklit ve sorgulama eğilimi bir arada gelişmektedir.

Din ve eğitim, insan yaşamının önemli unsurlarıdır ve her ikisi de bireylerin gelişimini etkileyerek toplumun şekillenmesine katkıda bulunurlar. Din, insanın koşulsuz

varoluşun mutlak varlığına olan yatkınlığını ifade ederken (Bilgin, 2007), eğitim ise doğuştan gelen yeteneklerin istenilen yönde geliştirilmesini amaçlar (Bilgin, 1991). Her iki kavramın birincil hedefi, insanın içsel güçlerini ortaya çıkararak ve geliştirerek erdemli bireyler ve toplumlar oluşturmaktır. Özellikle çocukluk döneminde edinilen dini inançların hayat boyu süren etkisi göz önünde bulundurulduğunda, ebeveynler ve eğitimciler çocukların gelişim özelliklerine, aktarılan içeriğe, yöntemlere ve ortamlara özellikle dikkat etmelidir. Din eğitimi bilimsel temellere dayandırılmadığında, kişinin manevi gelişimini olumsuz etkileyebilir ve inançlarından uzaklaşmasına neden olabilir (Öcal, 1990). Bu nedenle, din eğitimi çocukların duygularını, inançlarını, tutumlarını ve davranışlarını değiştirmek yerine, onların gelişim ve öğrenme özelliklerine uygun şekilde şekillendirilmelidir.

Sonuç olarak, din ve eğitim bireylerin gelişiminde önemli bir rol oynar ve hedefleri büyük ölçüde aynıdır (Dodurgalı, 1998). Çocukların dini inançlarını doğru bir şekilde şekillendirmek ve sağlıklı bir manevi gelişim sağlamak için, ebeveynler ve eğitimcilerin bilimsel temellere dayalı yaklaşımlarla çocukların ihtiyaçlarına uygun din eğitimi sunmaları gerekmektedir. Bu sayede çocuklar, güçlü bir temel üzerinde yetişerek toplumda erdemli ve dengeli bireyler olma potansiyellerini gerçekleştirebilirler.

2.2. Suç Kuramları

Suç kuramları, suçun nedenlerini ve suçlu davranışları açıklamaya çalışan teorilerdir. Bu kuramlar, suçun kökenlerini ve suçlu davranışın nasıl ortaya çıktığını anlamaya yönelik farklı perspektifler sunar. Suç teorileri genellikle dört ana başlık altında incelenmektedir. Bunlar sırasıyla: bireysel, biyolojik, psikolojik ve sosyolojik kuranlardır. Tablo 1’de de listelendiği üzere her bir kuram çeşidinin kendi içerisinde incelediği alt teori ve yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu bölümde her bir kuram ayrıntılı bir şekilde açıklanacaktır.

Tablo 1: Suç Kuramları

Bireysel Kuramlar	Biyolojik Kuramlar	Sosyolojik Kuramlar	Psikolojik Kuramlar
Klasik Ekol	Bedensel Farkları Esas Alan Yaklaşım	Sosyal Yapı Teorileri	Bireysel Değişkenler
Neo-Klasik Ekol	Genetik Yaklaşımlar	Sosyal Süreç Teorileri	Çevresel Değişkenler
Pozitif Ekol		Sosyal Çatışma Teorileri	
Coğrafik Ekol			

Kaynak: Şenses, 2010.

2.2.1. Biyolojik Kuramlar

Biyolojik kuramlar, suçlu davranışların altında yatan biyolojik faktörleri vurgulayan teorilerdir. Bu teorilere göre, çocuk suçluluğuyla ilişkili olan genetik miras, beyin kimyası, hormonal dengesizlikler ve nörolojik bozukluklar gibi biyolojik etkenler, suçlu davranışların ortaya çıkmasında rol oynar. Genetik miras, bireyin suçlu davranışları üzerinde etkili olabilecek kalıtsal faktörleri içerir. Araştırmalar, bazı suç türlerinin genetik yatkınlıkla ilişkili olabileceğini göstermektedir. Örneğin, antisosyal davranışlar ve şiddet eğilimi gibi davranışlar üzerinde genetik faktörlerin etkisi olduğu düşünülmektedir. Beyin kimyası, bilişsel işlevlerin düzenlenmesinde ve duygusal dengeyi sağlamada önemli bir rol oynar. Bazı araştırmalar, düşük serotonin seviyelerinin suçlu davranışlarla ilişkili olabileceğini göstermektedir. Serotonin, duygusal düzenleme, saldırganlık kontrolü ve dürtü kontrolü gibi faktörlerde önemli bir rol oynayan bir nörotransmitterdir. Hormonal dengesizlikler de suçlu davranışların biyolojik temelleri arasında yer alır. Özellikle ergenlik döneminde hormonal değişimlerin etkisiyle saldırganlık eğilimi artabilir. Testosteron gibi hormonların düzeyleri, suçlu davranışlarla ilişkili olabilecek agresiflik ve dürtüsellik düzeylerini etkileyebilir. Ek olarak, nörolojik bozukluklar da çocuk suçluluğuyla ilişkilendirilebilir. Örneğin, dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu (DEHB) veya başka nörolojik rahatsızlıklar suçlu davranışların

ortaya çıkmasında etkili olabilir. Bu tür bozukluklar, bilişsel işlevlerin düzenlenmesinde zorluklar yaşanmasına ve dürtü kontrolünün zayıflamasına neden olabilir.

Biyolojik kuramların alt disiplinleri açıklandığında; bedensel farklılıkları esas alan yaklaşım, suçlu davranışların fiziksel özelliklerle ilişkilendirildiği bir yaklaşımdır. Bu yaklaşıma göre, suçluların bedensel özellikleri suça yatkınlığı belirlemektedir. Pozitif Okul öncülerinden Ferry, Gallaflo ve Lombroso'nun çalışmaları bu yaklaşımın temelini oluşturur. Bu çalışmalara göre, elmacık kemikleri geniş, kasları kalın ve basık burunlu olan bireyler suça yatkın olma eğilimindedir (Şenses, 2010). Lombroso'nun araştırmalarında hırsızların aktif yüz yapılarına sahip olduğu ve gözlerinin rahatsız olduğu tespit edilmiştir. Cinsel suçlara karışanların ise canlı parlak gözlere ve ince ama büyük dudaklara sahip olduğuna dikkat çekilmiştir (Demirbaş, 2009).

Genetik teoriler ise suç davranışlarının genetik faktörlerle ilişkili olduğunu savunur. Bu kurama göre, suçlu davranışlar fiziksel ve psikolojik yapıyla birlikte anne ve babadan çocuğa geçen genler aracılığıyla aktarılır (Soyaslan, 1998). Araştırmalar genetik teoriyi desteklemektedir ve ailevi faktörlerin suçlu davranışları etkilediği gözlemlenmektedir. Özellikle ikizler arasındaki davranış benzerlikleri incelenerek genetik faktörlerin suç davranışları üzerindeki etkisi araştırılmaktadır (Polat, 2004).

Ancak, bu yaklaşımların genel geçerli bilgiler olduğu ve bireysel farklılıkların göz ardı edilmemesi gerektiği unutulmamalıdır. Suçlu davranışlar çok karmaşık bir etkileşimin sonucu olarak ortaya çıkar ve biyolojik faktörlerin yanı sıra çevresel, psikolojik ve sosyal etkiler de suçluluğu etkileyebilir. Bu nedenle, suç kuramları multidisipliner bir yaklaşımla ele alınmalı ve bireyin tüm özelliklerini kapsayan bütüncül bir bakış açısı benimsenmelidir.

2.2.2. Sosyolojik Kuramlar

Sosyal faktörler, sosyolojik suç teorisinin temelini oluşturur. Bu bağlamda, suç davranışını araştıranlar toplumsal yapıları, toplumsal normları, toplumsal kurumları ve değerleri suçlu davranış denklemine dâhil ederler. Bu perspektife göre suç, sosyal bir kavramdır ve sosyal çevrenin bir sonucudur (İçli, 2009).

Suçun sosyolojik boyutunu değerlendirmek için sosyoloji ve suç davranışı bilimi bir araya gelir. Sosyal faktörler genellikle sosyal yapı teorisi, sosyal süreç teorisi ve

çatışma teorisi olmak üzere üç alt başlık altında ele alınır. Sosyal yapı teorisi, suçlu davranışların toplumsal yapıların etkisi altında gerçekleştiğini vurgular. Sosyal süreç teorisi, suçlu davranışların sosyal süreçler, sosyalizasyon ve sosyal etkileşimlerle ilişkili olduğunu öne sürer. Çatışma teorisi ise suçlu davranışların toplumdaki sosyal eşitsizlikler, çatışmalar ve güç mücadeleleriyle bağlantılı olduğunu ifade eder (İçli, 2009). Bu kuramlar, suçun sadece bireysel faktörlere değil, toplumsal yapılara, normlara ve değerlere de bağlı olduğunu göstermektedir. Bu perspektif, suçun sadece bireylerin sorumluluğunda değil, aynı zamanda toplumun yapısı ve işleyişiyle ilişkili olduğunu vurgular. Bu nedenle, suçla mücadelede bireysel cezalandırmadan ziyade toplumsal düzeyde önleyici ve dönüştürücü çözümler üzerinde odaklanmanın önemli olduğu savunulmaktadır.

2.2.2.1. Sosyal Yapı Teorileri

Sosyal yapı teorisi, sosyal düzeni, sosyal yapmayı ve suç davranışını tanımlar. Bu teoriye göre, toplumsal yapıdaki sorunlar suçun ortaya çıkmasına neden olur ve toplumsal özellikler suç davranışı üzerinde etkilidir. Ayrıca bu teori çeşitli alt başlıklar ile ayrıntılandırılabilir (Burkay, 2008).

Alt başlıklardan biri olan, işlevselcilik teorisine göre suç, toplumda işlevsel ve normal bir kavramdır. İşlevselci teorinin öncülerinden Durkheim, suçun olmadığı bir toplumun olmadığını ifade etmiştir. Durkheim'a göre suç, toplumsal bir gerekliliktir. Farklı toplumsal yapılar arasında suç arasında güçlü bir bağ olduğunu belirten Durkheim, suçun evrensel bir olgu olduğunu ve suç olarak kabul edilebilmesi için cezai bir karşılığa ihtiyaç olduğunu belirtmiştir (İçli, 1993).

Gerilim teorisi, toplumların homojen olduğu varsayımına dayanır. Bu anlayışa göre, hemen hemen tüm toplumlar aile, okul ve arkadaşlar aracılığıyla sosyalleşirken, bazı bireyler suç işlerken bazıları ise suç işlemez. Gerilim teorisi, kural ve kanunlara uymayan davranışları açıklamak için toplumun anormal koşullarını kullanır ve suçlara tepki verme önemini vurgular. Metton (aktaran: Burkay, 2008) "Sosyal Yapı ve Anomi" başlıklı makalesinde, belirli toplumsal olayların belirli etkileri olduğunu ve toplumsal kurallara uymayan davranışlara yol açan olayların var olduğunu belirtir.

Bunlardan başka, toplumsal yapı alt düzeyindeki genç erkekler arasında suçluluk kavramı ile ergen çeteleri arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik araştırmalar sonucunda alt kültür kuramı öne sürülmüştür (İçli, 1993). Cloward ve Ohlin'in çalışmaları, bu yaklaşımın önemli örneklerindendir. Cohen (aktaran: Akers, 2000), araştırmasında, Merton'un ortaya koyduğu gibi toplumsal yapıların yarattığı gerilimin suçu teşvik ettiğini öne sürmekte ve alt sosyal sınıflardan gelen gençlerin suç işleme olasılığının daha yüksek olduğuna dikkat çekmektedir.

2.2.2.2. Sosyal Süreç Teorileri

Sosyal süreç teorisi, Sosyal Öğrenme ve Etiketlenme Teorisi alt başlıkları altında ele alınmaktadır. Tarde'nin taklit teorisiyle ortaya çıkan sosyal öğrenme teorisi, suç işleyen kişilerin suç işlemeyi yasal faaliyetlermiş gibi öğrenen normal insanlar olduğunu öne sürer. Tarde'ye göre toplumdaki insanlar birbirlerini taklit ederler ve bu sürekli olarak gerçekleşir (Kayaalp, 2010).

Sosyal öğrenme teorisine göre insanlar suçlu olarak doğmazlar. Hayatları boyunca suç davranışlarını çevrelerinden ve toplumdan öğrenirler. Bu anlayışa göre saldırgan ve yasa dışı davranışlar öncelikle film, televizyon gibi kitle iletişim araçları aracılığıyla öğrenilir. Bu araçlarda gösterilen dizi ve filmlerde şiddeti övmek ve ödüllendirmek, çocukların şiddeti ve suçu öğrenmelerine yardımcı olur. Bu teoriler, çocukların ve yetişkinlerin suçu nasıl öğrendikleri üzerine kurulmuştur (Dönmezer, 1994). Bu görüşü savunanlardan biri olan Sutherland (aktaran İçli, 1987), suç davranışının bireyin çocukluk döneminde gelişmeye başladığına, öğrenilenlerin yaşam boyunca kişide kalacağına ve bireyin eğilimlerinin bu şekilde olduğuna inanmaktadır. Sutherland, suçun sebeplerinin failin karakterinde ve çocukluk döneminde bulunması gerektiğini ifade etmiştir.

Bunun yanında, Etiketlenme Teorisi ise, 1960'larda ortaya çıkan bir teoridir. Sosyal Tepki Teorisi olarak da adlandırılan bu teoriye göre etiketleme, suç işleme sürecinde etkilidir. Suçlular, sapkınlara, hırsızlar gibi sıfatlarla etiketlendiklerinde suça yönelebileceklerini veya sosyal dışlanmanın etkisiyle suç gruplarıyla yakın ilişkiler geliştirebileceklerini belirtmektedir (Kızmaz, 2005).

2.2.2.3. Çatışma Teorileri

Çatışma teorisi, toplumun birbirleriyle çatışan unsurlardan oluştuğunu belirtir. Bu teorilere göre suç, toplumsal değişim sürecinde bu unsurlar arasında ortaya çıkan itici bir güçtür. Kısacası, suç davranışının temelinde, toplumun bütünlüğünü temsil etmeyen birimler ve unsurlar arasındaki çatışma yatar (Kongar, 1999).

Çatışma teorisi, Sosyal Muhakeme Teorisi ve Kişisel Muhakeme Teorisi olmak üzere iki farklı bakış açısıyla tartışılmaktadır. Bireyden kaynaklanan çatışmanın merkezinde insanın içgüdüsel karakteri bulunmaktadır. Bu nedenle işlenen suçlar kaçınılmaz ve evrensel niteliktedir. Sosyal faktörlerin neden olduğu çatışmalarda toplumda farklı gruplar bulunur. Bu gruplar arasındaki çıkar çatışmaları, kaçınılmaz olarak çatışmalara yol açar ve bu huzursuzluk insanları suç işlemeye teşvik edebilir (Burkay, 2008).

2.2.3. Psikolojik Kuramlar

20. yüzyıla kadar suç sosyolojik ve biyolojik özellikler temelinde açıklanmaya çalışılmıştır. Ancak 20. yüzyılda insanların psikolojik yapıları incelenmeye başlanmış ve psikolojik faktörlerin suç üzerindeki etkisi araştırılmaya başlanmıştır.

Psikolojik teoriler, bir kişinin kişilik özelliklerini dikkate alarak suç davranışına yol açan psikolojik nedenleri inceler. Bu teorilere göre suçlulara hasta muamelesi yapılır. Yani bu teoriler suçun fiziksel sebeplerin ötesindeki sebeplerini araştırır ve bireyin ruh sağlığı ile suç arasında bağlantı kurar (Terzi, 2007).

Suçla yönelik anlayış ve açıklamada, insanları suç işlemeye iten çevresel ve bireysel değişkenlere dikkat edilir ve bu değişkenler vurgulanır. İnsanlar yakın çevrelerinden aldıkları bilgiler ve yaşadıkları kontrol nedeniyle psikopatolojileri gereği suç işlemeye yatkın hale gelirler. Bu anlayışa göre suçlular patolojik, genellikle uyumsuz insanlardır. Bu özellikler insanları suç işlemeye yöneltir (Öztürk, 2007). Özellikle çocukluk döneminde yaşanan duygusal sorunlar suç işlemeye yol açabilir. Freud (1984),

bu yöntemin en önemli açıklamasını psikanalitik teori veya ekol açısından vermiştir. Freud'a (2020) göre bir kişinin kişiliğini oluşturan parçalar ego, id ve süperegodur. Düşük ego, cinsel istek ve saldırganlık gibi insani içgüdüleri temsil ederken, süper ego çevrenin etkisi altında oluşan ruhsal bütünlüğü ve vicdanı temsil eder. Ego ise kendisi için kazanmak istediği tüm özellikleri bu iki kavram arasında barındırır. Çocuk suçluluğu, alt benliğin yetersiz olması veya üst benliğin bazı engellerinin olması durumunda ortaya çıkabilir (Sevük, 1998).

Özetle, psikanalitik yaklaşıma göre suçlu davranışı, bastırılmış duyguların sonucudur. İnsanların içlerindeki bastırılmış duygular ve kendilerine zorladıkları eğilimler zaman zaman farklı bir şekilde ortaya çıkabilir. Bu bastırılmış duygular ve bilinçaltı kompleksleri, insanları tepki vermeye zorlayabilir. Psikoloji ve psikanaliz yöntemleri açısından, suç kompleksi olan bireylerin verdikleri tepkiler, kendi içlerinde yaşadıkları sorunlara bir yanıt olarak ortaya çıkar (Yavuzer, 1998).

2.2.4. Bireysel Kuramlar

Bireysel teoriler, suçun bireyin kişisel özelliklerinden kaynaklandığını öne sürer. Bu teorilere göre, çocuk suçluluğu, bireyin karakter yapısı, dürtü kontrolü, zeka düzeyi, değerler sistemi ve sosyal beceriler gibi faktörlerle ilişkilidir. Bireysel teoriler, çocukların suçlu davranışlarını açıklarken kişilik özelliklerinin ve içsel motivasyonların önemini vurgular.

Bireysel teori, farklı alt başlıklar altında incelenir. Bunlar klasik, neo-klasik, pozitif ve coğrafik ekoldür.

2.2.4.1. Klasik Ekol Yaklaşımı

Klasik ekol, suç davranışını rasyonel bir seçim olarak ele alır. Bireyin suç işlemesi, çıkarları ve beklentileri göz önünde bulundurarak bir tercih olduğunu savunur. Klasik ekolün temel fikri, suçluların cezalandırılması ve toplumun suçlara karşı caydırıcılığını artırmasıdır.

Klasik ekol, 18. yüzyılın ortalarında suça bilimsel bir yaklaşım sergileyen ve faydacı ekol olarak da adlandırılan bir anlayıştır. Bu yaklaşım, insan davranışını acı-haz ilkesi açısından ele alır ve insanların kendi yargılarını oluşturduktan sonra suç işledikleri düşüncesine dayanır (İçli, 1993, s. 44). Klasik ekolün öncülerinden Beccaria ve Bentham, suç cezalarının suça orantılı olması gerektiğini savunmuşlardır (Burkay, 2008, s. 4).

Bu anlayış günümüzde de geçerlidir. Örneğin, Türkiye'deki 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 3/1 maddesi, ilgili fiilin ciddiyetine göre güvenlik tedbiri veya cezasının belirleneceğini ifade etmektedir. Beccaria, suç cezasının sadece kanunla belirlenebileceğini vurgulamıştır. Hâkimler, davalar hakkında sadece kanunun öngördüğü çerçevede karar verebilir ve kanunun önüne geçemezler (aktaran Burkay, 2008, s. 4). Bu prensip günümüzde de geçerli olup, kanunda suç teşkil etmeyen fiiller nedeniyle kişilere ceza veya güvenlik tedbiri uygulanamaz (5237 sayılı TCK'nın 2/1 maddesi). Faydacılar, insan suçlarını yasal sistemin kusurluluğuyla ilişkilendirir ve suça konu olanın değil, fiilin cezalandırılması gerektiğini vurgular (Akbaba, 2011, s. 34). Bu anlayış, suç işleyen kişinin cezalandırılmasından ziyade, suç işlemenin sonuçlarına ve toplumun korunmasına odaklanır.

2.2.4.2. Neo-Klasik Ekol Yaklaşımı

Neo-klasik ekol, klasik ekolün temel prensiplerine dayanır, ancak suçlunun bilişsel ve duygusal durumunu da dikkate alır. Neo-klasik yaklaşım, suçlunun kişisel durumunu, geçmiş deneyimlerini, zorlayıcı faktörleri ve suç işleme anındaki koşulları göz önünde bulundurarak suç davranışını açıklar.

Neo-klasik anlayış, klasik anlayışın aşırı ceza kullanımına tepki olarak ortaya çıkmış ve 19. yüzyılda egemen olmuştur. Bu anlayışın öncülerinden Gerri, Lomboso ve Garofalo'dur. Neo-klasik yaklaşım suç davranışını psikoloji ve sosyoloji çerçevesinde ele alır ve ceza ile suç arasındaki orantılılık kavramını eleştirir (İçli, 2004, s. 469).

Klasik anlayışın aksine, neo-klasik anlayış davranışa değil insana odaklanır. Failin psikolojik ve sosyal durumunun cezai açıdan değerlendirilmesi gerektiğini savunur. Bu yaklaşıma göre, ceza suça göre değil, faile göre değerlendirilmelidir (Burkay, 2008, s. 5). Bu anlayışta, zihinsel sorunları olan çocuklar ve ruhsal sorunları olan kişilerin

cezalandırılmaması gerektiği vurgulanır. Onların kendi hareketlerini anlamaktan aciz olduklarına inanılır (Akbaba, 2011, s. 35). Bu nedenle, neo-klasik anlayış, suç ve ceza arasındaki ilişkiyi daha bireysel ve insan odaklı bir perspektife taşıırken, suçlunun psikolojik ve sosyal durumunu göz önünde bulundurmaya önemseyen bir yaklaşımı temsil eder.

2.2.4.3. Pozitif Ekol Yaklaşımı

Pozitif ekol, suçlunun kişisel özelliklerinin ve davranışının, biyolojik, genetik, sosyal ve çevresel faktörlerle ilişkili olduğunu vurgular. Bu ekol, suçlunun biyolojik özellikleri, zekâ düzeyi, kişilik yapısı, çevresel etkileri gibi faktörleri inceler ve suç davranışının altında yatan nedenleri anlamaya çalışır.

19. yüzyılın ortalarında, artan suç oranları ve toplumsal değişimler sonucunda klasik anlayışların çözüm sunamamasıyla birlikte pozitivist yaklaşım doğmuştur. Pozitivistler, suçun nedenlerini pozitivist bir bakış açısıyla ele alarak, suçlu davranışın nedenlerinin sadece gözlem ve deney yoluyla belirlenebileceğini savunurlar. Bu yaklaşımda suç davranışının sosyal, psikolojik ve biyolojik faktörlerin bir araya gelmesiyle oluştuğu vurgulanır (İçli, 2004, s. 47).

Pozitif yaklaşımın öncülerinden Garofalo, bireylerin suçları işlerken kendi özgür iradeleriyle değil, insanları etkileyen sosyal, psikolojik ve biyolojik faktörlerin bir bileşimi sonucunda hareket ettiklerini savunmuştur. Ancak Garofalo'ya göre bu tür eylemler cezasız kalmamalıdır. İnsanlar toplumun bir parçası olduğu için, toplumsal huzursuzluk ve dengesizliğin neden olduğu ilgili suçlardan herkes sorumludur. Ceza, insanların davranışlarını etkileyen faktörleri dikkate alarak anlaşılmalıdır (Akbaba, 2011, s. 36).

Pozitif ekolün, kriminal sosyoloji kurucusu olarak kabul edilen bir diğer önemli temsilcisi Ferry ise, toplumun suçlardan korunması gerektiğini savunarak klasik anlayışı eleştirmiştir. Ferry'ye göre insanlar, çeşitli fiziksel ve psikolojik nedenlerden dolayı suç işleme eğilimindedir. Suça yol açan durumların cezasız kalması toplumsal bir haksızlıktır. Bu nedenle, adaletin toplum genelinde hissedilmesi için suçlu ve suçsuz ayrımının yapılması toplumsal bir görevdir (aktaran Dönmezler, 1994, s. 85).

Kısacası, klasik anlayışta ahlaki sorumluluk ön planda iken, pozitivist yaklaşımda ampirik analiz ve sosyal sorumluluk öne çıkar. Sosyal sorumluluk yaklaşımı, cezalandırma aşamasında failin kişisel faktörlerinin dikkate alınması gerektiğini savunur.

2.2.4.4. Coğrafi Ekol Yaklaşımı

Coğrafi ekol, suç davranışını etkileyen coğrafi faktörleri inceler. Buna göre, suç oranları belirli bölgelerde yoğunlaşabilir ve sosyal, ekonomik ve demografik faktörlerden etkilenebilir. Coğrafi ekol, suç davranışının yerel koşullar ve toplumsal yapı ile ilişkisini araştırmaktadır.

Kısaca, coğrafi ekol, suç davranışının coğrafi faktörlerle ilişkisini inceleyen bir araştırma yöntemidir. Bu yaklaşım, suçun coğrafi konum, iklim, sosyal yapı gibi faktörlerden etkilendiğini savunur. Öncülerinden Montesquieu, "Hukukun Ruhu Üzerine" adlı kitabında, daha soğuk bölgelerde yaşayan insanların fiziksel olarak daha güçlü ve cesur olduklarını belirtmiştir (Akbaba, 2011, s. 36). Montesquieu, kitabında ekvatora yaklaşıldıkça suçların arttığını, kutuplara gidildikçe ise alkol tüketiminin arttığını vurgulamıştır. Coğrafi okulun öncülerinden Quetelet ise, sıcak mevsimlerde suç oranlarının arttığını, soğuk mevsimlerde ise mala karşı suçların arttığını belirtmiştir. Quetelet bu görüşü "suçluluk hakkındaki ısı kanunu" olarak adlandırmıştır (aktaran Dönmezler, 1994, s. 159).

Coğrafi ekol, suç davranışının coğrafi faktörlerle ilişkisini anlamaya çalışan bir perspektiftir. Ancak bu görüşün sadece coğrafi faktörlerle açıklanabileceği konusunda genel bir fikir birliği bulunmamaktadır. Suçun çok yönlü ve karmaşık bir olgu olduğu göz önüne alındığında, coğrafi faktörlerin yanı sıra sosyal, ekonomik, kültürel ve psikolojik faktörlerin de etkili olduğu unutulmamalıdır.

2.3. Suça Sürüklenen Çocuk Kavramı

Ülkemizde suça sürüklenen çocuk kavramı ile ilgili genel bir tanım bulunmamaktadır. Haluk Yavuzer (2001, s. 31), suç kavramını açıklığa kavuşturarak "suç

işleyen çocuk yoktur, suç işlemeye zorlanan çocuk vardır" diyerek ifade etmiştir. Çocukluk, özel koruma ve destek gerektiren benzersiz bir gelişim dönemidir ve modern çocukluk anlayışlarının temelinde bu varsayım yatar (Adalet Bakanlığı, Hukukçular İçin Eğitim Kitabı, 2013, s. 16). Buradaki temel amaç, çocuğu ait olduğu toplumun ayrılmaz bir parçası olarak ele alarak çocuğun korunmasını sağlamaktır. Büyüme sürecinde olan ve korunmaya, yardıma ve desteğe ihtiyaç duyan çocukların topluma faydalı bireyler olabilmeleri için aile, çevre, toplum ve ülkenin rollerinin ve sorumluluklarının nasıl paylaşılacağı önemli bir konudur.

Pekin Kuralları, çocukların yaşına ilişkin net bir sınırlama getirmese de, 2. Madde'de çocukları, "mevcut hukuk sistemi çerçevesinde işleyebilecekleri suçlar nedeniyle yaşlılardan farklı muamele edilmesi gereken" kişiler olarak tanımlar (Uluslararası Çocuk Mevzuatı, 2013, s. 34). Suça sürüklenen çocuklar, suça sürüklenen yetişkinlerden farklı bir şekilde değerlendirilmeli ve yeniden eğitim yoluyla topluma kazandırılmalıdır. Çocukların gelişiminin ilk aşamalarında, davranışları antisosyal olarak kabul edilebilir ve onlar, zevk ve doyum sağlamaya yönelik bir konumda yer alırlar. Hemen hemen herkes çocukken küçük suçlara karışır ve işler. Ancak bu eylemleri bilişsel, ahlaki ve ruhsal gelişim düzeyinde nedenlerini sorgulamadan yapmak sosyopatik olarak değerlendirilir. Daha sonra uygun fiziksel, zihinsel ve bilişsel seviyelere ulaştıktan sonra yetişkinlerden ve içinde yaşadıkları toplumdan gözlemleyerek ve taklit ederek sosyal uyum sürecini tamamlarlar. Bu durumun nedenleri arasında hızlı fiziksel ve psikolojik değişimler, zihinsel sorunlar, genetik faktörler, sevgi eksikliği, yetersiz eğitim vb. yer alabilir. Ahlaki normlar, düzensiz ve hızlı kentleşme, endüstrileşme, göç dalgaları ve ekonomik krizlerin yol açtığı kaos da çocukları suça yönlendirebilir (Yavuzer, 2001, s. 31-32).

Teknik ve edebi bağlamda, çocuk suçluluğu kavramı iyi bir şekilde tanımlanmıştır. Suça sürüklenen çocuk, yaşına bağlı olarak suç işleme riski taşıyan ve büyüdüğü anne ve babasının tutumlarından etkilenen bireydir (İmamoğlu, 2012, s. 19). "Sürüklenme" kavramı, bir çocuğun ruhsal durumunun, duygu ve düşüncelerinin onu nasıl suç işlemeye yönlendirebileceğini anlatır (Ayan, 2011, s. 33).

Küresel hukuki çerçeve ve uygulamalar doğrultusunda, genellikle 18 yaşından küçük olan bireyler çocuk olarak sınıflandırılır. Suç işleyen çocukların değerlendirilmesinde, şüpheli, sanık ve mahkûm gibi geleneksel terimler yerine suça sürüklenen çocuk kavramına daha fazla vurgu yapılır (Limoncu, 2017, s. 38).

Aydın'a göre (2013, s. 52-53), çocuk adalet sisteminin odak noktası çocuklar olmalıdır. Amaç, cezai yaptırımların değil, rehabilitasyon önlemlerinin uygulanmasıdır. Sistemin ayrılmaz bir parçası olan ve sürecin başından sonuna kadar çocuk adına çalışan sosyal hizmet uzmanlarının tam katılımını sağlamak da önemlidir. Çocuk suçu kavramı yasa koyucular tarafından ÇKK'da uzman görüşü ve değerlendirmesine dayanarak tanımlanmıştır. Bu tanıma göre, çocuk suça karışan birey, suç olarak kabul edilen bir eylemi işlediği iddiasıyla soruşturma veya kovuşturma sürecine tabi tutulan veya bu eylem sonucunda güvenlik tedbiri alınmasına karar verilen kişidir. Bu tanımlama, çocuk suçuyla ilgili yasal düzenlemelerde ve uygulamalarda bir çerçeve oluşturarak çocukların özel durumlarına uygun yaklaşımların belirlenmesini sağlamaktadır. Bu şekilde, çocuk suçluluğuyla ilgili süreçlerde adaletin sağlanması ve çocukların korunması hedeflenmektedir.

Sonuç olarak, suça sürüklenen çocukların değerlendirilmesi ve yaklaşımında, çocukların gelişim dönemleri pek göz önünde bulundurulmamıştır. Çocukluk, özel koruma ve destek gerektiren bir zaman dilimidir ve çocukların topluma faydalı bireyler olarak yetişmeleri için aile, çevre, toplum ve devletin rol ve sorumluluklarını paylaşması çok önemli bir yere sahiptir. Suça sürüklenen çocuklar, rehabilitasyon ve yeniden eğitim yoluyla topluma kazandırılmasında koruyucu ve destekleyici önlemlerden ziyade cezalandırıcı yaklaşımlara yer verildiği dikkat çekmektedir. Çocuk adalet sisteminin temel amacı, çocukların korunması ve rehabilite edilerek topluma uyum sağlamalarını sağlamaktır. Bu süreçte, sosyal hizmet uzmanları ve ilgili paydaşlarının etkin katılımlarında eksikliklerin olduğu gözlemlenmiştir.

2.3.1. Çocukların Suça Sürüklenme Nedenleri

Çocukların suça sürüklenme nedenleri karmaşık bir konuyu temsil eder ve çeşitli şekillerde ortaya çıkabilir. Hırsızlık, uyuşturucu kullanımı, cinsel suistimal ve soygun gibi suçlar, çocuk suçluluğunun farklı yüzlerini yansıtır. Ancak suçun kökleri tek bir nedene indirgenemez; toplumsal, ailevi ve bireysel faktörlerin etkileşimiyle ortaya çıkar. Çocukların geleceğimizi temsil ettiği gerçeği göz önüne alındığında, onlara olumlu ve destekleyici bir ortamda ahlaki eğitim vermenin önemi büyüktür. Ancak olumsuz bir çevrede büyümek, olumsuz değerlerin ve inançların aktarılmasına ve ileriki yaşamlarında

doğru yolu bulmalarını zorlaştırmasına neden olabilir. Ayrıca, çocukların suçlarına sorumluluk atanmadığı takdirde, bu durum, yakalanma ve yargılanma riskinin olmadığını düşündürebilir ve suça meyilli hallerini artırabilir. Dolayısıyla, erken dönemde müdahale, eğitim ve rehabilitasyon programlarının etkin bir şekilde uygulanması, çocukların suça sürüklenmesini önlemek ve onları olumlu bir geleceğe yönlendirmek için önemlidir. (Çopur, Ulutaşdemir & Balsak, 2015, s. 121).

Suçta sürüklenme nedenleri, çocukların suç işleme eğilimini etkileyen çeşitli faktörlerdir. Bu faktörler, çocuğun sosyal çevresi, aile ilişkileri, ekonomik koşulları, arkadaş grupları, eğitim düzeyi, istihdam imkânları, madde bağımlılığı ve toplumsal değerler gibi çeşitli alanlardan kaynaklanabilir. Çocukların suça sürüklenme nedenlerini anlamak, onları korumak ve önlemek için önemlidir. Bu metnin devamında, suça sürüklenme nedenleri ayrıntılı bir şekilde açıklanacaktır.

2.3.1.1 Kişisel Sebepler

Kişisel sebepler, bir çocuğun suça sürüklenmesinde önemli bir rol oynar. Bu sebepler, çocuğun içsel özelliklerini ve kişisel faktörlerini etkiler. Düşük özsaygı ve düşük benlik değeri, çocuğun suç işleme eğilimini artırabilir. Kendilerine güvensizlik duyma, kabul görmeme veya başarısızlık hissi gibi faktörler, suça yönelmelerine zemin hazırlayabilir. Ayrıca, duygusal sorunlar da suça sürüklenme nedeni olabilir. Öfke sorunları, dürtü kontrolü eksikliği, depresyon veya kaygı gibi duygusal zorluklar, çocukları suçluluğa itebilir. Bilişsel kısıtlamalar da önemli bir faktördür. Dikkat eksikliği, öğrenme güçlükleri veya zihinsel engeller, çocukların alternatif çözüm yollarını görmekte zorlanmalarına neden olabilir. Ayrıca, bazı çocuklar yüksek riskli davranışlara yönelimli olabilir. Tehlikeli sporlar, heyecan arama veya saldırgan davranışlar gibi riskli eylemlere karşı büyük bir çekimleri vardır. Bu da suç işleme olasılığını artırabilir. Son olarak, madde bağımlılığı da çocukların suça sürüklenmesinde etkili bir faktördür. Uyuşturucu veya alkol bağımlılığı, çocukların suçlu davranışlar sergilemelerine neden olabilir.

Hedonizm (zevk arayışı), bireylere ilham veren ve tam kontrol sahibi olmayı hedefleyen bir düşünce sistemidir. Suç işlemeyen bireyler için karar alma süreçleri mantıklı ve kontrol altındadır. Zevki en üst düzeye çıkarmak ve acıyı minimize etmek isteyen insanlar, suç faaliyetlerine girişmede, beklenen cezanın zevkten daha büyük

olmadığı durumlarda daha eğilimli olabilirler. Ceza ve korku, davranışları düzenleme etkisine sahiptir. Bu nedenle, çocuk suçlular daha riskli davranışlarda bulunma eğilimindedir. Bağlantının belirsizliğine rağmen, zihinsel durum, yaş ve tekrarlayan suçların çocuk suçluluk ve gelecekteki suç davranışları üzerinde etkisi olduğuna dair kanıtlar vardır (Monahan, Steadman, Robbins, Appelbaum, Banks, Grisso & Silver, 2005). Ayrıca, erken çocukluk dönemindeki davranış sorunları, ilerideki suç davranışlarıyla ilişkilidir. Saldırgan davranışların 13 yaşından önce ortaya çıkması, suçluluğun bir işareti olabilir, ancak tanı genellikle davranışsal veya karşıt meydan okumaya dayanmaktadır (Tremblay & LeMarquand, 2001). Ayrıca, depresyon, bipolar bozukluk gibi diğer zihinsel sağlık sorunları da çocuk suçluluğunun önemli nedenleri arasında yer aldığı da literatürde belirtilmektedir (Gellerman, Zimmerman, Williams, Bolhofner & Craney, 2001).

2.3.1.2. Dış Sebepler

Toplu yaşamın bir sonucu olarak, insanlar farklı etkileşimlerin içine girer ve çeşitli dış etkenlerden etkilenir. Suç, sadece bireysel bir sorun olarak görülmeyp toplumsal ve çevresel faktörlerin etkisiyle de ortaya çıkabilir. Özellikle çocuk suçları söz konusu olduğunda, dış etkenlerin kişisel nedenlere kıyasla daha belirleyici olduğu görülmektedir.

Çocukların suça sürüklenmesinde dış sebepler çeşitli şekillerde etkili olabilir. Bu sebepleri anlamak, suçun önlenmesi ve çocukların korunması için önemlidir. Aşağıda sırasıyla, çocuğun suça sürüklenmesinde etkili olan dış etmenler açıklanmaktadır.

2.3.1.2.1. Aile

Bozulmamış aile, temelde bir erkek ve bir kadın ebeveynin bir arada olduğu bir hanedir. Wilkinson'a (1974) göre, ölüm, boşanma, ayrılma veya terk edilme gibi nedenlerle bu normdan sapma, parçalanmış bir aile olarak sınıflandırılır. Sağlıklı bir aile, çocuklar için en güçlü kurumlardan biridir. Aile yapısı, yıllar içinde çeşitli dini ve siyasi değişimlerle aşınmış olsa da toplum ideal aile imajını korumaya devam etmektedir (Wilkinson, 1974).

Geleneksel olarak baba, ailenin geçimini sağlayan kişi olarak görülürken, anne evin bakımından sorumludur (Popenoe, 1995). Aile, çocukları olumsuz yönde etkileyebilecek dış etkenlere karşı bir koruma işlevi görür (Stern, Northman & Slyck, 1984). Baba figürünün yokluğu, çocukların ergenliğin sosyal baskılarıyla baş etme ve direnme becerilerini büyük ölçüde azaltır. Ebeveyn yokluğunun çocukların uyumunu ve sosyalleşmesini etkilediği bulunmuştur (Koziey & Davies, 1982).

Aile parçalanması, kriminoloji teorilerinin 19. yüzyıldan bu yana ayrılmaz bir parçası olmuştur. Suç faaliyetlerindeki artışın nedenleri, başarısız evliliklerden yetersiz ebeveyn gözetimine, ihmalkâr ebeveyn davranışına ve besleyici ve sevecen bir atmosferin yokluğuna kadar çeşitlilik gösterir. Parçalanmış aile birimlerinin suçtaki artışla ilişkili olduğu yaygın bir görüştür (Hoffmann & Dufur, 2018). Araştırmalar, parçalanmış ailelerden gelen çocukların daha yüksek suç faaliyetlerine karışma olasılığına sahip olduğunu göstermektedir. Parçalanmış ailelerden gelen erkek çocukların alkol ve uyuşturucu kullanımı, cinsel ilişki, mülk suçları ve trafik ihlalleri gibi suç eylemlerinde daha yüksek oranlara sahip olduğu bulunmuştur (Thompson & Bynum, 2016). Çalışmalar ayrıca, parçalanmış ailelerden gelen çocukların, orijinal ailelerden gelen çocuklara kıyasla duygusal ve davranışsal sorunlar yaşama olasılıklarının daha yüksek olduğunu göstermiştir (Al-Matalka & Hussainat, 2012).

Ebeveynlerin çocuklarına sağladığı tutarlılık, sevgi ve disiplin çocukların sağlıklı gelişimine katkıda bulunmaktadır. Ayrıca, çocukların suça karışma olasılığını azaltmak için erken müdahale programları ve aile destek hizmetleri gibi önlemler öne çıkmaktadır (National Institute of Justice, 2017).

2.3.1.2.2. Arkadaşlar

Akranlar, genç bireyler için önemli bir sosyal ortamdır ve ergenler suçlu akranlarla etkileşime girdiklerinde ve yakın ilişkiler kurduklarında genellikle antisosyal davranışlar sergilerler. Özellikle erkek çocuklar için, akran ilişkilerinin niteliği ve niceliği, ciddi suç faaliyetlerine yol açabilen önemli bir risk faktörü olabilir. Snyder (2000) tarafından belirtildiği gibi, erkekler, erkek akran grupları içinde suçların başlatıcıları ve failleri olarak ortaya çıkarlar. Daha da kötüsü, travma geçirmiş ergenlerin,

çözülmemiş duygulara sahip olmaları ve istenmeyen akranlarla etkileşime girmeleri durumunda şiddetle tepki verme olasılığı daha yüksektir (Howe & Parke, 2001).

Gelecekteki suç işleme eğilimi, suçlu akranlarla kurulan ilişkilere bağlı olarak belirlenebilir (Granic & Patterson, 2006). Araştırmalar, suçlu akranlarıyla ilişkisi olan gençlerin, ergenlik ve genç yetişkinlik dönemlerinde suç işleme riskinin bu tür ilişkisi olmayanlara göre beş kat daha fazla olduğunu göstermektedir. Ayrıca, bu gençlerin yetişkinlik döneminde antisosyal kişilik bozukluğu geliştirme olasılıklarının on kat daha fazla olduğu bulunmuştur (Burt & Klump, 2013). Çocuklarda suçlu bir gruba katılma süreci, "taklit" ve "özdeşleşme" ile başlar, ardından "grup onayı" arama, "grup değerleri"ni benimseme ve "grup etkinliklerine" katılma aşamaları izlenir (Erdoğan, 2012, s. 54).

Shaw ve McKay'in yaptığı araştırmada, 5,480 suçlunun %80'inin akranlarıyla birlikte suç işlediği ortaya çıkmıştır. Bu suçluların %90'ı özellikle hırsızlık gibi grup suçlarına karışmışlardır. Cohen'in araştırmasında ise sosyoekonomik düzeyi düşük erkek çocukların en büyük sorununun "statü çatışması" olduğu belirlenmiştir. Uygun koşullarda yetişmeyen gençler, sosyal kurumlara bırakıldığında üstün akranlarıyla rekabete girmekte ve ardından rahatsızlık, başarısızlık ve çaresizlik gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır. Çeteler ise üyelerinin ahlaki değerlerden uzaklaşmasına ve düşmanlıklarını açıkça ifade etmelerine neden olmaktadır (Yavuzer, 2009).

2.3.1.2.3. Okul ve İş

Okul yapısı çocuklar için önemlidir ve literatürde okul yapılarının suça yol açmaması gerektiği vurgulanmaktadır. Okul, çocukların arkadaşlarıyla vakit geçirdikleri ve birbirleriyle bağlantı kurdukları bir yerdir. Bu nedenle, okullar çocukların suçla tanışabileceği ve suça sürüklenebileceği yerler olarak kabul edilmektedir (Ulak, 1993).

Birçok faktör, okul yapısının çocukları suça yöneltebileceği riskleri artırabilir. Örneğin, okullarda sınıf mevcudu fazla olduğunda, öğretmenlerin bireysel ilgi ve destek sağlaması zorlaşır. Bu durum, öğrencilerin motivasyonunu düşürebilir ve suça yatkınlığını artırabilir. Ayrıca, okulların sadece akademik bilgiye odaklanması, ahlaki değerlerin ve sosyal becerilerin geliştirilmesi gibi önemli alanlarda eksikliklere neden

olabilir (Özdemir, 2014). Bu nedenle, okulların suça yol açmaması için bazı önlemler alınmalıdır. Okullar, bütüncül bir eğitim anlayışını benimsemeli ve sadece akademik bilgiye değil, aynı zamanda ahlaki değerlere, sosyal becerilere ve kişilik gelişimine de önem vermeli. Ayrıca, sınıflardaki öğrenci sayısı kontrol altında tutulmalı ve öğretmenlerin bireysel ilgi ve destek sağlaması kolaylaştırılmalıdır.

Okullar, çeşitli etkinlikler sunarak öğrencilerin ilgi alanlarına yönelmelerine ve yeteneklerini keşfetmelerine olanak tanımalı. Spor, sanat, müzik, tiyatro gibi faaliyetler, öğrencilerin olumlu bir şekilde zaman geçirmelerini sağlayarak suça yönelme riskini azaltabilir. Ayrıca, okullar sosyal destek ağları oluşturmalı ve öğrencilere rehberlik hizmetleri, danışmanlık ve grup çalışmaları gibi kaynaklar sunmalıdır. Bu sayede öğrenciler, sorunlarını paylaşabilecekleri ve destek alabilecekleri bir ortamda bulunurlar. Dahası, okullarda farklı öğrenme yöntemlerinin kullanılması önemlidir. Her öğrenci farklı öğrenme tarzlarına sahip olduğundan, çeşitli öğrenme yöntemleri uygulayarak öğrencilerin aktif bir şekilde katılımını sağlamak ve motivasyonlarını artırmak önemlidir. Böylece, öğrencilerin okula olan ilgileri ve bağlılıkları artar ve suça yönelme riski azalır.

Sonuç olarak, okul yapısı çocukların sosyal bağlantılarını kurdukları ve kişiliklerini geliştirdikleri önemli bir ortamdır. Okulların suça yol açmaması için, bütüncül bir eğitim anlayışı, uygun sınıf mevcudu, çeşitli etkinlikler, sosyal destek ağları ve farklı öğrenme yöntemlerinin kullanılması gibi önlemler alınmasını çocukların korunmasında dikkat çeken etmenlerdir.

2.3.1.2.4. Göç

Göç, insanların yaşadıkları bölgeden ayrılarak başka bir bölgeye taşınması ve bu durumun toplum üzerindeki etkileri dikkate alındığında, suç ve suçluluğun sadece sapkın bireylerin anormal davranışlarından değil, aynı zamanda sağlıklı bir kentsel ortamda toplumsal kargaşadan kaynaklanabileceği anlaşılmaktadır (Jarjoura, Triplett & Brinker, 2002).

Göçün, savaş, hastalık, ekonomik kriz, siyasi nedenler ve sosyal düzensizlik gibi durumlar sonucunda gerçekleştiği bilinmektedir. Göç, iç göç ve dış göç olarak iki şekilde sınıflandırılabilir ve günümüzde kırsal bölgelerden şehirlere ve ülkeler arasında göç

hareketleri devam etmektedir. Göç eden bireyler, yeni yaşadıkları yerde siyasi ve sosyal sorunlarla karşılaşabilmektedir ve bu durum hukuki sorunlara da yol açabilir (Dost, 2014, s. 33).

Özellikle çocuklar açısından göçün suç üzerindeki etkisi göz önüne alınmalıdır. Göç sırasında farklı kültürler bir araya gelir ve "koruyucu psikoloji" devreye girer. İnsanlar, kendilerine benzer olan gruplara yönelerek yabancılardan uzak durma eğilimindedir. Ancak göçmen yerlerde yaşayan insanların farklı kültürleri kabul etmesi kolay değildir. Özellikle çocuklar, bu durumu anlamakta zorluk çekerler ve kendi kültürlerini benimseme sürecinde zorluklar yaşayabilirler (Erdoğan, 2012, s. 60).

Sonuç olarak, göçün suç üzerindeki etkisi, sağlıklı kentsel ortamların oluşmasından kaynaklanabilir. Göç eden bireyler, yeni yaşadıkları yerde sosyal ve siyasi sorunlarla karşılaşabilir ve bu da suç oranlarını artırabilir. Ayrıca, göçmen yerlerde farklı kültürlerin bir araya gelmesi ve kültürel uyum sürecinin yaşanması da çocuklar için zorluklar yaratabilir. Göç sürecinde toplumsal destek ve entegrasyonun sağlanması, suçla mücadelede önemli bir faktördür.

2.3.1.2.5. Kitle İletişim Araçları ve Sosyal Medya

Kitle iletişim araçları, özellikle televizyonun yaygınlaşmasıyla birlikte bilgi ve fikirlerin hızla yayılmasını sağlayan etkili iletişim araçlarıdır. Teknolojideki gelişmeler sayesinde kitle iletişim araçları dünya genelinde çok sayıda insana ulaşma imkânı bulmuştur (Soleymani, Garivani & Farashbandi, 2016). Her iletişim aracı, bilgi, gerçekler, görüntüler, sesler, inançlar, tutumlar ve olaylar gibi birçok bileşeni içermektedir. Medyaya maruz kaldığımızda, bu bilgiler önceden edinilmiş unsurları harekete geçirir ve onu daha önce öğrenilen bilgileri hatırlamamızı sağlar. Bu yeni bilgiler, tekrar tekrar medyaya maruz kalma sonucunda bireyde olumsuz tutumlar veya davranış kalıplarının ortaya çıkmasına yol açabilir ve değişime karşı daha dirençli hale getirebilir. Medyaya maruz kalmanın etkileri hemen ortaya çıkabilir veya daha uzun süreli olabilir. Özellikle çocukların artan bağımsızlığıyla birleştiğinde, şiddet, ebeveyn sorunları, çete faaliyetleri, okuldan kaçma, okul kavgaları, uyuşturucu ve alkol kullanımı, cinsiyet, değerler ve ırk gibi faktörler karmaşık davranış sorunlarına yol açabilir. Bu

faktörler çocukları ve aileleri çocuk suçluluğu riskine sokabilir ve medya şiddetinin bu tür davranışlarla negatif bir ilişkisi olduğu gösterilmiştir (Falodun, 2012).

Kitle iletişim araçları, nefret, şiddet, saldırganlık ve aşırılık içeren sahnelerin yayınlanmasıyla bireyleri, aileleri ve toplumu olumsuz etkileyebilir. Bu durum, çeşitli davranış türlerini içeren birden fazla motivasyon, uyaran ve sonuçların olduğu suç eğilimlerine yol açabilir. Bu nedenle, kişisel kazanç hırsıyla büyüyerek toplumsal barışı tehdit eden suç eğilimlerinin ortaya çıkmasına neden olabilir (Potter, 2012).

Özetle, kitle iletişim araçları, bilgi ve fikirlerin hızla yayılmasını sağlayan etkili iletişim araçlarıdır. Ancak medyaya maruz kalmanın çocuklar üzerinde olumsuz etkileri olabilir ve şiddet içeren içerikler suç eğilimlerini artırabilir.

2.3.1.2.6. Diğer Sebepler

Çalışmalarda tartışılan çocuk suçluluğunun nedenlerinin yanı sıra, çocukların suç işlemesine yol açan başka sebeplere de değinmektedir. Bu sebepler bazen bireysel olarak etkili olabileceği gibi bazen de diğer faktörlerle çalışabilir.

Çocukların suça sürüklenmesine etki eden nedenler oldukça çeşitlidir. Coğrafi faktörler, sosyal baskılar, eğitim sistemi, aile içi sorunlar, ekonomik zorluklar, bireysel özellikler ve daha birçok etmen, çocukların suça eğilimini artırabilir. Kentleşmeyle birlikte ortaya çıkan sosyal ve ekonomik sorunlar, çocukların suça yönelmelerine neden olurken, aile içi sorunlar, boşanma ve aile şiddeti gibi faktörler de çocukların suça sürüklenmesinde etkili olabilir. Eğitim sistemindeki eksiklikler, çocukların gelecek umutlarını zayıflatarak suça yönelmelerine yol açabilirken, bireysel faktörler de kişisel özelliklerden kaynaklanan sorunlarla birlikte suça eğilimi artırabilir. Tüm bu nedenler, çocukların suça sürüklenmesini etkileyen karmaşık bir ağ oluşturur. Çocuk suçluluğuyla mücadele etmek için bu nedenlerin anlaşılması ve üzerinde çalışılması önemlidir.

2.3.2. Çocuk Suçluluğu Çeşitleri

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), çocuk suçluluğu konusunda önemli veriler sunmaktadır. 1997 yılında 27 ilde başlayan veri toplama çalışmaları, güvenlik birimlerine

getirilen çocuklar üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu çalışmalarda, illerin nüfus sayıları, çocuk suçlu sayıları ve işlenen suç türleri gibi veriler incelenmektedir. 2007 yılından itibaren ise tüm iller bu çalışmalara dâhil edilmiştir. Araştırmanın temel amacı, 18 yaş altı bireylerde çocuk suçluluğunun nedenlerini ve kapsamını belirlemek, bu sorunu önleyebilecek, koruyabilecek ve düzeltebilecek politika ve stratejiler geliştirmek ve elde edilen bilgilere dayalı olarak uygun sistem modelleri oluşturmaktır (Boranlıoğlu, 2013).

TÜİK'in 2020 verilerine göre, güvenlik birimlerine getirilen veya ziyaret eden çocukların sayısı 450 bin olarak kaydedilmiştir. Bu çocukların yüzde 25,3'ü suça zorlandıklarını ifade etmişken, yüzde 18,5'i kabahat işledikleri sebebiyle suça sürüklenmiştir. Araştırmada yer alan verilere göre, çocukların yüzde 60,7'si 15-17 yaş aralığında, yüzde 20,2'si 12-14 yaş aralığında ve yüzde 19'u ise 11 yaş ve altındadır. Kız çocukların oranı ise genel toplamın yüzde 31,3'üdür. Raporda, suça karışan çocukların en yaygın işledikleri suç türleri incelenmiştir. Buna göre, suça karışan çocukların en yüksek oranda yaralama suçu işlediği (%31,4) belirtilmektedir. Hırsızlık ise %30,5 ile ikinci sırada yer almaktadır. Ayrıca, çocukların %5'i uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarına, %4,4'ünün ise diğer suç faaliyetlerine katıldığı tespit edilmiştir (TÜİK, 2021).

Geçmiş yıllara bakıldığında suç eğilimlerinin tutarlı olduğu ancak yoğunluk ve oranlarının farklı olduğu görülmektedir. TÜİK'in 2015 yılı verilerine göre, güvenlik birimlerine getirilen veya yerleştirilen suça sürüklenen çocuk sayısı 133.662 olarak kaydedilmiştir. Bu çocukların; %36'sı yaralanma, %24,6'sı hırsızlık, %6,8'i 5682 sayılı Kanun'a karşı çıkma, %5,9'u uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma, satma veya satın alma, %3,7'si tehdit ve %3,5'i mala zarar verme suçlarıyla ilişkilendirilmiştir (TÜİK, 2021).

2016 yılına gelindiğinde ise güvenlik birimlerine getirilen veya sevk edilen çocuk sayısı 148.523'e ulaşmıştır. Bu rakamın bir önceki yıla göre %10 artış gösterdiği belirtilmektedir. Suça karıştığı iddiasıyla emniyete getirilen bu çocukların; %36,1'i yaralama, %23,1'i hırsızlık, %10'u 5682 sayılı Kanun'a aykırılık, %5,5'i uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma, alım satım yapma, %3,5'i cinsel suçlar, %3,4'üne mala zarar verme ve %3,3'üne tehdit suçu isnat edilmiştir (TÜİK, 2021).

2017 yılında ise güvenlik birimlerine getirilen veya sevk edilen çocuk sayısı 140.692'dir. Bu çocukların; %33,7'sine yaralanma, %30,3'üne hırsızlık, %6,4'üne

uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma, satma veya satın alma ve %3,3'üne ise mala zarar verme suçlarıyla işlem yapılmıştır (TÜİK, 2021).

2018 yılında ise 152.011 çocuğın suça karıştığı gerekçesiyle güvenlik merkezlerine götürüldüğü belirtilmektedir. Bu çocukların %33.7'si yaralanma, %28,6'sı hırsızlık, %5,4'ü uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma, satma veya satın alma ve %4,5'i ise Pasaport Kanunu'na muhalefet suçlarıyla ilişkilendirilmiştir (TÜİK, 2021).

2019 yılına gelindiğinde ise güvenlik birimlerine getirilen veya sevk edilen çocuk sayısı 268.250'ye ulaşmıştır. Suça karıştığı iddiasıyla emniyete getirilen bu çocukların; %31,7'sine yaralama, %25,6'sına hırsızlık, %8,1'ine Pasaport Kanunu'na muhalefet, %6,9'una göçmen kaçakçılığı, %4,6'sına ise uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak veya satın almak suçlarından ötürü işlem yapılmıştır(TÜİK, 2021).

Bu verilere göre, geçmiş yıllarda da çocuk suçluluğunun ciddi bir sorun olduğu ve özellikle yaralanma, hırsızlık, uyuşturucu suçları, mala zarar verme ve pasaport kanununa muhalefet gibi suç türlerine karışan çocukların sayısının önemli olduğu görölmektedir. Bu durum, çocuk suçlarıyla mücadelede önleyici tedbirlerin ve rehabilitasyon programlarının önemini vurgulamaktadır.

2.3.3. Dünyada Çocuk Suçluluğu

Çocuk suçluluğu dünya genelinde önemli bir sosyal sorun olarak kabul edilmektedir. İstatistik alışmaları, çocuk suçlarının toplu olarak işlenmesiyle sonuçlanan kolektif bir etkinin olduğunu göstermektedir. Örneğin, Rusya'da çocuk suçluluğu oranı yetişkin suçluluk oranından 3 kat daha yüksektir. Ayrıca, 14 ile 17 yaş aralığının en yaygın suç yaşları olarak kabul edildiği belirtilmektedir (Akt. Öter, 2005).

Dünyanın farklı bölgelerinde çocuk suçluluğunun nedenleri kültürel, ekonomik ve sosyal faktörlere bağlı olarak çeşitlilik göstermektedir. Öter'e (2005) göre, Afrika'da yoksulluk ve açlık gibi işsizlikle ilişkilendirilen faktörler çocuk suçluluğunun nedenleri olarak kabul edilirken, Asya'da kentleşme gibi etkenler daha belirleyici olmaktadır. Arap dünyasında ise ölkelerin kaynaklara erişim düzeyine bağlı olarak farklılıklar görölmektedir. Sanayileşmiş ve gelişmiş ölkelerde ise tüketimin artması ve alım gücünün

azalmasıyla birlikte hırsızlık ve zorbalık gibi suçların çocuk suçluluğunda artış gösterdiği ifade edilmektedir (Öter, 2005).

İstatistik analizlerine dayanarak yapılan değerlendirmeler, çeşitli ülkelerde çocuk suçluluğunun farklı seviyelerde olduğunu göstermektedir. Örneğin, 1980 ile 1990 yılları arasında Almanya'da gençlerin beşte birinin şiddet içeren suçlar işlediği belirlenmiştir. İsveç'te aynı yıllarda çocuk suçluluğunda artış gözlemlenmiş ve ABD'nin çocuk suçluluğunda en büyük artışa sahip olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, Avrupa Konseyi üyesi 114 ülkede mala karşı işlenen suçların sayısının arttığı, ancak kişiye karşı işlenen suçların sayısının azaldığı görülmüştür (Yağbasan, 2010).

ABD'de Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Suçluluğunu Önleme Dairesi'nin (OJJDP) 2016 istatistiklerine göre, bir suça karışmak için minimum yaşı 6, maksimum yaşı ise 17 olduğu belirtilmektedir. Bu istatistiklere göre, 6 yaşında sadece bir vaka tespit edilirken, 17 yaşında çok sayıda suç vakası bulunmaktadır (Öter, 2018). Dahası, dünya genelinde çocuk suçluluğu oranlarının 1980 ile 1990 yılları arasında önemli ölçüde arttığı da belirtilmektedir. Batı Avrupa'da bu dönemde çocuk tutuklamalarında %50'lik bir artış gözlemlenmiştir (Öter, 2018).

Aşağıda Tablo 2'de Avrupa ülkelerinde yıllara göre çocukların mahkûm sayıları verilmiştir. Bu tablo, Avrupa'da çocuk suçluluğu konusundaki eğilimleri göstermektedir.

Tablo 2: Avrupa'da Çocuk Mahkûm Oranları

ÜLKE	2015	2016	2017	2018	2019
Belçika	0,61	-	-	-	-
Bulgaristan	3,89	2,27	2,51	2,26	1,68
Çekya	5,23	4,48	3,85	3,23	3,09
Danimarka	0,51	1,37	0,77	1,03	0,78
Almanya (FRG'nin 1990'a kadar eski bölgesi)	-	-	-	-	-
Estonya	9,81	11,74	8,01	5,55	5,90
İrlanda	4,98	1,18	-	-	-
Yunanistan	0,68	1,17	0,69	1,28	1,61
İspanya	8,01	7,79	7,36	8,38	9,64

Fransa	4,79	5,11	5,24	5,24	5,50
Hırvatistan	6,68	6,03	7,24	6,14	7,80
İtalya	12,34	13,24	14,43	15,05	15,28
Kıbrıs	15,00	8,88	12,50	9,49	14,77
Letonya	12,05	12,21	11,50	9,76	10,03
Litvanya	16,21	11,19	9,99	10,34	8,01
Lüksemburg	1,77	1,21	1,83	0,00	0,00
Macaristan	20,45	17,89	13,83	13,00	11,04
Malta	19,25	20,59	22,95	26,53	23,69
Hollanda	11,99	12,32	12,34	11,96	12,78
Avusturya	7,26	7,68	9,31	8,41	9,57
Polonya	49,34	31,66	31,07	26,96	25,09
Portekiz	20,05	18,26	18,87	18,80	17,69
Romanya	8,46	10,93	10,67	7,50	8,23
Slovenya	0,83	2,48	-	7,91	7,32
Slovakya	8,89	7,60	7,18	8,24	7,31
Finlandiya	8,28	8,67	9,14	8,53	6,90
İsveç	0,91	0,64	1,16	1,13	1,11
İzlanda	0,00	0,00	0,00	0,00	-
Lihtenştayn	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Norveç	0,44	0,27	0,97	0,44	-
İsviçre	1,28	1,27	2,58	1,84	0,72
İngiltere ve Galler	5,55	5,14	5,21	5,12	-
İskoçya	44,80	41,88	33,85	-	-
Kuzey İrlanda	0,00	0,00	0,00	-	-
Karadağ	3,58	2,88	9,20	2,92	7,80
Kuzey Makedonya	-	4,29	7,62	-	-
Arnavutluk	13,91	9,60	6,14	3,33	3,76
Sırbistan	18,47	19,49	19,17	18,49	19,79
Türkiye	10,16	10,50	12,40	13,05	11,28
Bosna Hersek	-	-	-	-	-
Kosova	-	10,08	6,87	7,88	7,50

Kaynak: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/crime/data/database>.

Tablodaki verilere göre, Avrupa ülkelerinde çocuk hapsedme oranlarının farklılık gösterdiği görülmektedir. 2015 yılında, Polonya, Macaristan, Malta, Portekiz ve Sırbistan en yüksek çocuk hapsedme oranlarına sahip ülkeler olarak öne çıkmaktadır. Bu ülkelerde çocuk suçluluğunun ciddi bir sorun olduğunu düşündürmektedir. Öte yandan, Lihtenştayn, İzlanda, Danimarka ve İsveç gibi ülkeler en düşük çocuk hapsedme oranlarına sahip olarak dikkat çekmektedir. Bu ülkelerde çocuk suçluluğunun daha düşük seviyelerde olduğu görülmektedir. Tablodaki veriler incelendiğinde, bazı ülkelerde çocuk hapsedme oranlarında değişimler olduğu gözlenmektedir. Örneğin, Polonya, Macaristan ve Portekiz'de 2015 ile 2019 yılları arasında çocuk hapsedme oranlarında bir düşüş yaşanmıştır. Ancak Malta ve Sırbistan'da ise oranlarda bir miktar artış gözlenmektedir. Türkiye'de ise çocuk suçluluğu oranı 2015 yılında 10,16 iken 2019 yılında 11,28'e yükselmiştir. Bu veri, Türkiye'de çocuk suçluluğunun artış eğiliminde olduğunu göstermektedir.

Genel olarak, Avrupa ülkeleri arasında çocuk hapsedme oranları büyük farklılıklar göstermektedir. Bu oranlardaki farklılıklar, ülkelerin suçla mücadele politikaları, hukuki sistemleri ve sosyal koşullarıyla ilişkili olabilir. Çocuk suçluluğunun tamamını değerlendirmek için sadece hapsedme oranlarına bakmak yeterli olmayabilir. Diğer faktörlerin de dikkate alınması gerekmektedir.

2.3.4. Türkiye’de Çocuk Suçluluğu

TCK’ya göre, çocukların cezai sorumluluğu 12 yaşında başlamaktadır (TCK www.mevzuat.gov.tr). Bu nedenle 12 yaşın altındaki çocuklar cezai olarak sorumlu tutulmazlar. Aynı şekilde, 15 yaşının altındaki sağır-dilsiz çocukların da cezai sorumluluğu bulunmamaktadır. Kanun, reşit olmama ve sağır-dilsiz olma durumunu da davalarda ceza azaltma sebebi olarak görmektedir (Aydın, 2009, s. 166).

Ulusal İstatistik Bürosu'nun istatistiklerine göre, kamu güvenlik organları tarafından gözaltına alınan 12-18 yaş arası çocukların %93'ü şehirlerde, %7'si ise kırsal kesimde yaşayan çocuklardır. Bu oran, kentsel nüfusun kırsal nüfusa oranıyla uyuşmamaktadır. Örneğin, istatistiklerin verildiği 1997 yılında toplam nüfusun %65'i şehir merkezinde yaşıyordu. Bu nedenle, kentlerde yaşayan çocukların suç oranlarının

kırsal kesimde yaşayan çocuklara göre daha yüksek olduğu söylenebilir (Çoşar, 2005, s. 285).

Türkiye'de çocuk suçluluğunun önlenmesi amacıyla Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM) ve Jandarma Genel Komutanlığı (JGK) bünyesinde çocuk birimleri oluşturulmuştur (Öter, 2005, s. 46). Türkiye İstatistik Kurumu'nun sağladığı verilere göre, 2019 yılı "Güvenlik sektörüne giren veya getirilen çocuklar 2015-2019" istatistiklerinde suça sürüklenen çocuk sayısının, 2018 istatistiklerine göre %5,8 arttığı belirlenmiştir (TÜİK, 2021). Bu istatistiklere göre, 2019 yılında güvenlik güçlerine başvuran veya getirilen çocukların %50,1'i 15-17 yaş aralığında, %25,2'si 12-14 yaş aralığında ve %24,7'si ise 11 yaş ve altındadır. Bu istatistikler, çocuk suçluların büyük bir kısmının çok genç olduğunu göstermektedir. Ayrıca, güvenlik güçlerine başvuran veya getirilen çocukların geliş nedenlerine bakıldığında; %46,1'inin mağdur, %32,9'unun suç işlemeye zorlandığı, %15,1'inin kayıptan sonra bulunduğu, %2,5'inin ise diğer çeşitli nedenlerle kaydedildiği tespit edilmiştir. Çocukların suça sürüklenme nedenleri arasında yaralanma %31,7, hırsızlık %25,6, pasaport kanunlarına aykırılık (yasadışı giriş çıkışlar) %8,1, göçmen kaçakçılığı %6,9, uyuşturucu ve benzeri maddelerin kullanımı, alımı, satımı %4,6 olarak belirlenmiştir.

TÜİK tarafından sunulan "Güvenlik Birimi'ne Gelen veya Getirilen Çocuk, 2020" istatistiklerine göre, suça sürüklenen çocuk sayısı 114.038 olarak kaydedilmiştir ve çocuk suçlu sayısı, 2019 yılına göre bir önceki yıla göre azalmıştır. Ancak, Covid-19 pandemisi nedeniyle alınan tedbirlerin oranlara etkisi olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, ekonomik faktörlerin ve Türkiye'ye göç eden insan sayısının da oranları artırma potansiyeline sahip olduğu unutulmamalıdır. Ayrıca, Çocuk Mahkemelerinin birincil amacının çocuk suçluların sayısını azaltmak değil, suça karışan çocukların suçlu olduğu kavramına dayanarak yargılama sırasında çocuğun travmasını mümkün olduğunca en aza indirmek olduğu kabul edilmelidir. Çocuk Mahkemeleri, "Çocuk Ceza Adalet Sistemi"nin bir parçasıdır ve amacı çocuk suçlulara hizmet etmektir (TÜİK, 2021).

2.3.5. Suça Sürüklenen Çocuklara Yönelik Mevzuat

Çocuk suçluluğu kavramı, Türkiye'de genellikle suça karışan küçük çocukları tanımlamak için daha sık kullanılmaktadır. Bu terim, çocukların suça karıştıklarında

mağdur konumunda olmadıklarını ifade etmektedir (Çopur, Ulutaşdemir & Balsak, 2015, s. 121). Psikolojik veya fiziksel şiddete maruz kalan çocukların, bu şiddeti yansıttıkları ve öğrendiklerini başkalarına uyguladıkları bilinmektedir. Dolayısıyla, suça karışan çocuklar ile mağdur çocuklar aynı kategoride değerlendirilmemektedir (Alpsoy, 2005, s. 248).

Geçmişte, suça karışan çocuklar toplum için bir tehlike olarak görülmüştür. Bu durum, çocukların korunması ilkesine aykırıdır ve uygulamalarda hatalı yaklaşımlara yol açmaktadır. Örneğin, geçinmek için dilenen sokak çocukları aslında korunma ihtiyacı olan çocuklardır, ancak toplumdaki algı onları suçlu olarak görülmesine neden olmaktadır. Ancak günümüzde, bu toplumsal sorunun çocuklar için bir tehdit olduğu farkındalığı ortaya çıkmış ve bu durum çocukların korunmasının öncelikli hale gelmesini sağlamıştır (Şirin, 2017, s. 5).

Yukarıda belirtildiği gibi, çocukluk dönemi, bir bireyin yaşamını şekillendirdiği, kimlik oluşturduğu ve toplumda yaşama becerilerini öğrendiği bir süreçtir. Çocukluk döneminde, insanlar yaşamın içinde yer almayı, kimliklerini oluşturmayı ve toplumda yaşamayı öğrenme sürecine girerler. Bazı çocuklar çocukluk döneminde yasal olarak suç sayılan eylem ve davranışlarda bulunabilirler, yani yanıltıcı veya yanlış örnekler sonucunda suç işleyebilirler (Mannheim, 1965, s. 624). Çocukluk döneminde suça karışmak, bireyin ileriki yaşamını doğrudan olumsuz etkileyebilir. Bu nedenle, çocuklara toplumla yeniden bütünleşme ve hatalarını anlama fırsatı vermek önemlidir. Bu nedenle, uluslararası düzeyde çocuk koruması için birçok düzenleme yapılmıştır. "Birleşmiş Milletler (BM) ÇHS, Riyad İlkeleri, Pekin Beijing Kuralları, Havana Kuralları" gibi başlıca yasal metinler, dünya genelinde çocukların korunmasını amaçlamaktadır (Akyürek, 2020, s. 35).

Çocuk suçluluğu, dünya çapında dikkate değer bir sorundur ve bu nedenle Türkiye'nin yasal düzenlemelerinde de bu konuya yer verilmiştir. Türk hukuk sistemi, çocuk haklarıyla ilgili hükümlere sahiptir. Anayasa'nın 42. maddesi, "Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır" der. 41. maddesinde ise "çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar" ifadeleri yer almaktadır. Benzer şekilde, Anayasa'nın 61. maddesinde de "Devlet, korunma ihtiyacı olan çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır" ifadesi bulunmaktadır. Ek olarak, TMK da çocuk koruma ve güvenliğine ilişkin hükümler içermektedir. TMK'nın 11. maddesi, erginliğin 18 yaşında

başladığını ve 15 yaşını dolduran küçüğün mahkeme kararıyla ergin sayılabileceğini belirtmektedir.

3 Temmuz 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5395 sayılı ÇKK, çocuk suçluluğuyla ilgili olarak çocukların korunması, güvenlikleri, suç işlemleri ve koruyucu ve destekleyici önlemleri içeren birçok kural getirmiştir. Bu Kanun, korunma ihtiyacı olan ve suça karışmış çocukların haklarını ve güvenliklerini sağlamak için usul ve esasları düzenlemeyi amaçlamaktadır. Bu mevzuat, uygulamaların ülkedeki belirli yaş gruplarındaki tüm çocuklara ayırım yapmaksızın uygulanması gerektiğini vurgulamaktadır. Uluslararası hukuktaki ifadelerle uyumlu olarak, 5395 sayılı ÇKK'da "Koruyucu ve destekleyici tedbirlerin, suça karışan ve cezai sorumluluğu olmayan çocuklar için çocuklara özgü güvenlik tedbirleri" olarak değerlendirildiği ifade edilmektedir. Dahası, 5395 sayılı ÇKK, Başsavcılık bünyesinde çocuk odası kurulmasını da öngörmektedir. Benzer bir yaklaşım, yürürlükten kaldırılan 2253 sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da da bulunmaktadır. İlgili kanunlar, çocuğun ifadesinin savcı veya yardımcısı tarafından alınmasını ve savcı tarafından belirlenmesini öngörmektedir. 5395 sayılı ÇKK'da ise bu sorumluluk doğrudan Cumhuriyet Savcısına verilmiştir.

26 Eylül 2004 tarihli 5237 sayılı TCK, çocuk suçluluğunu geniş kapsamlı bir şekilde ele alan bir diğer kanundur. TMK'nın 6. maddesinde çocuk kavramı "18 yaşını doldurmamış kişi" olarak tanımlanmıştır. TCK, çocuğun davranış anlayışına ve yaşına göre ceza belirleme süreci sunmaktadır. TCK'nın 31. maddesi, çocuk suçluluğunu üç grupta tanımlar: 0 yaşından 12 yaşını doldurmamış olanlar, 12 yaşını doldurmuş ancak 15 yaşını doldurmamış olanlar ve 15 yaşını doldurmuş ancak 18 yaşını doldurmamış olanlar.

Bu yasal düzenlemelerin amacı, çocukların korunması ve suça karışan çocukların topluma yeniden entegrasyonunu sağlamaktır. Çocuk suçluluğuyla ilgili yaklaşımlar, çocukların yaşlarına ve gelişimlerine uygun olarak özel koruma ve destek önlemlerini içermektedir. Aynı zamanda, bu düzenlemeler çocukların haklarını ve güvenliklerini sağlamak, toplumda yeniden bütünleşmelerini teşvik etmek ve ileride tekrar suça karışma olasılığını azaltmak için tasarlanmıştır.

BÖLÜM III

KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ HİZMETLER

3.1. Sosyal politika

Sosyal politika kavramı ilk olarak 19. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Wilhelm Heinrich Riehl tarafından Almanya'da kullanılmıştır ve sanayileşme sürecinin neden olduğu işçi sorunlarının artmasıyla daha da önem kazanmıştır. Sosyal politika kavramı daha sonra İngiltere'ye yayılmıştır. Daha sonra İngiltere'ye yayılan kavramı ilk kez Richard Titmuss ve T. H. Marshall yazılarında kullanmışlardır. (Özdemir, 2007, s. 14). Sosyal hakları çalışanların temel referans gösterdiği eser, T.H. Marshall'ın "Vatandaşlık ve Sosyal Sınıf" adlı makalesidir. Bu makalede 18. yüzyılın sivil hak ve özgürlüklerinden, 19. yüzyılın siyasi haklarından ve 20. yüzyılın sosyal haklarına geçiş süreci tartışılmaktadır (Özdemir, 2007, s. 14).

Sosyal politika kavramı iki şekilde tanımlanmıştır. Dar anlamda sosyal politika, *“...piyasanın küreselleşmesinden kaynaklanan çok yönlü sorunlar ve buna bağlı etkileşimler sonucu toplumdaki değişimlere karşılık devletin tavrı”* şeklinde tanımlanır (Tarabini, 2010, s. 2005-6). Dar anlamda sosyal politika, sanayi kaynaklı sermaye kazançlarına çözümler arayarak kamu politikasında yer bulur. Geniş anlamda sosyal politika ise sosyal alanlardaki ve sosyal gruplardaki sorunları ele alır ve bu sorunlara çözüm önerileri sunar. Bu anlamda sosyal politika, sosyal kalkınma, sosyal adalet, sosyal denge ve sosyal bütünleşme hedeflerini içerir. Sosyal politika, endüstri ilişkilerinden doğan bir kavram olmasına rağmen, esasında insanlık tarihi kadar eski köklere dayanır (Özdemir, 2007, s. 15).

Sosyal politika alanında saygın bir isim olan Titmuss'a göre: *“...çalışanlar; emekliler, çocuklar ve kadınların toplumsal eşitsizlikleri azaltmakla zayıf gruplar için, fayda veya refah amaçlı bir yaklaşım sağlamakta, güçlü gruplar içinde refah ve daha fazla faydanın sağlanmasında adaleti tesis etmektir”* (Titmuss'dan Akt. Özdemir, 2007, s. 15). Başka bir deyişle, sosyal politika kaynakların yeniden dağıtımıyla ilişkilendirilir ve zenginden fakire gelir transferi ile karakterize edilmektedir.

Ülkemizde de Osmanlı Devleti döneminde, başta Birinci Dünya Savaşı olmak üzere savaşlar nedeniyle yetim ve öksüz kalan çocukların ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla "Darüleytam" adı verilen bir kurum kurulmuştur. Bu kurumun kurulması, Maarif Nazırı Ahmet Şükrü Bey'in önerisi ve Enver Paşa'nın desteğiyle gerçekleşmiştir. Darüleytam, 1915 yılından itibaren İttihat ve Terakki'de görev yapmıştır. Ancak savaşın uzamasıyla birlikte mali sorunlar yaşamaya başlamış ve 2 Nisan 1917 tarihinde devlet koruması altına alınmıştır. 1918 yılında Mondros Mütarekesi'nin ardından İstanbul'un işgal edilmesiyle birlikte, Darüleytam binası olmadığı ve yeterli mali desteği sağlayamadığı için kapatılmıştır (Özkan, 2006, s. 217). Ankara hükümeti, 5 Aralık 1922 tarihinde Darüleytamlar Nizamnamesi'ni yayınlayarak bu kurumun mülkiyetini devralmıştır. Kuruma yapılacak mali yardımlar yönetmelikle düzenlenmiştir. Darüleytam'ın işlevi belirlenmiş ve yeni yönetmeliğe göre şehitlerin, göçmenlerin, mültecilerin ve yoksul çocukların barınma ve eğitim sorumluluğunu üstlenmiştir. 1924 tarihli Maarif Kıyafeti Kanunu ile birlikte Darüleytam, Maarif Nezareti'ne bağlanmış ve farklı bir isimle varlığını sürdürmüştür (Özkan, 2006, s. 220).

5387 Sayılı Korunma ihtiyacı olan Çocuklar Kanunu'nun 1. maddesi, beden ve ruh bakımı ve gözetimi bulunmayan, ana-babası bulunmayan, ana babası belli olmayan ve TMK'ya göre uzaklaştırma kararı almak zorunda olan çocuklar, kanunda öngörülen şartlar aranmak kaydıyla, reşit olana kadar mahkeme kararına tabidirler. Bakımları ve meslek sahibi olmaları köy ihtiyar heyetleri, mahallî idareler, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ve Millî Eğitim Bakanlığınca (MEB) sağlanacağı düzenlenmiştir. Kanun, korunma ihtiyacı olan çocukları belirlemiş ve tedbirlerin uygulanmasını sağlayacak kurumları düzenlemiştir. 5387 sayılı Kanun, 6972 sayılı Kanunun kabulüne kadar yaklaşık yedi yıl yürürlükte kalmıştır (Zevkliler, 1957, s. 173).

1983 yılında yürürlükten kaldırılan 6972 sayılı Kanundan önce, korunma ihtiyacı olan çocuklara sosyal hizmet sunulması esas alınmaktaydı. 6972 sayılı Kanuna göre korunma ihtiyacı olan çocuklara hizmet verme görevi belediyelere, il özel idarelerine ve Sağlık ve Milli Eğitim Bakanlığınca verilmiştir. Bu Kanun yürürlükte olduğu süre boyunca Çocuk Esirgeme Kurumu faaliyetlerine devam etmiştir. Ancak bu yasal dönemde, ihtiyaç sahibi çocuklara koruma ve destek hizmetlerinin sunulması konusunda yasal düzenlemelerin bütünlüğü sağlanamamıştır (Işıkçı & Karatepe, 2016, s. 87).

2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nun (SHK) 38. maddesi uyarınca, Korunma ihtiyacı olan Çocuklar Kanunu, Sosyal Hizmetler Kurumu Kuruluşu Hakkında Kanun,

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Kuruluş ve Görevlileri Hakkında Kanun ile ilgili hükümler, Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu'nun kuruluşuna ilişkin mevzuat ve diğer kanunların SHK'ya aykırı olan hükümleri, 1983 yılında 2828 sayılı SHK'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte yürürlükten kaldırılmıştır.

3.2. Koruyucu ve Önleyici Hizmetler

Geçmişten günümüze çocukların korunması, büyüme ve gelişimlerinin desteklenmesi için büyük önem taşımaktadır. Çocuk koruma hizmetleri, çocukları zarar ve sömürüden korumayı, engelleri ortadan kaldırmayı ve sağlıklı yetişkinler olmaları için gerekli kaynakları sağlamayı amaçlamaktadır. Bu alan, yasal düzenlemeler, kurumlar ve hizmet sağlayıcılar aracılığıyla risk altındaki çocukların korunmasıyla ilgili süreçleri ve uygulamaları içeren çeşitli bileşenleri kapsamaktadır (Büker & Gültekin, 2013, s. 17).

Sosyal hizmet mesleğinin tarihi incelendiğinde, mesleğin temellerinin 19. yüzyılda atıldığı ve 20. yüzyılda uygulamaların profesyonelleştiği görülmektedir. 20. yüzyılda çocuk refahı alanında önemli gelişmeler yaşanmıştır. Uluğtekin (2001) ve Gökçe (1991) tarafından aktarılan bilgilere göre, bu yüzyıl çocuğun refahı için alınan önlemler ve oluşturulan politikalar açısından çocuğun yüzyılı olarak kabul edilebilir. Bu dönemin en önemli gelişmelerinden biri Çocuk Hakları Sözleşmesi'dir (ÇHS). ÇHS, 20. yüzyılın uluslararası sahnesinde çocuk refahıyla ilgili en önemli mevzuat olarak kabul edilmektedir (Yolcuoğlu, 2015, s. 93). Sözleşmenin 27. maddesi, çocukların bakımı ve korunmasıyla ilgili önemli hükümler içermektedir. Bu madde, her çocuğun gelişimsel fırsatlardan yararlanma hakkına sahip olduğunu, bir çocuğun yetiştirilmesinin birincil sorumluluğun çocuğun ailesine ait olduğunu ve devletlerin çocuğun bakımı ve gözetimi için gerekli destek ve tedbirleri alma yükümlülüğünü vurgulamaktadır (ÇHS, Md. 27).

Dünya genelinde ve ülkemizde, çocuk refahı ve hizmetleriyle ilgili çeşitli uygulamalar bulunmaktadır. Bu uygulama ve hizmetler, ülkelerin sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerine göre farklılık göstermekte ve değişen ihtiyaçlara yanıt verecek şekilde uyarlanmaktadır. "Kurumsal velayet" adı verilen kurumlar tarafından sağlanan anaokulları veya yurtlar gibi hizmet modelleri, birçok ülkede ilk akla gelen modellerdir. Ancak son yıllarda Avrupa, Avustralya ve Kuzey Amerika'da, koğuş tarzı hizmet veren bu kurumlar tasfiye edilmiştir. Bununla birlikte, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde

bu tür kurumların çocuk koruma hizmetlerinde hala önemli bir rol oynadığı görülmektedir (Şimşek, Erol, Öztop & Özer Özcan, 2008, s. 236).

Avustralya'da çocuk ve aile haklarına yönelik olarak çeşitli hizmetler sunulmaktadır. İhtiyaç sahibi ailelere mali yardımlar, çocuk başına ödenen çocuk yardımları, bebek doğum ikramiyeleri, ebeveyn destek ödemeleri, ebeveynini kaybetmiş çocuklara yapılan aylık ödemeler ve annelere yapılan ödemeler gibi hizmetler bu çerçevede yer almaktadır (Berk, 2013, s. 24). Bu hizmetler, yoksulluğun çocukların korunma ihtiyacının temel nedenlerinden biri olduğu göz önüne alındığında, çocukların korunması ve önlenmesi açısından önemli bir işlev görmektedir.

Almanya'da ise önleyici hizmetlerin yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. Risk altındaki çocuklar öncelikle aileleri tarafından büyütülmeye çalışılırken, bu mümkün olmadığında koruyucu aile veya kurumsal bakım sisteminden faydalanılmaktadır. Almanya'da çocuk koruma sisteminde devletin yanı sıra Sivil Toplum Kuruluşları (STK'lar) ve kiliseler de önemli bir rol oynamaktadır. Kurumsal bakım sisteminde ise yurtlar yerine çocuk yuvaları ve çocuk köyleri gibi alternatif bakım yapıları bulunmaktadır (Yıldırım, 2013, s. 19-20).

Bu hizmetler, çocukların korunması, refahlarının sağlanması ve ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla önemli bir rol oynamaktadır. Hem Avustralya'da hem de Almanya'da çocuk koruma sistemi, çocukların güvenliği, sağlığı ve gelişimi için çeşitli önlemler ve destekler sağlamaktadır. Bu sayede çocukların olumsuz yaşam koşullarından etkilenmeleri ve zarar görmeleri önlenmeye çalışılmaktadır.

Ülkemizdeki mevcut çocuk koruma sisteminin anlaşılabilmesi için tarihsel süreci araştırmak gerekmektedir. Toplumsal koşullar bağlamında, günümüzdeki kurumlar ve uygulamalar zaman içinde değişim göstermiştir. Osmanlı İmparatorluğu döneminde çocuk koruma sistemiyle ilgili önemli düzenlemeler yapılmıştır. İhtiyaç sahiplerine destek vermek politikasıyla başlayan süreçte, kurumsal bakım uygulamaları değişen ihtiyaçlara göre şekillenmiştir. Mevcut kurumsal bakım sistemi Osmanlı İmparatorluğu'nun sonlarına denk gelmektedir (Erçevik, 2018, s. 18).

Sosyal hizmetlerin dağılımı 19. yüzyıla kadar vakıflar aracılığıyla sağlanmıştır. Bu vakıflar ailelerin ve çocukların sosyal güvencesini sağlama konusunda önemli bir rol oynamıştır (Ünal, 2012, s. 9). 19. yüzyılın sonlarında yaşanan savaşlar, çocuk refahı konusunu daha görünür ve önemli hale getirmiştir (Yıldırım, 2017, s. 89). 1863 yılında

kurulan Islahhaneler, günümüzde endüstri meslek liselerine benzer eğitim uygulamalarına sahipken, çocuklara sağlanan koruma ve bakım hizmetleri açısından yetimhanelere benzetilebilir. Islahhaneler, refakatsiz ve korunma ihtiyacı olan çocuklar için kurulan ilk sistem ve kurumsal yapılardır (Karataş, 2015, s. 18-19).

Yoksul ve korunma ihtiyacı olan Müslüman çocukların ihtiyaçlarını karşılayan "Darüşşafaka" ise 1873 yılında bir sivil toplum örgütünün öncülüğünde kurulan ilk parasız özel okuldur (Şenol & Dinç, 2016, s. 494). 1895 yılında ise her dinden ve milletten yardıma muhtaç çocuk ve yetişkinlere hizmet vermek amacıyla tasarlanan "Darüleceze", refakatsiz çocukların barınma yeri olmanın yanı sıra eğitim görmeleri ve meslek edinmeleri için kurulmuştur (Ünal, 2012, s. 17-18). "Darülhayr-ı Ali" ise II. Abdülhamit döneminde kurulan ve yetim konusunu ele alan bir kuruluş olarak kabul edilmektedir (Yıldırım, 2017, s. 89). "Darüleytam" ise refakatsiz çocukların sorununu çözmek amacıyla kurulmuş ancak yetersiz hizmet verdiği gerekçesiyle kapatılmıştır. Bunun üzerine 1917 yılında "Himaye-i Etfal Cemiyeti" adıyla yeni bir kuruluş oluşturulmuştur (Kesgin, 2012, s. 73).

1935 yılında "Himaye-i Etfal Derneği" Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu adını almış ve 1983 yılında "Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu" kaldırılarak yerine "Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu" (SHÇEK) kurulmuştur. 2011 yılında ise 633 sayılı Kanunla "Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı" (ASPB) kurulmuş ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Başkanlığı'nın görev ve işlevleri bakanlığa devredilmiştir (Nalbant, 2016, s. 19). Çocuk hizmetleri ile ilgili tüm görev ve sorumluluklar, Bakanlık bünyesinde kurulan "Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü"ne verilmiştir (Yıldırım, 2017, s. 96). ASPB büyüyen aile sorunlarına ve toplumsal parçalanmaya karşı önleyici bir tedbir olarak aileyi merkeze alarak ve bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirmektedir (Kesgin, 2012, s. 107-108). 2018 yılında ASPB, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile birleşerek "Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı" (AÇSHB) adını almıştır.

Ülkemizde çocuk koruma sistemi için temel mevzuat) 2005 tarihli ve 5395 sayılı "ÇKK" ile ailelere sunulan hizmetlere ilişkin düzenlemeleri içeren "SHK" ve muhtaç çocuklar, ilgili kurumlar, işleyiş ve yönetmelikler ile vesayet, kayyum, nafaka ve çocuklarla kişisel ilişkiler gibi konuları düzenleyen TMK'dır (Büker & Gültekin, 2013, s. 18). Bu yasa ve yönetmelikler, günümüzdeki çocuk koruma modelinin şekillenmesinde önemli katkılar sağlamaktadır.

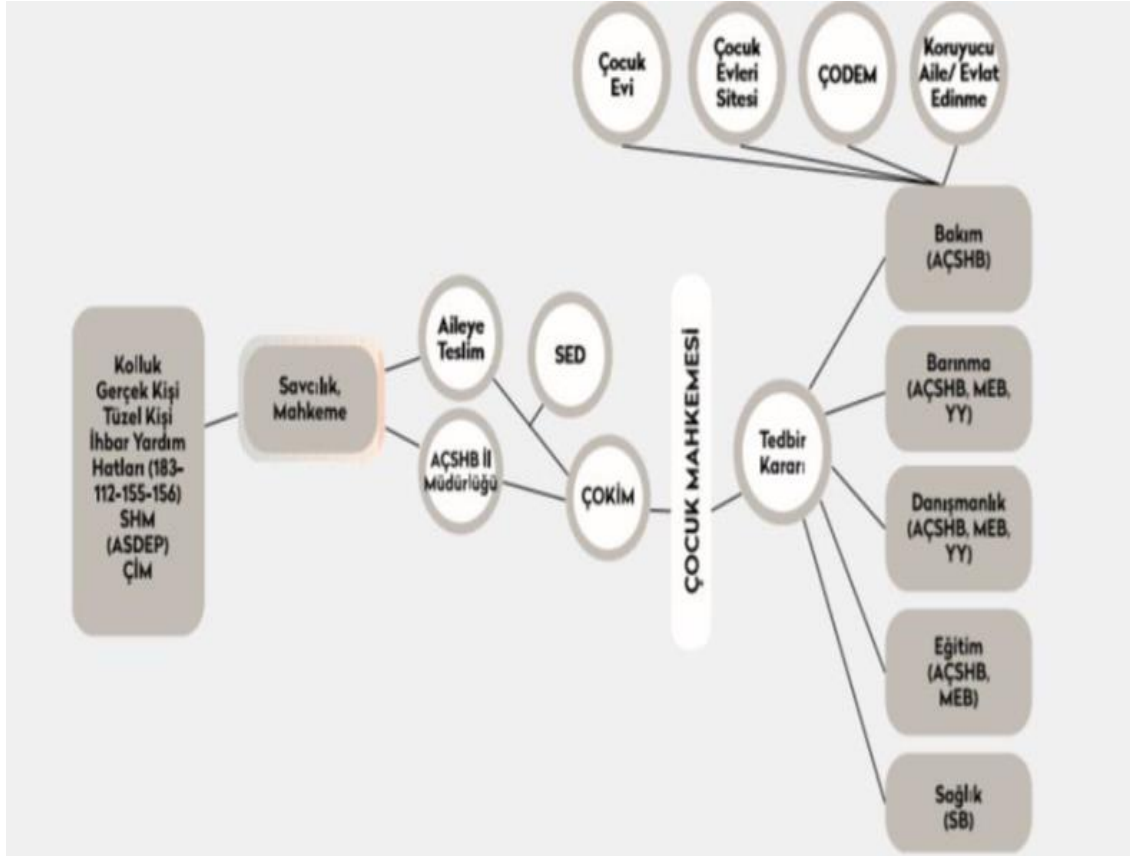
ÇHS 9. Maddesinde “Ayrılığın çocuğun yüksek yararına olduğu yolunda karar vermedikçe, Taraf Devletler, çocuğun; ana–babasından, onların rızası dışında ayrılmamasını güvence altına alırlar. Ancak, ana–babası tarafından çocuğun kötü muameleye maruz bırakılması ya da ihmâl edilmesi durumlarında ya da ana–babanın birbirinden ayrı yaşaması nedeniyle çocuğun ikametgâhının belirlenmesi amacıyla karara varılması gerektiğinde, bu tür bir ayrılık kararı verilebilir” (ÇHS, Md. 9) ibaresi yer alırken; 5395 sayılı ÇKK’Nın 5. maddesinde; “koruyucu ve destekleyici tedbirler, çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma konularında alınacak tedbirlerdir” (5395, Md. 5) ibaresi; TMK’nın 347. Maddesinde ise, “Çocuğun bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunur veya çocuk manen terk edilmiş hâlde kalırsa hâkim, çocuğu ana ve babadan alarak bir aile yanına veya bir kuruma yerleştirebilir. Çocuğun aile içinde kalması ailenin huzurunu onlardan katlanmaları beklenemeyecek derecede bozuyorsa ve durumun gereklerine göre başka çare de kalmamışsa, ana ve baba veya çocuğun istemi üzerine hâkim aynı önlemleri alabilir.” (TMK, Md. 347) ibaresi ile ihtiyaç duyulması halinde çocuğun aile yanında desteklenmesi veya aile dışında bir kurum ya da başka bir aile tarafından bakılmasına müsaade edildiği gözükmektedir.

Son zamanlarda aile politikaları revize edilmiş ve ailenin her bir üyesi artık daha büyük bir bütünün parçası olarak kabul edilmiştir. Bu değişiklik, çocuğun aile içindeki gelişiminin doğası konusunda daha fazla belgelemenin yapıldığı bir dönüşüme yol açmıştır. Bu dönüşümle birlikte, kalabalık kurumlardan evlere geçiş, birim başına düşen çocuk sayısında azalmaya neden olmuş ve kurumsal bakım modeline daha az sıklıkla rastlanmaya başlanmıştır (Turgut, 2016, s. 422). Gökçe Aslan Çiftçi (2009, s. 54) ise bakıma muhtaç çocuklara yönelik hizmetlerin geliştirilmesini üç aşamada gerçekleştirildiğini belirtmektedir. İlk aşama, çok sayıda çocuğa bakım sağlanmasıdır. İkinci aşamada, koruyucu ailelerin bakımı ön plana çıkmaktadır. Son olarak, kendi ailesi tarafından desteklenen çocuğa kurum bakımından daha etkin bir şekilde bakılacağı anlayışı benimsenmiştir. Bu aşamalar doğrultusunda geliştirilen hizmet modelleri; destek, evlat edinme, koruyucu aile ve kurumsal bakım şeklinde sıralanabilir.

Şekil 1’de görüldüğü gibi, günümüz ceza adalet sisteminde çocukla ilgili bildirim yapıldıktan sonra mahkeme, çocuğun aileye teslimine veya koruma altına alınmasına karar verebilmektedir. Aileye, çocuğun doğumu sırasında Sosyal ve Ekonomik Destek (SED) sağlanmaktadır. 5395 sayılı Kanun’un bakım tedbirinin yetki alanı içinde, çocuk

evlat edinilebilir, koruyucu aile yanına yerleştirilebilir veya çocuk yurduna, çocuklara ayrılmış bir yuvaya veya bir merkeze yerleştirilebilmektedir.

Şekil 1: Çocuk Koruma Sisteminin İşleyişi

Kaynak: (Güven ve Bilir, 2020)

3.3. Suça Sürüklenen Çocuklara Yönelik Geliştirilen Koruyucu ve Önleyici Hizmetler

3.3.1. Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri

Aile, toplumun önemli bir parçasıdır ve sağlıklı bir toplumsal yapı oluşturma temel yolu çocukların güçlü ve topluma uyumlu ailelerde büyüüp sosyalleşmelerinden geçmektedir (Yalçın, 2011, s. 8). Geçmişte korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik

birçok hizmetin ortak sonucu, çocuğun gelişimini en sağlıklı şekilde ancak ailenin destekleyebileceğidir (Karataş, 2015, s. 29-30). Yoksulluk, çocukların temel ihtiyaçlarının karşılanamaması, ihmal, aile içi şiddet, boşanma gibi durumları beraberinde getirir. Ancak Şenocak (2005, s. 93) yoksulluk nedeniyle bir çocuğu koruma altına almanın uygun olmayan bir çocuk koruma modeli olduğunu ve zorunlu haller dışında çocuğun aile çevresinden ayrılmaması gerektiğini belirtmektedir.

Bu nedenle, yoksulluğu ele alırken başka sorunlara yol açmadan veya çocuğu aile içerisinde düşünmek önemlidir. Aile ile sosyal ve ekonomik yardım uygulaması, çocuk koruma alanında en etkili hizmet modeli olarak değerlendirilmektedir. Bu yapılandırmada, sosyo-ekonomik yoksunluk içinde yaşayan çocukların ailelerine sosyo-ekonomik hizmetler sunulmaktadır (Yıldırım, 2013, s. 35). 2828 sayılı Kanun ile *"yoksulluk içinde olup da temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ve yaşamlarını en düşük düzeyde dahi sürdürmekte güçlük çeken kişi ve ailelere, kaynakların yeterliliği ölçüsünde aynı ve nakdi yardımlarda bulunmak amacıyla gerekli hizmet ve programları geliştirmek ve uygulamak"* sorumluluğu bakanlığa verilmiştir (Kesgin, 2013, s. 181).

Çocuk ve ailelerinin ekonomik anlamda karşılaştıkları mali yetersizlikler ailenin yoksulluğun tamamını ifade etmemekle birlikte bu durum ailenin karşılaşacağı diğer yoksunlukları da tetikleyebilir. Shepherd'a göre (2006; aktaran Elmacı, 2010, s. 956), yalnızca yoksul bir haneye maddi yardım yapmak çocuğun genel refahını garanti etmez. Ersoy ve Hurasan'a (2017, s. 203) göre ekonomik olarak zor durumdaki ailelerdeki çocuklar sosyal olarak da sıkıntı içerisindeyler. Bu nedenle, sosyoekonomik yardım programlarından yararlanırken ailenin hem maddi hem de duygusal olarak canlandırılması ve güçlendirilmesi önemlidir. Karataş (2007, s. 14) sosyal desteğin de sağlanması gerektiğini öne sürmektedir.

Gelişmiş ülkelerde, çocuk koruma sisteminin müdahale gerektiren durumları iki kategoriye ayrılır: Krizle mücadele ederken ailenin istikrar ve sürekliliğinin sağlandığı durumlar ve çocuğun güvenli bir şekilde ailesine geri dönene kadar geçici olarak devlet koruması altına alındığı durumlar. Sunulan çocuk koruma hizmetleri genellikle finansal destek ve çocuk bakımı, ebeveyn eğitimi ve ihmalkar veya istismarcı davranışlar sergileyenler için danışmanlık gibi üç modele dayanır (Özateş & Atauz, 2011, s. 103).

Dolayısıyla, çocuk koruma alanında ailelerin desteklenmesi ve güçlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Yoksulluk, aile içi sorunlar ve diğer zorluklar çocukların sağlıklı gelişimini etkileyebilmekte ve korunma ihtiyacı olan durumlar ortaya

çıkabilmektedir. Ancak, çocuğun aile ortamında yetişmesi ve ailenin sosyal ve ekonomik açıdan desteklenmesi, çocukların daha iyi bir yaşam kalitesine sahip olmasını sağlayabilir. Bu nedenle, sosyo-ekonomik yardım programları ve sosyal destek hizmetlerinin çocuk koruma politikalarında önemli bir yer tutması gerekmektedir. Ayrıca, çocuk koruma sisteminin kriz durumlarında ailenin istikrarını sağlamaya ve geçici olarak devlet koruması altına alınan çocukların güvenli bir şekilde geri dönmesini temin etmeye yönelik etkili hizmetler sunması önemlidir. Bu şekilde, çocukların sağlıklı bir aile ortamında büyümesi ve topluma uyumlu bireyler olarak yetişmeleri desteklenebilir.

3.3.2. Evlat Edindirme

Akıntürk'ün yaptığı tanıma göre (akt. Köseoğlu, 2009, s.99), evlat edinme, çocuksuz veya çocuk sahibi kişilerin kimsesiz ve korunma ihtiyacı olan çocukları sıcak bir aile ortamına kavuşturarak, topluma yararlı bireyler olarak yetiştirmelerini sağlayan bir sosyal hizmet modelidir. Evlat edinme, bir çocuğun aile dışından alınıp yasal çerçeve içinde aileye kabul edilmesi ve ailenin nesebine entegre edilmesi sürecini içeren bir hizmet modelidir (Kabakulak, 2019, s. 8).

TMK'da; evlat edinmenin genel kabul şartları; *“Bir küçüğün evlât edinilmesi, evlât edinen tarafından bir yıl süreyle bakılmış ve eğitilmiş olması koşuluna bağlıdır. Evlât edinmenin her hâlde küçüğün yararına bulunması ve evlât edinenin diğer çocuklarının yararlarının hakkaniyete aykırı bir biçimde zedelenmemesi de gerekir”* şeklindedir (TMK, Md. 305).

Evlat edinme sürecinde bir yıl takip süresi olmasına rağmen, sadece evlat edinilen çocuğun değil, ailedeki diğer çocukların da iyi olma durumu dikkate alınmalıdır. Evlat edinme sonucunda, ana ve babaya ait olan haklar ve yükümlülükler evlat edinene geçer ve evlat edinilen çocuk, evlat edinenin mirasçısı haline gelir (TMK, Md. 314). Evlat edinme, çocuğun kendi ailesiyle yaşayamadığı durumlarda ona tutarlı bir aile ve ev ortamı sağlayan en yaygın hizmet modelidir. Ayrıca, Yazıcı (2013: 189) evlat edinmenin, ailesinden kalıcı olarak ayrılmak zorunda kalan ve refakatçisi olmayan çocuklar için en etkili bakım modeli olarak kabul edildiğini belirtmektedir.

Evlat edinme, çocukların aileye kabul edilerek onlara sevgi, bakım, eğitim ve destek sağlama imkânı sunan önemli bir hizmet modelidir. Bu süreç, hem evlat edinen

ailelerin hem de evlat edinilen çocukların hayatında kalıcı bir etki bırakmakta ve toplumda daha sağlıklı bir aile yapısının oluşmasına katkıda bulunmaktadır.

3.3.3. Koruyucu Aile

Koruyucu aile sistemi ev dışında aile korumasına ihtiyaç duyan çocuklar için ebeveyn sorumluluklarını içerir (Yazıcı, 2014, s. 254). “Koruyucu Aile Yönetmeliği”nde ilgili hizmet modeli şu şekilde tanımlanmıştır; *“korunmayı gerektiren duruma göre belirlenen sürede, il veya ilçe müdürlükleri denetiminde, ödeme karşılığı ya da karşılıksız olarak çocuğun bakımını ve yetiştirilmesini üstlenen, aile ortamında yaşamını sağlayan, aile veya kişi”*. Aynı yönetmelikte koruyucu aile tipi; *“akraba veya yakın çevre, süreli, geçici, özel koruyucu aile”* olarak sıralanmıştır (Koruyucu Aile Yönetmeliği, Md. 4).

2828 sayılı kanunla koruyucu aile hizmet modeli, *“mahkemece korunma kararı alınan korunma ihtiyacı olan çocuğun bakımı ve yetiştirilmesi bu Kanuna göre kurulmuş kuruluşlarda olduğu kadar Kurumun denetim ve gözetiminde bir “Koruyucu Aile” tarafından da yerine getirilebilir. Koruyucu aile, korunma ihtiyacı olan çocuğun bakımını ve yetiştirilmesini gönüllü olarak üstlenebileceği gibi Kurumca tespit edilecek ve ödenecek bir ücret karşılığında da yapabilir”* şeklindedir (2828, Md. 23).

Koruyucu aile hizmet modeli, çocukların sağlıklı bir şekilde gelişmelerini desteklemeyi hedefleyen ve kurum bakımının yerine geçebilecek uygun bir bakım modeli olarak ortaya çıkmıştır (Karatay, 2017, s. 408). Bu hizmet modeli, önceleri akrabalık ve gönüllülük esasına dayanırken, günümüzde yasal ve idari işlemlere dayanan bir yapıya dönüşmüş ve devletin ekonomik desteğiyle desteklenen bir hizmet modeline evrilmiştir (Ünal, 2012, s. 894).

Koruyucu aile hizmet modeli, çocukların aile ortamında büyüme imkanı bulmasını sağlayarak, onların duygusal, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına katkıda bulunmaktadır. Bilimsel veriler göstermektedir ki, çocuklar sağlıklı bir aile ortamında yetiştiğinde daha iyi bir gelişim sergiler ve topluma uyumlu bireyler olarak yetişme şansları artar. Koruyucu aile hizmet modeli, çocukların evlat edinme sürecine girmeden, geçici bir süreliğine aile yanında kalmasını ve aile bağlarının korunmasını sağlamaktadır. Bu sayede çocuklar, biyolojik ailelerinden ayrılmadan, sevgi dolu bir aile ortamında desteklenmekte ve yetişkinliklerine kadar sürebilecek kalıcı ilişkiler kurma

fırsatı bulmaktadır. Dahası, koruyucu aile hizmet modeli, çocukların bireysel ihtiyaçlarına odaklanırken, ailelere de destek sağlamaktadır. Koruyucu aileler, çocukların yanında olmalarının yanı sıra ebeveynlik becerilerini geliştirme ve çocukların ihtiyaçlarına uygun şekilde rehberlik etme imkanına sahiptir. Böylece, koruyucu ailelerin desteğiyle çocukların sosyal ve duygusal gelişimi desteklenmekte, güvenli bir bağlanma deneyimi yaşamaları sağlanmaktadır.

3.3.4. Kurum Bakımı

5395 Sayılı ÇKK'nın 5. maddesinde yer alan "bakım tedbirleri" şu şekilde açıklanmaktadır: "*çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi halinde, çocuğun resmi veya özel bakım yurdu ya da koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılması veya bu kurumlara yerleştirilmesine yönelik tedbirdir*" (5395, md. 5). Bu durumda, çocuklara sağlanan bakım ve koruma amacıyla kurumlara yerleştirilerek sunulan hizmetlere "kurum bakımı" denilmektedir.

Kurum bakımının diğer hizmet modellerinin uygulanamadığı çocuklar için bir seçenek olduğu belirtilmektedir. Ancak, kurum bakımında kalan çocuklar için bazı olumsuz durumlar söz konusu olabilir. Örneğin, grup yaşamının hakim olduğu kurumlarda sosyalleşmenin sınırlı olduğu, çocukların aile bağlarının kopması sürecinde zorluklar yaşandığı ve çocukların özerkliklerinin kısıtlandığı ifade edilmektedir (Erçevik, 2018, s. 23). Bu nedenle, kurum bakımında kalan çocuklar arasında gelişme geriliği, düşük benlik saygısı, iletişim güçlükleri ve sınırlı sosyal çevre gibi sorunlar ortaya çıkabilir (Yıldırım, 2013, s. 39). Bunlara ek olarak, kurum bakımının maliyetli bir hizmet modeli olduğu ve diğer çocuk koruma modellerine göre daha büyük riskler taşıdığı da belirtilmektedir (Yalçın, 2011, s. 41). Bu nedenle, mümkün olduğunda diğer alternatiflerin değerlendirilmesi ve çocukların aile ortamında desteklenmesi önemlidir.

Tablo 3 ise, AÇSHB ile Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 2022 yılı istatistiklerine dayanarak, koruyucu aile hizmetleri ve kurum bakımı gibi farklı koruma yöntemlerinden yararlanan çocukların sayısını sunmaktadır. Tabloda, çocuklara yönelik hizmetlerin çeşitli modellerinin kullanıldığını ve çocukların farklı ihtiyaçlarına yönelik çözümler sunulduğunu gösterilmektedir. İstatistiklere göre, ek koruma olmaksızın

desteklenen çocukların sayısı, diğer koruma yöntemlerinden yararlanan çocukların sayısından daha fazladır.

Tablo 3: Çocuk Hizmetleri 2022 Yıl Sonu Verileri

Çocuğa Yönelik Hizmetler	Sayı
Kuruluş Bakımı Altında Bulunan Çocuk	14.141
Koruma Altına Alınmadan Aile Yanında Destek Verilen Çocuk	154.853
Toplam Evlat Edindirilen Çocuk	18.947
Koruyucu Aile Yanında Bakımı Sağlanan Çocuk	9.011
Koruyucu Aile Sayısı	7.439

Kaynak: AÇSHB, 2023.

3.3.5. Okul Destek Projesi

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) tarafından SED Hizmeti kapsamında; kurum bakımına alınmaksızın 2021 yılında yaklaşık 125 bin çocuk, ailesi yanında gerek sosyal gerekse ekonomik anlamda çeşitli hizmet modelleriyle desteklenmektedir. Ailelere yapılan bu yardımlar/destekler devam ettiği sürece alınan yardımların çocukların yararına kullanılıp kullanılmadığı, çocuğa uygun koşullarda hizmet verilip verilmediği 3'er aylık sürelerle takip edilmekte, mesleki çalışma ve müdahaleler yapılmaktadır.

SED Hizmetlerinin Değerlendirilmesi kapsamında ASHB denetçileri tarafından hazırlanan Araştırma Sonuç Raporu'na göre; SED hizmetinden yararlanan aileler, temel ihtiyaçlarını karşılamakta güçlük çeken aileler olarak bilinmektedir. Ayrıca çocukları için talep edilen sosyal ekonomik desteğin çocuklarının ihtiyaçları karşılamak için harcamakla kalmayıp kendi ihtiyaçları için de harcadıkları tespit edilmiştir. SED kapsamında sağlanan maddi yardım ailelerin ihtiyaçlarını karşılamakta yeterli olmamaktadır. Bu sebeple, söz konusu maddi destek aileler ve çocuklarının sosyal bir aktiviteye katılabilmelerinde yetersiz kalmaktadır. Ayrıca meslek elemanları tarafından yapılan incelemelerde çocuğun okul başarısı ya da psiko-sosyal gelişimine yönelik

takiplerin çok kısıtlı olduğu ve bu alanda herhangi bir destek sağlanamadığı ortaya çıkmıştır. Yine aynı raporda, “maddi yardımın psiko-sosyal destek hizmetleriyle beraber sunulamaması ailelerin yardım bağımlılığı geliştirmesine” sebep olduğu belirtilmektedir. Sonuç olarak, SED Hizmeti kapsamında çocuklara ve ailelerine yönelik sosyal hizmet olgusu kapsamında yapılan sosyal ekonomik destek modelinin zamanla sosyal yardım algısına dönüşmesine zemin hazırladığı ve bu hizmet modelinin çocukların psiko-sosyal gelişimlerini sağlamakta etkili olamadığı tespit edilmiştir. Bu minvalde SED hizmetinin, ailelerin temel ihtiyaçlarını az da olsa karşılayabiliyorken çocuğun gelecek perspektifindeki gelişimlerine yönelik değişikliklerde rol alamadığı ortaya çıkmaktadır. Bu sorunun ortadan kaldırılması noktasında Okul Destek Projesi (ODP) geliştirilmiştir.

SED hizmetinin verimliliğini artırılması için üretilen ODP, ASHB SED hizmetinden yararlanan çocukların dezavantajlı ortamlardan uzaklaştırılması, çocukların okul dışı zamanlarının verimli değerlendirilmesi, çocukların dış uyarıcılardan korunması ve suça bulaşmalarının önlenmesi, akranları ile eşit fırsatlara kavuşabilmeleri için akademik, sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler ile buluşturulması amacını içeren sosyal hizmet içerikli bir projedir.

3.4. Çocuklara Yönelik Suçun Önlenmesinde Rol Alan Aktörler

3.4.1. Adalet Bakanlığı

Adalet Bakanlığı, çocuklara yönelik suçun önlenmesinde ve çocuk suçluların rehabilite edilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. İlgili belgeler ve uygulamalar çerçevesinde Adalet Bakanlığı şu faaliyetleri gerçekleştirmektedir:

- Yargı Reformu Strateji Belgesi: Adalet Bakanlığı, Yargı Reformu Strateji Belgesi aracılığıyla çocuklar, kadınlar ve engelliler gibi savunmasız grupların adalete erişimini geliştirmeyi ve insan hakları standartlarını güçlendirmeyi hedeflemektedir. Bu kapsamda fail-kamu uzlaşması, noterlik sisteminin yeniden yapılandırılması, zorunlu arabuluculuk, hukuki koruma sigortası ve hukuk klinikleri gibi yenilikler getirilmiştir.
- Ceza İnfaz Kurumlarındaki Eğitim Çalışmaları: Adalet Bakanlığı, ceza infaz kurumlarında hükümlü ve tutuklu çocuklara bireysel ve grup eğitimleri

sunmaktadır. Bu eğitimler, okuma yazma programlarından örgün ve yaygın eğitime, sanatsal, sosyal ve kültürel çalışmalara kadar geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Ayrıca mesleki faaliyetlere de odaklanılmaktadır.

- **Personel Kapasitesinin Güçlendirilmesi:** Adalet Bakanlığı, personelinin kapasitesini güçlendirmek için çeşitli eğitim programları düzenlemektedir. Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı bünyesinde çalıştaylar düzenlenmekte ve örneğin "çocuklar için adım değiştirme müdahale programı, eğitmeni eğit" ve "adım değiştirme müdahale programı uygulayıcı eğitimi" gibi programlar yürütülmektedir.
- **Psikososyal Destek ve Müdahale Programları:** Adalet Bakanlığı'nın psikososyal yardım servisleri tarafından çocuk suçlular ve tutuklular için 7 farklı psikososyal destek ve müdahale programı uygulanmaktadır. Bu programlar arasında genel bilgilendirme ve metodolojik ilkeler, kısa grup çalışması, aile eğitim rehberi ve iyi öfke kontrol programı yer almaktadır. Ayrıca çocuklara, ailelere ve ceza infaz memurlarına yönelik olarak Cinsel İstismar ve Yöntemler Programı, Güvenli Davranışlar Programı (Buradayım) ve Kolluk Kuvvetleri ve Koruma Görevlileri Bilgilendirme Programı gibi hizmetler sunulmaktadır (Olgun, 2017, s. 11-12) .

Bu faaliyetler, çocuklara yönelik suçun önlenmesi, çocuk suçluların rehabilite edilmesi ve adaletin uygulanması açısından Adalet Bakanlığı'nın önemli rol oynadığını göstermektedir. Bu çabalar, çocukların topluma kazandırılması, suç döngüsünden uzaklaştırılması ve yeniden entegrasyonunun sağlanması amacıyla gerçekleştirilmektedir.

3.4.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

ASHB, çocuklara yönelik hizmetlerin sağlanmasında önemli bir rol oynamaktadır. Aşağıda bakanlık tarafından yürütülen bazı hizmetler ve programlar yer almaktadır:

- **Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü:** Bu genel müdürlük, çocukların korunması ve bakımı konularında hizmetler sunmaktadır. Öncelikli olarak çocuğun ailesiyle birlikte yaşamasını desteklemek amacıyla koruma ve bakım hizmetleri sunulmaktadır (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (Mülga) Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2013-2017) .

- Kurumsal ve Toplum Temelli Hizmetler: Bakanlık tarafından sunulan hizmetler kurumsal ve toplum temelli olarak iki kategoriye ayrılmıştır. Evlat edinme, bakıcı aile, aile yanında kalma programları ve çocuk bakım merkezleri gibi hizmetler toplum temelli kuruluşlar aracılığıyla sağlanmaktadır. Bakıma muhtaç çocuklar için ise kurumsal bakım seçeneği bulunmaktadır.
- Aile Odaklı Programlar: Ailelerin yanında bakım programlarına katılamayacak durumda olan çocuklar, planlı ailelere yönelik evler ve aile yapısına en yakın bakım sisteminde yer alan evlere yerleştirilmektedir. Bu şekilde çocukların aile ortamına en yakın bir şekilde büyümeleri hedeflenmektedir.
- Hizmet Dönüşümü: AÇSHB, hizmet dönüşümü çerçevesinde yurt veya yurt statüsündeki kurumları 2017 yılında kapatmıştır (Olgun, 2017, s. 11-12) . Bu sayede çocukların daha kurumsal olmayan ve aile odaklı bir ortamda bakımlarının sağlanması amaçlanmaktadır.

Ayrıca, AÇSHB, ailelerin ve bireylerin sosyal yardım ve hizmetlere erişimini sağlamak amacıyla ASDEP (Aile ve Sosyal Destek Programı) gibi programlar başlatmıştır (ASDEP, 2018). Bu programlar, ihtiyaç sahibi kişi ve ailelere hızlı bir şekilde hizmet ve kaynak sunmayı hedeflemektedir.

3.4.3. Belediyeler

Belediyeler, çocuklara yönelik suçun önlenmesinde ve çocuk koruma hizmetlerinde önemli bir rol oynamaktadır. Yasal hükümler ve görevler çerçevesinde belediyelere bazı sorumluluklar yüklenmiştir. İlgili yasal düzenlemeler ve görevler şunlardır:

- ÇKK ve Belediye Kanunu: ÇKK'nın 45. maddesinin (a) ve (e) bentlerine göre, danışmanlık hizmetleri ve barınma tedbirlerinin uygulanmasından Ulusal Eğitim, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (AÇSHB yürürlükten kaldırılmıştır) ve yerel yönetimler sorumludur. Belediye Kanunu'nun 14a maddesine göre de belediyeler, gençlik ve spor, sosyal hizmet ve yardım hizmetleri vermek veya yaptırmakla sorumludur.
- Korunaklı Evler: Belediye Kanunu'nda, büyük şehirler ve nüfusu 100.000'den fazla olan şehirlerde belediyelerin kadınlar ve çocuklar için korunaklı evler

açması şartı koşulmuştur. Bu evler, şiddet mağduru kadınlar ve çocuklara güvenli bir barınma imkanı sağlamaktadır.

- Sosyal ve Kültürel Hizmetler: Belediyeler, yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik sosyal ve kültürel hizmetler sunmakla sorumludur. Bu kapsamda sağlık ocakları, hastaneler, gezici sağlık istasyonları, sosyal tesisler, mesleki beceri kazandırma kursları gibi hizmetlerin yürütülmesi, geliştirilmesi ve işletilmesi belediyelerin görevleri arasında yer almaktadır. Ayrıca belediyeler, üniversiteler, yüksekokullar, meslek liseleri, kamu kurumları ve STK'larla işbirliği yaparak bu hizmetleri gerçekleştirebilir (Belediye Kanunu 5. Fıkra).
- Parklar ve Yeşil Alanlar: Belediyeler, otoparklar, spor alanları, dinlenme ve eğlence yerleri, parklar gibi kamusal alanlarla çocuklara yönelik sosyal ve kültürel hizmetler sunmaktan sorumludur. Bu alanlar, çocukların oyun oynayabileceği, sosyal etkileşimde bulunabileceği ve gelişimlerini destekleyen ortamlar olmalıdır (Öktem, Yıldız & Erkul, 2008).

Ancak, bazı yerel yönetim birimlerinin dışında belediyelerin bu sorumlulukları tam anlamıyla yerine getirebildiğini söylemek güçtür. Özellikle ÇKK'nın uygulama sürecinde yerel yönetimlerin etkin bir rol oynamadığı görülmüştür. Bu durum, Çocuk Koruma Hizmetleri Koordinasyon Strateji Belgesi'nde de vurgulanmıştır. Belgede, yerel yönetimlerin danışmanlık ve barınma tedbirlerinin uygulanmasında aktif rol almalarının sağlanması, çocuk koruma merkezlerinin ve sosyal hizmet kuruluşlarının kurulması gibi hedefler belirlenmiştir (Çocuklara Koruyucu Çevre Sunulmasında Belediyelerin Rol ve Sorumlulukları, 2023).

3.4.4. Sivil Toplum Örgütleri

Türkiye'de aktif olarak faaliyet gösteren STK'lar çocuk koruma konusunda farklı düzeylerde ve çeşitlendirilmiş hizmetler sunmaktadır. Bazı STK'lar doğrudan çocuklara hizmet verirken, bazıları çocukları içeren genel hizmetler sunmaktadır. Aşağıda, bazı STK örnekleri ve sundukları hizmet alanları verilmektedir.

- Çocuğa yönelik şiddetle mücadele eden STK'lar: "Çocuklara Yönelik Cinsel Ticari Sömürüyle Mücadele Ağı, Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği,

Çocuk Koruma Merkezlerini Destekleme Derneği, Çocuğa Karşı Şiddeti Önlemek İçin Ortaklık Ağı" gibi dernekler, çocuğa yönelik şiddetin önlenmesi ve mağdurların desteklenmesi amacıyla çalışmaktadır.

- Çok amaçlı STK'lar: Kızılay, Türkiye Yardım Sevenler Derneği, İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı, Tarlabası Toplum Merkezi gibi STK'lar, genel sosyal hizmetler sunarken çocukları da kapsayan hizmetlerde bulunmaktadır.
- Çocuk sağlığına odaklanan STK'lar: Lösemili Çocuklar Vakfı, Türkiye Aile Sağlığı, Otizm Vakfı, Kanseri Çocuklara Umut Vakfı gibi STK'lar, çocukların sağlık hizmetlerine erişimini sağlamak ve desteklemek için çalışmaktadır.
- Eğitim odaklı STK'lar: Milli Eğitim Vakfı, Darüşşafaka Cemiyeti, Toplum Gönüllüleri Vakfı, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği, Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı, Türk Eğitim Derneği, Başka Bir Okul Mümkün Derneği gibi STK'lar, çocukların eğitime destek olmayı amaçlamaktadır.
- Engellilik odaklı STK'lar: Altı Nokta Körler Derneği, Fiziksel Engelliler Vakfı gibi STK'lar, engelli çocuklara yönelik hizmetler sunmayı ve engellilikle ilgili farkındalığı artırmayı hedeflemektedir.
- Göçmenlerle ilgili STK'lar: Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği, Mültecilerle Dayanışma Derneği, Göçmenlere Yardım Derneği gibi STK'lar, göçmen çocuklara ve ailelere destek hizmetleri sunmayı amaçlamaktadır.
- Hak temelli STK'lar: Uluslararası Çocuk Merkezi, Çocuk Hakları İzleme ve Raporlama, İnsan Hakları Ortak Platformu gibi STK'lar, çocuk haklarının korunması ve ihlallerin önlenmesi için çalışmaktadır.
- Korunma ve risk altındaki çocukları hedefleyen STK'lar: Hayat Sende Derneği, Koruyucu ile Evlat Edinme Derneği, Denizli Koruyucu Aile Derneği, Elim-Sende Derneği, Hatay Korunma ihtiyacı olan Çocukları Koruma Derneği gibi STK'lar, korunma ve risk altındaki çocuklara yönelik hizmetler sunmayı amaçlamaktadır.
- Sokak çocuklarıyla ilgili STK'lar: Umut Çocukları Derneği, Türkiye Sokak Çocukları Vakfı, Sokak Çocukları Rehabilitasyon Derneği gibi STK'lar, sokak çocuklarının desteklenmesi ve rehabilite edilmesi için çalışmaktadır.
- Suça sürüklenen çocuklarla ilgili STK'lar: Özgürlüğünde Yoksun Kalmış Çocuklarla Çalışma Derneği, Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı gibi STK'lar, suça sürüklenen çocuklara destek ve rehabilitasyon hizmetleri sunmayı hedeflemektedir.

Bu örnekler, STK'nın çocuk koruma alanında çeşitli hizmetler sunduğunu göstermektedir. Her bir STK, farklı bir amaç doğrultusunda çalışmakta ve çocukların korunmasına yönelik çeşitli katkılarda bulunmaktadır.

3.4.5. Milli Eğitim Bakanlığı

MEB bünyesinde çocukların farklı ihtiyaçlarına göre çeşitli eğitim ve öğretim olanakları sağlanmaktadır. Öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarına cevap verebilmek için araştırma ve yayınlar yapılmaktadır. İşte MEB'in çocuklara yönelik sunduğu hizmetlerden bazıları Tablo 4'te listelenmiştir (Özel Eğitim Ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2018). Bu listedeki hizmetler, MEB'in çocuklara yönelik sunduğu hizmetlerden sadece birkaç örneği içermektedir. Bakanlık, çocukların farklı ihtiyaçlarını karşılamak için sürekli olarak çalışmalarını sürdürmekte ve hizmet yelpazesini genişletmektedir.

Tablo 4: Milli Eğitim Bakanlığı'nın Çocuğa Yönelik Hizmetleri

Eğitim- Öğretim Kurumlarında Rehberlik ve Danışmanlık Hizmetleri	Resmî ve özel eğitim-öğretim kurumlarında rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini yürütmek üzere, rehberlik ve psikolojik danışma servisi kurulmaktadır. Eğitim ve öğretim kurumlarına devam eden çocuklara hizmet sunulmaktadır.
Rehberlik ve Araştırma Merkezleri	Öğrencilere yönelik olarak düzenlenen her türlü rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini verir. Bunlar eğitsel rehberlik, mesleki rehberlik, bireysel rehberlik, bireyi tanıma, grup rehberliği, öğretim kademelerine göre rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini kapsar. Eğitim ve öğretim kurumlarına devam eden çocuklara hizmet sunmaktadır.
Halk Eğitim Merkezleri	Yaşam boyu öğrenme perspektifi içerisinde, toplumun her yaş ve eğitim düzeyindeki kişilere yönelik kurslar (okuma yazma, meslek teknik kursları, sosyal kültürel kurslar, özel eğitim gerektiren kişilere yönelik düzenlenebilecek kurslar ve kurs dışı etkinlikler) düzenler. Merkezlerde ebeveynlere yönelik erken çocukluk eğitimi ve gelişimi programları düzenlenir.
Meslek Eğitim Merkezleri	Zorunlu temel eğitimini tamamladıktan sonra, gerçek iş ortamında fiilen çalışmak suretiyle meslek öğrenmek isteyen 15 yaş ve üzerindeki kişilere teorik ve pratik mesleki Eğitim verilmesi sağlanır.
Aile Eğitimi Kurs Programı (0-18 Yaş Çocuğu Olan Ailelere)	“Program, ebeveynlik becerilerini artırmak amacıyla, çocuk bekleyen, çocuk sahibi anne babalar ve çocuk bakımından sorumlu yetişkinler için 14 haftalık erken çocukluk, çocukluk dönemi ve ergenlik dönemini içeren, üç programdan oluşmaktadır. Benzer biçimde, “7-19 Yaş Aile Eğitimi Programı” ve “Yaşam Becerileri Eğitim Programı” da sunulmaktadır.

Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi (PICTES)	Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi» projesi Milli Eğitim Bakanlığı ile AB Türkiye Delegasyonu arasında «Türkiye'deki Mülteciler için Mali Yardım Programı» anlaşması (FRIT) çerçevesinde imzalanan sözleşme ile Suriyeli çocukların Türk Eğitim Sistemine entegrasyonunda Milli Eğitim Bakanlığının faaliyetlerini desteklemeyi amaçlayan bir projedir. 2016 yılında başlayan ve 2 yıl ile sınırlı Proje süresi, 3 yıl daha uzatılmıştır.
--	--

3.4.6. Sağlık Bakanlığı

Sağlık Bakanlığı, çocuklar ve ergenler de dahil olmak üzere tüm bireyler üzerinde tedavi çalışmaları yürütmektedir. Sosyal güvenlik reformu kapsamında evrensel sağlık sigortası sisteminin kurulması ve doğan her çocuğun sağlık sigortasına sahip olmasının sağlanmasıyla, 18 yaşından küçüklerin koşulsuz sağlık sigortasından yararlanması hedeflenmektedir.

Sağlık Bakanlığı'nın Türkiye genelinde uyguladığı bir program, 0-6 yaş grubunun psikososyal gelişimini desteklemeyi amaçlamaktadır. Bu program, çocuğun gelişimini anne karnından 6 yaşına kadar takip eden bir süreci içermektedir. Gebelik süresince anneye 3 kez görüşme yapılırken, çocuk 6 yaşına kadar 6 kez takip edilmektedir. Bu süreçte çocuğun gelişimi ve potansiyel ihmal ve istismar riskleri de incelenmektedir.

Sağlık Bakanlığı, çocuklara yönelik koruyucu ve tedavi edici sağlık hizmetlerinin yanı sıra özellikle madde kullanımı riski taşıyan çocuk ve ergenler için AMATEM ve Çocuk ve Ergen Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezi (ÇEMATEM) adında iki temel tedavi modeli oluşturmuştur. AMATEM'e 18 yaşını doldurmuş ve akrabası olmayanlar, 18 yaşından küçükler ve birinci derece yakınları ise ÇEMATEM'e başvurabilirler. Bu merkezlerde alkol ve alkolsüz madde kullanımıyla bağımlılığının önlenmesine yönelik birincil koruma hizmetleri sunulmaktadır. İkincil önleme tedbirleri kapsamında ise alkol ve madde bağımlılığı tedavisi ve rehabilitasyonu sağlanmaktadır. Bu tedavi süreçleri, detoks sonrası bireysel ve grup terapi programları, aile terapisi, sosyal danışmanlık, istihdam ve kendi kendine yardım grupları gibi çeşitli seçenekleri içermektedir (Çocuk İzlem Merkezi Genelgesi, 2012).

Çocuk İzlem Merkezleri (ÇİM), Sağlık Bakanlığı'nın çocuklara yönelik önemli bir hizmetidir. Bu merkezler, çocuk istismarını önlemek, istismara uğrayan çocuklara

bilinçli ve etkin müdahalede bulunmak, cinsel istismara maruz kalan çocukların ikincil travmalarını en aza indirmek ve hukuki ve tıbbi işlemleri aynı anda yürütmek amacıyla Sağlık Bakanlığına bağlı hastane ve kurumlarda faaliyet gösteren ekiplerden oluşmaktadır. Bu ekiplerde doktorlar, sosyal hizmet görevlileri, psikologlar, hemşireler ve çocuk savcılar gibi uzmanlar bulunmaktadır (Çocuk İzlem Merkezi Genelgesi, 2012).

Ayrıca Sağlık Bakanlığı bünyesinde, "Gençler İçin Danışmanlık ve Sağlık Hizmet Çerçevesi" adıyla bir program oluşturulmuş ve Gençler için Danışmanlık ve Sağlık Merkezleri (GDSHM) bu çerçevede hizmet vermektedir. GDSHM'lerde özellikle 10-24 yaş arası çocuk ve ergenlere hastalıkla ilgili danışmanlık, eğitim, tanı ve tedavi hizmetleri sunulmaktadır. 2008 yılı itibarıyla 38 merkezin bulunduğu ve 23 ilde GDSHM olduğu bilinmektedir. Ancak bu merkezlerin hem sayı hem de donanım olarak geliştirilmesi gerektiği ön görülmektedir (Şimşek, 2008, s. 23-27).

3.4.7. Üniversitelerin Çocuklarla İlgili Birimleri ve Çocuk Koruma Merkezleri

Türkiye'de birçok üniversite, merkez ve birimlerinde çocuklara yönelik savunuculuk, tedavi ve destek faaliyetleri yürütmektedir. Bu kuruluşlardan bazıları çocuk koruma merkezleri olarak faaliyet göstermektedir. Ayrıca çocuk haklarının savunulması ve çocukların korunması amacıyla bazı üniversitelerde çeşitli merkezler ve birimler bulunmaktadır. Bu kuruluşlara bazı örnekler aşağıda sıralanmıştır (T.C. İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2018).

- Cumhuriyet Üniversitesi Çocuk Esirgeme Merkezi
- Çukurova Üniversitesi Çocuk Koruma Merkezi
- Erciyes Üniversitesi Çocuk Koruma Merkezi
- Gazi Üniversitesi Çocuk Koruma Merkezi
- Kocaeli Üniversitesi Çocuk Koruma Merkezi
- İstanbul Üniversitesi Çocuk Koruma Merkezi
- Marmara Üniversitesi Çocuk Koruma Merkezi
- Mersin Üniversitesi Çocuk Koruma Merkezi
- Muğla Üniversitesi Çocuk Koruma Merkezi
- Karadeniz Teknik Üniversitesi Çocuk Koruma Merkezi
- Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi Çocuk Esirgeme ve İzleme Merkezi

- Ordu Üniversitesi Çocuk Esirgeme ve İzleme Merkezi

Bunun yanı sıra, çocuk haklarının gerçekleştirilmesine ve çocukların korunmasına yönelik çalışmalar yapan üniversitelerde de çeşitli merkezler ve birimler bulunmaktadır (T.C. İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2018). Örnek olarak;

- Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Koruma Birimi
- Hacettepe Üniversitesi Çocuk Hakları Uygulama ve Araştırma Merkezi
- Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi (ÇOÇA)
- Boğaziçi Üniversitesi Çocuk Hakları Birimi

Bu merkezler ve birimler, çocukların korunması, haklarının savunulması, sağlık hizmetlerine erişimi, eğitimi, psikososyal destekleri gibi konularda çalışmalar yürütmektedir.

BÖLÜM IV

ÇOCUK SUÇLULUĞUNDA KAMUSAL ALAN

4.1. Suça Sürüklenen Çocuklarda Bürokratik Yapılanma

SHK'nın 22. Maddesinde, koruma kararı verilmesi gereken durumlar belirtilmektedir. Bu doğrultuda, korunma ihtiyacı olan çocukların bakımı için ilgili davalara sosyal hizmet kurumlarının müdahil olduğu ve 18 yaşını doldurmadan SHK kapsamında meslek edinmelerinin gerektiği, bu tür davaların mahkeme tarafından görülmesi gerektiği kabul edilmektedir. Ayrıca, kurumun, ilgili belgeleri üreterek ilgili mahkemeye göndermesi gerekmektedir.

Dilencilik, alkol ve uyuşturucu kullanımı, fuhuş gibi kötü alışkanlıklar ve tehlikeler, ebeveyn bakımından tamamen yoksun olan çocuklar için özellikle tehlikeli olarak değerlendirilmektedir. SHK'nın 3. Maddesinde, bu tür çocukların, yani SHK sınırları içinde bilinen bir ana veya babasından yoksun, korunma ihtiyacı olan çocukların tanımına yer verilmektedir. Bu tür çocuklar genellikle ebeveynlerinden biri veya her ikisi tarafından terk edilmiş, ihmal edilmiş veya bir şekilde risk altında bulunmaktadır (Özmen, 2005, s. 259).

SHK'nın 21. Maddesine göre, kurumun görevlerinden biri, bakıma ve korunma ihtiyacı olan aileleri, çocukları, engelli ve yaşlıları tespit etmek ve gerekli araştırmaları yapmaktır. Yerel mülki amirler, kanun kapsamında kimlerin bu kategoriye girdiğinin belirlenmesinde sağlık kurumları, müfettişler, kolluk kuvvetleri ve zabıta ile koordinasyonu sağlamaktan sorumludur.

SHK'nın 3. Maddesine göre, "kurum" kavramı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Genel Müdürlüğü'nü ifade etmektedir. Dolayısıyla, kurumun görevi korunma ihtiyacı olan çocukları tespit etmek ve onlar için gerekli koruma başvurusunu yapmaktır. Bir çocuğun korunma ihtiyacı olan olduğunu tespit eden kurum, gerekli bilgi ve belgeleri topladıktan sonra, koruma kararı talebiyle birlikte tüm belgeleri, mahalli mülki idare amiri aracılığıyla nakil savcılığına iletmektedir (Özmen, 2005, s. 259).

SHK'nın 22/2. Maddesi, yetkisi dâhilinde derhal işlem yapılması gereken çocukların mahalli mülki idare amiri tarafından kurumlarda veya evde bakıldığını belirtmektedir. Mahkeme tarafından da bir karar verilmektedir. Sosyal hizmet kuruluşunun çocuğa ilişkin oluşturduğu raporda, çocuğu çevreleyen koşulların ÇKK'nın 9. maddesindeki şartları karşıladığı tespit edilir ve ayrıca çocuğun aile yanında kalmanın olumsuz etkiler yaratmayacağı, yerel yönetimin onayı ile çocuğun aileye devredilebileceği de belirlenir. SHK'nın 22. maddesi gereğince tedbir kararı, ÇKK'ya göre hem yetkili hem de mahkeme tarafından verilir. ÇKK'nın uygulanmasıyla birlikte, bu görev ve yargı alanı Çocuk Mahkemelerine aittir. Korunma ihtiyacı olan çocukların bakım ve gözetimi ile ilgili tedbirlerin uygulanması ve 18 yaşını doldurana kadar kanun çerçevesinde istihdam edilmeleri için gerekli kararlar, yetkili mahkeme tarafından verilir. Çocuk Mahkemesi hâkimlerinin tedbir kararları, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 26/3. maddesinde düzenlendiği için, Çocuk Mahkemeleri 2828 sayılı SHK'nın 24. maddesindeki tedbirlerden sorumludur (YHGK, 2013).

SHK'nın 3. maddesine göre mahkeme esas olarak çocuğun fiziksel, zihinsel ve ahlaki gelişiminin veya kişisel güvenliğinin tehdit edilip edilmediğini araştırmaktadır. Mahkeme tarafından gerçekleştirilen denetim sırasında tespit edilen fiili durumlar, gerçekten risk altında olup olmadığı dikkatlice incelenmekte ve değerlendirilmektedir. Burada tehlike kavramını kullandığından kanun koyucunun özel durumlar aradığı ve olası bir tehdit oluşturan hallerin koruma kararları için yeterli ve etkili olmadığı sonucuna varılabilmektedir. Koruma kararı verilmesi ve koruma kararının kaldırılması halleri, korunan çocukların ve ebeveynlerinin hak ve menfaatlerini yakından ilgilendirmektedir. Bu nedenle, kişi hakkında koruma kararı isteniyorsa, tedbire ilişkin dava veli veya vasiye, reşit ise korunan kişiye karşı açılmalıdır (Yargıtay 2. HD, 07.02.2019 tarihli, E. 2018/8262, K. 2019/712 sayılı kararı).

Yargıtay kararında koruma kararı alınmasında izlenecek yola açıklık getirmiş ve şu sonuca varmıştır: “Dava, 2828 sayılı Kanuna göre alınmış olan koruma kararının kaldırılması talebine ilişkindir. 2828 sayılı SHK uyarınca alınmış olan korunma kararının kaldırılmasına yönelik istek, hakkında korunma kararı verilmiş olan çocuklara, çocuklar ergin değilse yasal temsilcisine (velisi veya vasisine) yöneltilmesi gerekmekte olup, onların da sunacağı deliller toplanıp, SHK'nın 24 ve müteakip maddeleri çerçevesinde değerlendirilerek ulaşılabilecek sonuç uyarınca karar oluşturulmalıdır. Somut olayda, korunma kararı, davacı kurumun başvurusu üzerine evrak üzerinde yapılan inceleme ile

yetinilerek kaldırılmış, çocuğun yasal temsilcisine husumet yöneltilmemiş ve karar da tebliğ edilmemiştir. Koruma altına alınmasına karar verilen çocuklar daha sonra ergin olduğuna göre, onlara husumet yöneltilmeden ve ileri sürüldüğü takdirde delilleri toplanmadan karar verilmesi de doğru görülmüştür.” olarak düzenlenmektedir (Yargıtay 2. HD, 08.11.2016 tarihli, E.2016/12380, K. 2016/14514 sayılı kararı).

SHK'nın 24. maddesi, bakım altına alınan çocukların eğitim sürelerini belirlemektedir. Buna göre, 18 yaşını doldurmuş olmalarına rağmen ihtiyaçları devam eden çocukların ortaöğretimde eğitimleri 20 yaşına kadar devam ettirilebilir. Yükseköğretimde ise bu süre 25 yaş olarak değerlendirilir. Yükseköğrenim görmeyen ancak 18 yaşını dolduran çocuklar için koruma kararları 20 yaşına kadar uzatılabilir. Bu düzenlemenin amacı, koruma tedbirleri altındaki çocukların yetişkinlik dönemine geçerken profesyonel olarak kendi ayakları üzerinde durabilmelerini sağlamaktır. Gözetim olmadan kendi başına yaşayamayan kız çocukları ise kurum tarafından korunmaktadır. Bu yaş aralığındaki çocukların maddi ihtiyaçları, kurum yararına çalışarak karşılanabilir. Sürekli gözetim ve bakıma ihtiyaç duyan ancak bunu yapamayan çocuklar için koruma kararı uzatılabilir. Ebeveynlerin koruma kararı kaldırılan çocuklarla ilişkileri devam eder ve kurumun imkanları ölçüsünde yardım sağlanır. Bu şekilde çocuklar, koruma altında oldukları dönemde kurum tarafından sağlanan destekleri almaya devam edebilirler. Ancak, belirtilen hükümler genel prensipleri ifade etmektedir ve her durumun kendine özgü koşulları dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Mahkeme, çocuğun gerçek ihtiyaçlarını ve güvenliğini gözeterek, koruma kararlarını alır veya kaldırır.

Yukarıda belirtilen kanun, koruma kararı için gerekli olan şartların daha sonraki kanun kapsamında değiştirilmesi halinde, Çocuk Mahkemelerine 18 yaşından küçük korunan bir çocuğun bakım ve gözetiminin bir kurumda yapılıp yapılmayacağına karar verme sorumluluğu ve yetkisine sahiptir. Kanun değişikliğiyle birlikte koruma kararının verilmesi ve koruyucu tedbirlerin uygulanması yetkisi Çocuk Mahkemelerine devredilmiştir. SHK'nın 24. maddesi, bu değişikliği yansıtmaktadır. Kanunda öngörülen şartların varlığı halinde, çocuğun 18 yaşını doldurmasından sonra koruyucu tedbirlerin devam etmesine karar verilebileceği belirtilmektedir (Yargıtay 2. HD, 07.02.2019 tarihli, E.2018/8262, K. 2019/712 sayılı kararı).

SHK'nın 24. maddesine göre koruma kararları genellikle çocuk reşit olana kadar devam eder. Ancak, karara yol açan şartların ortadan kalkması halinde mahkeme, bir

kurum yetkilisinin öneri ve talebi üzerine çocuk reşit olana kadar koruma tedbirini kaldırabilir veya tedbirin devamına karar verebilir. Çocuğun rızası alındığı takdirde, çocuk reşit olana kadar koruma tedbiri uygulanabilir. Bu düzenlemelerle birlikte, Çocuk Mahkemeleri çocukların koruma tedbirlerine ilişkin karar verme sorumluluğunu üstlenmiştir. Mahkeme, çocuğun durumunu ve ihtiyaçlarını değerlendirerek, koruma kararını alır veya kaldırır. Bu sayede, çocuğun en iyi çıkarlarının gözetilmesi amaçlanmaktadır.

4.2. Suça Sürüklenen Çocuklarda Kamusal Etkinlik

5395 sayılı ÇKK 5/1. maddesinde destekleyici ve koruyucu faaliyetler danışmanlık, eğitim, bakım, barınma ve sağlık eylemleri olarak sayılmaktadır. ÇKK'nın 11. maddesi, 5. maddede sayılan bu tedbirlerin çocuğa özgü olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. İlgili maddeden, suça katılmadıkları halde korunma ihtiyacı olan çocukların da tedbir kapsamında değerlendirildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca ilgili kanun maddesine göre suça karışan ancak suç ehliyeti olmayan çocuklar hakkında da aynı işlemler yapılır (Akyüz, 2018, s. 562).

Topaloğlu (2010, s. 67), kanunda güvenlikle ilgili tedbirler ile önleyici ve destekleyici tedbirler arasında ayrım yapılmadığını belirtmektedir. Güvenlik önlemleri ceza olarak kabul edilir. Suça sürüklenen çocuklara yönelik geliştirilen destekleyici ve koruyucu önlemler, çocukların suç fiiline bulaşmadığı müddetçe uygulanmaz. Buna karşılık, gerekli görüldüğü takdirde Cumhuriyet savcılığı tarafından güvenlikle ilgili tedbirler alınabilir. Bu bağlamda, bu karışıklık eleştirilmektedir.

Önleyici faaliyetlere girilmeden önce, çocuğun kavrama kapasitesine sahip olup olmadığı görüşü dikkate alınır. Bu noktada konuyla ilgilenenlere konuşma ve seslerini duyurma fırsatı verilebilir. Ayrıca çocuğun genel durumu ile ilgili sosyal muayene raporu da istenebilir. Sosyal soruşturma raporlarını karar verilmeden önce planlamak ve analiz etmek çok önemlidir. Bu raporda çocukların durumu anlatılmaya çalışılmaktadır (İpek, 2004, s. 40).

Çocuktan sorumlu kişi, ÇKK'nın 7. maddesi uyarınca tedbir kararı verebileceği gibi, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ve Cumhuriyet savcısı tarafından da istenebilir. Alternatif olarak, çocuk hakimi bu kararı çocuklarla ilgili olarak resen de

verebilir. Çocuğun ebeveyni veya vasisi de bu kararı almaya yetkilidir.

Önlem kararları kişiden kişiye, durumdan duruma ve hatta coğrafi ve ailevi faktörlere göre değişebilir. Yani çocuğun durumuna göre bireysel olarak değerlendirilir. ÇKK Madde 7/2 uyarınca, yasaklama kararından önce çocuğun sosyal araştırması yapılabilir. ÇKK Madde 7/3 uyarınca, karara bağlanan tedbirin türü kararda belirtilmelidir. Bir etkinlik için birden fazla metrik belirlemekten zarar gelmez. Hakim yasağın kaldırılmasına veya değiştirilmesine karar verebilir ve kararında çocuğun gelişimini dikkate alabilir. Acil durumlarda, hakimin kararı geri almak veya değiştirmek istediği hallerde, kararı veren mahkeme durumu kararı veren hakime veya mahkemeye bildirir (ÇKK, md. 5).

Tedbirin kimlere uygulanacağı, tedbirin türü ve tedbire dahil olacak kurum ve kuruluşların isimlerinin belirtilmesi önemlidir. Uyarı kararının gerekli görmesi halinde tedbirin yürürlük süresini de içerebilir. Tedbir kararları ilgili mahkemeler tarafından kararı uygulayacak kurum ve kuruluşlara gönderilmektedir (İpek, 2004, s. 41). Önlemler, çocuk 18 yaşına geldiğinde otomatik olarak sona erebilir. Çocukların eğitim ve öğretiminde hâkim, tedbirin 18 yaşından sonra uygulanmasına karar verebilir (ÇKK, madde 6). Çocuk suçlular veya korunma ihtiyacı olan olanlar hakkında tedbir kararları duruşma yapılmaksızın verilmektedir. Ancak hakim uygun görürse duruşma sonrasında da tedbir kararı verilebilir (ÇKK, madde 13).

ÇKK'ya Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik'in 8. maddesine göre kararların uygulanması, çocuklara ilişkin yasaklama kararlarının kesinleşmesini beklemez. İlgili yönetmeliğin 18/1 maddesi uyarınca yasağın uygulanmasından sorumlu olanlar, kararın nasıl uygulanacağına ilişkin bir plan hazırlarlar. Plan, çocuğun doğumundan itibaren on gün içinde onay için bir hakime veya mahkemeye sunulmalıdır. Bir yargıç veya mahkeme, gerekirse planda değişiklik emri verebilir. Kararın uygulanmasına yönelik plan hazırlanırken çocuğa ilişkin sosyal araştırma raporu (Madde 18/2) kullanılabilir. Tedbir kararı veren hakim veya mahkeme, mahkeme yardımıyla kararın üç ay içinde uygulanması, karardan istenilen sonuçlara ulaşıp ulaşılmadığı ve çocuk için hazırlanmış olan sosyal inceleme raporundan faydalanılabilmektedir (Madde 18/2). İnceleme sonucunda bir rapor düzenlenerek hakime veya mahkemeye sunulur. Mahkeme veya hâkim, hazırlanan raporu yetersiz bulursa yeniden düzenlenebilir (Madde 18/12). Olumlu koruma tedbirlerinin uygulanmasını koordine etme konusunda yetkili makam Adalet

Bakanlığıdır (madde 19).

Tedbir kararı verildiği için çocuğun müşahede altına alınması, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı veya kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararları tercih edilebilir. Bu seçenekler ÇKK'nın 36. maddesinde sıralanmıştır. Bir memur, kendisine atanan çocukların teftişi ile görevlendirilmiştir. Çocuğun aileye verilmesine karar verilmişse, suçun işlendiği tarihte çocuğun yaşı tam değilse veya çocukların korunmaya ihtiyacı varsa, çocuğu denetleme yükümlülüğü Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna düşmektedir (ÇKK, madde 37).

Denetim kararı verilmesi halinde, müfettişin başlıca görevleri, tedbir kararının istenilen sonuca ulaşmasında çocuğa destek olmak, çocuğa her konuda yardımcı olmak ve gerektiğinde danışmanlık yapmaktır. Diğer görevleri de çocuğun ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olmak, çocuğun haklarına rehberlik etmek, onların adına haklarını kullanmak ve eğitim odaklı çalışmaları yürütmektir. Diğer bir yükümlülük ise çocuğun gelişimini üç ay içinde savcıya veya mahkemeye bildirmektir (ÇKK, md. 38). Kararda bir süre sınırı belirtilmişse, denetim süre sınırının dolması ile sona erer. Karardan amaçlanan sonuca ulaşılması halinde, kararın öngördüğü süreden önce feshedilebilir. Çocuğun başka bir suçtan tutuklanması veya cezanın tamamlanması halinde velayet kendiliğinden sona erer (ÇKK, madde 40).

Türkiye'de suça sürüklenen çocukların yargılamaları 5395 sayılı ÇKK Temel İlkeleri kapsamında yapılmaktadır. Bu ilkeler, çocukların yüksek yararına saygı gösterilmesi, sosyal ve ekonomik haklarından mahrum bırakmayacak şekilde desteklenmesi, özgürlüklerinden yoksun bırakılmanın son çare olması ve kimliklerinin gizlenmesidir.

4.3. Suça Sürüklenen Çocuklarda Kamusal Caydırıcılık

Dünyanın birçok ülkesinde, çocukların suç işleme yüzdesi artarken, çocukların suç işleme yaşı zamanla azalmıştır. Bu durum gençlerin suç işlemesine ve çocuk adalet sistemine yeni soruşturmalar açılmasına yol açmıştır (Sağlam, 2015).

Çocuk adalet sisteminin öncelikli amacı, çocukların durumlarını bir bütün olarak değerlendirerek yaşlarına uygun muamele görmelerini sağlamak, onları her durumda korumak ve bu süreci en az zararla geçirmektir. Fransa'da cezaya ilişkin alt sınırın 14'ten

10'a çekilmesi ve İngiltere'de suça sürüklenen çocuk sayılarındaki artış, savcılarının yetkilerinin artması gibi durumlara bakıldığında ceza adaleti sistemi dünya genelinde gelişim göstermesine rağmen birçok ülke de aksi durum gözlemlenmiştir. Türkiye'ye baktığımızda son 10 yılda ceza adalet sisteminde bir reform sürecinin başladığını, çocuğun yararı yerine suça odaklanıldığını ve psikososyal değerlendirmelerin tam olarak yapılmadığını görebiliriz. Türk hukuk sistemine göre tanımlanan yetişkin ceza adalet sisteminden ayrı bir çocuk adalet sistemi bulunmamasına rağmen kanuna karşı gelme eylemi de çocuklara karşı suç olarak kabul edilmektedir (Uluğtekin, 2012).

Çocuk adalet sisteminin mağdur veya suç işlemeye zorlanan çocukları kapsamaması, bu alanda hizmet verecek yapılanmaların da şekillenmesi gerekmektedir. Böylece, Çocuk Mahkemelerinin “çocuğun menfaatleri” dikkate alınarak önleme, koruma ve ıslah kararlarının verildiği özel yapılara sahip, yargılamaların yapıldığı, suç ve cezaların değerlendirildiği yerler olması nedeniyle Çocuk Mahkemelerinin kurulması ihtiyacı doğurmuştur (Kırımsoy, Acar & Yokuş, 2013).

Bu çerçevede, çocuk adalet sisteminin en önemli bileşeni olan Çocuk Mahkemeleri Kanunu, Türkiye'de ilk olarak 1979 yılında kabul edilmiş ve 1982 yılında yürürlüğe girmiş ve çocuk adalet sisteminin temeli olarak kabul edilmiştir. Ancak Çocuk Mahkemeleri 1987 sonlarında faaliyete geçmiştir (Baykara-Acar, 2015).

4.3.1. Çocuk Mahkemeleri

Çocuk Mahkemeleri, çocuk adalet sisteminin en önemli bileşenlerinden biridir ve Türkiye'de bu konudaki araştırmalar 1940'larda başlamıştır. Dünya çapında 19. yüzyılın sonlarında istismara uğramış, ihmal edilmiş ve korunma ihtiyacı olan çocuklara yardım etmeyi amaçlayan bir girişim başlamış, önce Amerika Birleşik Devletleri'nde daha sonra İngiltere, Belçika, İtalya ve İtalya gibi batılı ülkelerde uygulamaya başlanmıştır (Uluğtekin, 2005, s. 5).

Türkiye'de Çocuk Mahkemeleri ile ilgili girişimler 1940'lı yıllarda başlamasına rağmen 1979 yılında 2253 sayılı Çocuk Mahkemeleri Kanunu'nun çıkarılması ve 1987 yılında Ankara'da ilk çocuk mahkemesinin açılması ile uygulanmaya başlanmıştır (Aktürk, 2006, s. 61). “2253 sayılı kanunun günün gereklerini karşılayamaması, hukuksal gelişmeler 1990 tarihli BM ÇHS ve 1999 tarihli Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin

Avrupa Sözleşmelerinin imzalanması gibi sebepler ile yeni bir kanun hazırlanmış ve 5395 sayılı ÇKK yürürlüğe girmiştir” (Önay, 2009, s. 49).

Çocuk Mahkemelerinin kurulması, 5395 sayılı ÇKK’nin 25. maddesinde yer almaktadır. 26. maddeye göre Çocuk Mahkemeleri bir yargıçtan oluşur ve her il merkezinde bulunması gerekir. Nitekim bölgesel özelliklere bağlı olarak Hakimler ve Savcılar Kurulu’nun (HSK) olumlu görüşü ile bölgelerde Çocuk Mahkemeleri kurulabilir. Çocuk Mahkemeleri, iş yükü gerektiriyorsa birden fazla bölümden oluşabilir. Savcılar bu mahkemelerdeki duruşmalara katılmazlar. Öte yandan, mahkemenin bulunduğu yer Cumhuriyet savcısı da mahkeme kararına karşı dava açabilir (Madde 25/1). Çocuk Ağır Ceza Mahkemesinde yeterli sayıda üye ve bir başkan bulunmaktadır. Mahkeme, bir başkan ve iki üye tarafından toplanır. Bu mahkemeler gerektiğinde HSK’nın aktif görüşü ile kurulmuştur. Gerekirse bu mahkemelerin daire sayısı artırılabilir (Madde 25/2).

Çocuk Mahkemelerinin görevleri 5395 sayılı ÇKK’nin 26. maddesinde yer almaktadır. Buna göre, Çocuk Mahkemeleri, çocuk suçlulara karşı Çocuk Mahkemeleri asliye ve sulh ceza mahkemesinin yargı yetkisi altındaki davalara bakar. Öte yandan, Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi, bir çocuk Ağır Ceza Mahkemesinin görev alanına giren bir suç işlediğinde çalışır (Madde 26/1-2).

Çocuk Mahkemelerinde görev yapmak isteyen hakimler, Çocuk Mahkemelerinde görev yapmakta önceliklidir. HSK tarafından, tercihen çocuk hukuku alanında uzmanlaşmış veya çocuk psikolojisi eğitimi almış savcı ve hakimler arasından atanır (Madde 27).

4.3.2 Soruşturma Aşaması

Çocuk suçlarının soruşturulmasına ilişkin hükümler 5395 sayılı ÇKK 15 ila 21. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Suça karışan çocuklar ilk olarak soruşturma aşamasında kolluk kuvvetleriyle karşılaşmaktadır. Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 31/1 maddesine göre çocuklara ilişkin kolluk kuvvetleri, Çocuk Kolluk Kuvvetleri tarafından yürütülür. Çocuk kolluk kuvvetlerinin yokluğunda, olağan kolluk kuvvetlerinin çocuk suçluluğuna müdahale etme yetkisi vardır. Suça karışan çocukların soruşturması, doğrudan doğruya başsavcı veya görevlendireceği bir savcı tarafından yapılır (Madde

15/1).

Çocuğun ifadesi veya diğer işlemler sırasında bir sosyal hizmet uzmanı çocuğun yanında olabilir. Savcı gerekli görürse soruşturma aşamasında hakimden çocuğa karşı tedbir alınmasını isteyebilir (md. 15/2-3). Suça karışan çocuklar gözaltına alınırsa, kolluk kuvvetlerinin çocuk biriminde tutulurlar. Reşit olmayanlar için sığınma evinin olmadığı durumlarda, onlar tutuklu yetişkinlerden ayrı tutulacaktır (madde 16).

Kovuşturma ve soruşturmalar, yetişkinler ve çocuklar suçlara karıştığına farklılık gösterir. Bu durumda, çocuklar için gerekli önlemler yine de geçerlidir. Ayrıca, çocuk suçluların yargılanması, mahkemenin gerekli gördüğü durumlarda olağan mahkemelere ertelenebilir. Katılma halinde, davanın görülmesi zorunlu ise mahkeme uygun görürse yargılamanın her aşamasında birleştirme kararı verilebilir. Bu gibi durumlarda ortak dava olağan mahkemelerde devam eder (Madde 17).

ÇKK 18. maddesine göre suça sürüklenen çocukları, kendilerinin veya başkalarının beden ve can güvenliğini tehlikeye atacak şekilde kaçmadıkça kelepçe, zincir ve diğer aletler kullanılmayacaktır.

ÇKK madde 20'ye göre, suça sürüklenmiş çocukların kovuşturma ve soruşturma aşamalarında yargı denetiminin uygulanabileceğini belirtmektedir. CMK'nın 109. maddesinde sayılan tedbirler dışında, bu madde ayrıca belirlenen alandan ayrılmayan, belirli yer veya kurumları ziyaret etmeyen ve belirli kurum veya kişilerle ilişkisi olmayan tedbirleri de düzenler. Gerekirse, bu önlemlerden biri veya birkaçı alınabilir. Yapılan işlemlere uyulmaması veya sonuç alınamaması halinde bu maddeye göre tutuklama kararı verilebilir (20. madde). Bunun dışında farklı birimler tarafından çocuklarla birden fazla görüşme yapılıyorsa ve çocuklarla görüşülen kişiler gerekli eğitimden yoksunsa, işlem çocuklar üzerinde olumsuz etki yaratacaktır. Sonuç olarak Sağlık Bakanlığı bünyesinde çocuklarla ilgili travmaları dikkate alan Çocuk İzleme Merkezleri oluşturulmuş, bu da cinsel organların istismarını önlemek ve bu çocuklara uygun bir şekilde ulaşmak için yapılmıştır. Bu merkez belirlenen yerde değilse üniversitelerin çocuk esirgeme merkezlerinde ifadeleri alınmalı, bu mümkün değilse mahkemelerdeki çocuk görüşme odalarında görüşülmelidir (İpek, 2004, s. 37).

4.3.3. Kovuşturma Aşaması

Çocuk suçluların takibine ilişkin düzenlemeler 5395 sayılı ÇKK'nin 22-24. maddeleri arasında sıralanmıştır. 22. maddede duruşmaya katılabilecek kişilerin sayıldığı belirtilmektedir. Bu kuralın amacı çocuğun yaralanmasını önlemektir. Maddeye göre, çocuğun ebeveyni, bakıcısı, sosyal hizmet görevlisi, çocuğa bakan aile ve çocuk kurumda kalıyorsa kurum temsilcisinin duruşmaya katılması zorunludur. Duruşma sırasında çocuğun yüksek yararı dikkate alınarak gerekirse çocuğu duruşmadan çıkarmak mümkündür. Ayrıca, sorgulanan çocukların duruşmaya katılması her zaman gerekli olmayabilir (22. madde).

Duruşmanın tarih ve saati çocuğun yasal temsilcisine belgelenir. Çocuğa sosyal hizmet görevlisi tarafından kendisine karşı işlenen suç anlatılır. Çocuk Mahkemelerinde duruşmalar gizli yapılır ve hükümler gizli olarak açıklanır (Konuk, 2019, s. 130).

Duruşma sonucunda çocuk bir suçtan hüküm giyip üç yıla kadar hapis veya para cezasına çarptırılırsa ve 23'üncü maddede sayılan genel şartlar sağlanmışsa, mahkemenin ifadesi ertelenebilir. Mahkeme kararının haberi gecikirse çocuk beş yıl hapis cezasına çarptırılır. Mahkeme, deneme süresi boyunca çocuğun okula devam edeceğine, belirli yerleri ziyaret etmeyeceğine ve belirli yerlere düzenli olarak gireceğine karar verebilir. Muayene süresi bir zaman aşımı ile karakterize edilir. Denetimli serbestlik süresini aşacak şekilde kasten bir suçlu için hapis cezası alamayacak durumdaysa, görevlerini yerine getirmesi ve davaya aykırı bir şey yapmaması halinde dava düşer. Aksi takdirde mahkeme, kararı bozduğunu açıklayacaktır. Mahkeme, çocukların sorumluluklarını ne derece yerine getirdiklerini dikkate alarak cezayı yarı yarıya indirebilir (Onay, 2009, s. 51).

Uzlaştırma usulünün ise, öncelikle kendi kararıyla suça karışan çocuklar hakkında uygulanması gerektiği, bu usulün alt sınırının 2 yıl olduğu veya ceza adaleti yerine uygulanabileceği ÇKK'nın 24. maddesinde belirtilmiştir.

BÖLÜM V

BULGULAR

Bu bölümde Türkiye’de ve Osmaniye ilinde suça sürüklenen çocukların demografik yapısı, Osmaniye ilinde suça sürüklenen çocuklara yönelik sunulan koruyucu ve önleyici hizmetlerin sayısal verilerine değinerek analiz yapılmıştır. Analiz sonucunda tespit edilen eksiklik ve sorunların çözümü için öneriler sunulmuştur.

5.1. Türkiye ve Osmaniye’nin Çocuk Nüfusunun Demografik Yapısı

Tablo 5: Türkiye ve Osmaniye İli Yaş Gruplarına Göre Çocuk Nüfus Dağılımları, 2021

	<i>Toplam Nüfus</i>	<i>Çocuk Nüfusu</i>	<i>0-4 Yaş</i>	<i>5-9 Yaş</i>	<i>10-14 Yaş</i>	<i>15-17 Yaş</i>
<i>Türkiye</i>	84 680 273	22 738 300	5 913 609	6 624 202	6 438 152	3 762 337
<i>Osmaniye</i>	553 012	171 118	41 444	49 375	50 763	29 536

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, 2021

Tablo 5’e göre Osmaniye çocuk nüfusu Türkiye çocuk nüfusunun %0,75’ini oluşturmaktadır. Osmaniye çocuk nüfusunun Osmaniye ilinin toplam nüfus içindeki oranı ise %30,9’dur. Osmaniye çocuk nüfusu içerisinde çoğunluğu %29,6 ile 10-14 yaş aralığındaki çocuk grubu oluşturmaktadır. Cinsiyet dağılımı incelediğimizde bu grubun yaklaşık %59’u erkek %41’ise kız çocuğudur.

5.2. Türkiye’de Suça Sürüklenen Çocukların Demografik Yapısı

Tablo 6: Türkiye Geneli Suç Türleri, 2021

<i>Suç Türü</i>	<i>Erkek</i>	<i>Kız</i>	<i>Toplam</i>
<i>Öldürme</i>	605	41	646
<i>Yaralama</i>	39 433	9 188	48 621
<i>Cinsel Suçlar</i>	4 571	427	4 998
<i>Tehdit</i>	4 333	1 360	5 693
<i>Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma</i>	1 672	624	2 296
<i>Konut Dokunulmazlığının İhlali</i>	701	236	937

<i>Hakaret</i>	1 325	639	1 964
<i>Hırsızlık</i>	31 761	4 373	36 134
<i>Yağma (Gasp)</i>	2 318	100	2 418
<i>Mala Zarar Verme</i>	3 833	485	4 318
<i>Genel Ahlaka Karşı Suçlar</i>	186	63	249
<i>Çevreye Karşı Suçlar</i>	75	5	80
<i>Görevli Memura Mukavemet</i>	727	117	844
<i>Adliye Karşı Suçlar</i>	271	204	475
<i>Sahtecilik</i>	1 820	143	1 963
<i>Uyuşturucu Madde</i>	5 390	1 358	6 748
<i>Toplumsal Olaylar</i>	592	91	683
<i>Pasaport Kanununa Muhalefet</i>	2 542	1 155	3 697
<i>Aile Düzenine Karşı Suçlar</i>	1 028	414	1 442
<i>Bilişim Suçları</i>	291	42	333
<i>Dolandırıcılık</i>	394	158	552
<i>Malvarlığına Karşı Diğer Suçlar</i>	1 674	217	1 891
<i>Kamu Sağlığına Karşı Suçlar</i>	530	179	709
<i>Genel Tehlike Yaratan Suçlar</i>	3 399	115	3 514
<i>Göçmen Kaçakçılığı</i>	870	311	1 181
<i>Diğer</i>	455	102	557
<i>Toplam</i>	110 796	22 147	132 493

Kaynak: TÜİK, 2021

Tablo 6'ya göre İçişleri Bakanlığına bağlı kolluk kuvvetlerine gelen veya getirilerek suç işleme gerekçesiyle hakkında işlem yapılan 132.493 çocuğun işledikleri suç fiillerinin büyük bir çoğunluğunu yaralama (%36,6), hırsızlık (%27,2) ve uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı, satmak veya satın almak (%5,1) suçlarının oluşturduğu tespit edilmiştir.

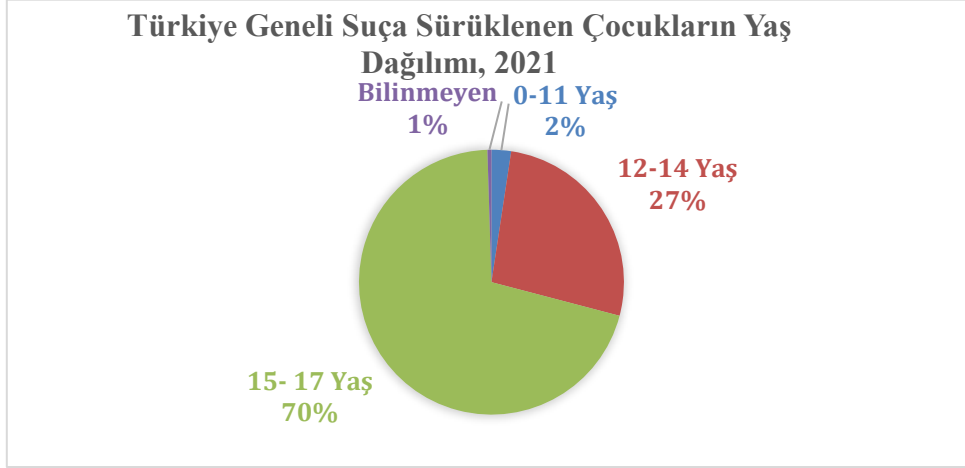
Grafik 1: Türkiye Geneli Suça Sürüklenen Çocukların Cinsiyet Durumları, 2021

Kaynak: TÜİK, 2021

Grafik 1'e göre İçişleri Bakanlığına bağlı kolluk kuvvetlerine gelen veya getirilerek suç işleme gerekçesiyle hakkında işlem yapılan yurt genelinde 132.493 suça sürüklenen çocuğun %83'ünü erkekler ve %17'sini ise kız çocukları oluşturmaktadır.

Grafik 2: Türkiye Geneli Suça Sürüklenen Çocukların Yaş Durumları, 2021

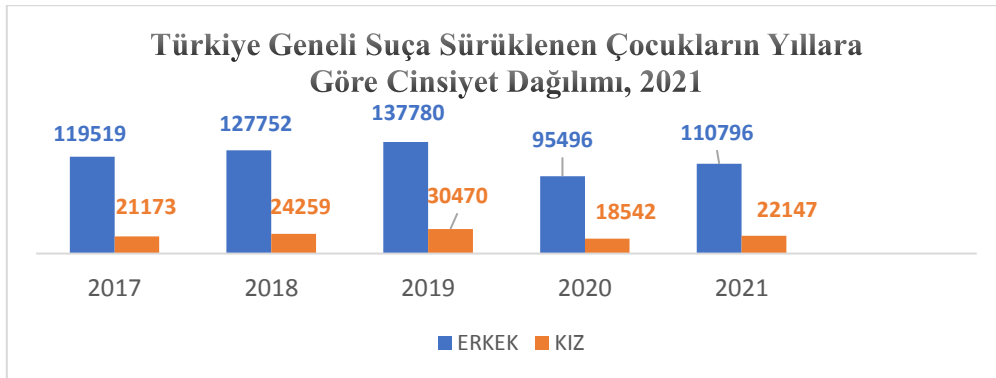

Kaynak: TÜİK, 2021

Grafik 2'ye göre İçişleri Bakanlığına bağlı kolluk kuvvetlerine gelen veya getirilerek suç işleme gerekçesiyle hakkında işlem yapılan yurt genelinde 132.493 suça sürüklenen çocuğun %70'ini 15-17 yaş aralığındaki çocuklar, %27'sini 12-14 yaş aralığındaki çocuklar ve %3'ünü ise 0-11 yaş aralığındaki çocuklar ile bilinmeyenler oluşturmaktadır.

Türkiye genelinde suça sürüklenen çocukların yaşları ve suça bulaşma durumları karşılaştırıldığında yaş aralığı arttıkça suça bulaş sayılarında da artışın olduğu gözlemlenmiştir.

Grafik 3: Türkiye Geneli Suça Sürüklenen Çocukların Yıllara Göre Dağılımları

Kaynak: TÜİK, 2021

Grafik 3'te suça sürüklenen çocuklar sayılarının son beş yıl içerisinde yurt genelindeki dağılımlarına bakıldığında 2017, 2018 ve 2019 yıllarında sürekli bir artışın olduğu, 2020 yılında ise ciddi bir azalışın olduğu dikkat çekmektedir. Ayrıca 2021 yılında suça sürüklenen çocuk sayılarında tekrardan bir artış yaşanmıştır. 2020 yılındaki azalışın sebebini uzmanlar, pandemi sürecindeki sokağa çıkma yasağından dolayı çocukların ev ortamında bulunmaları olarak göstermişlerdir.

5.3. Osmaniye İli Suça Sürüklenen Çocukların Demografik Yapısı

Tablo 7: Osmaniye Geneli Suç Türleri, 2021

<i>Suç Türü</i>	<i>Erkek</i>	<i>Kız</i>	<i>Toplam</i>
<i>Öldürme</i>	4	0	4
<i>Yaralama</i>	230	11	241
<i>Cinsel Suçlar</i>	34	7	41
<i>Tehdit</i>	36	1	37
<i>Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma</i>	11	3	14
<i>Hakaret</i>	11	0	11
<i>Hırsızlık</i>	156	10	166
<i>Mala Zarar Verme</i>	44	4	48
<i>Genel Ahlaka Karşı Suçlar</i>	6	2	8
<i>Görevli Memura Mukavemet</i>	15	0	15
<i>Sahtecilik</i>	11	0	11
<i>Uyuşturucu Madde</i>	41	11	52
<i>Kamu Düzenine ve Sağlığına Karşı Suçlar</i>	18	0	18
<i>Göçmen Kaçakçılığı</i>	11	1	12
<i>Diğer</i>	39	9	48
<i>Toplam</i>	667	59	726

Not: Araştırmacı tarafından kolluk kuvvetlerinden alınan verilere göre oluşturulmuştur.

Tablo 7'de Osmaniye ili merkez ve ilçelerinde yer alan kolluk kuvvetlerine gelen veya getirilerek suç işleme gerekçesiyle hakkında işlem yapılan 726 çocuğun işledikleri suç fiillerinin büyük bir çoğunluğunu yaralama (%33,2), hırsızlık (%22,9) ve uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı, satmak veya satın almak (%7,2) suçlarının oluşturduğu tespit edilmiştir.

Osmaniye ilinde suça sürüklenen çocukları sayısı Türkiye'de suça sürüklenen çocukların %0,5'ini oluşturmaktadır. Bu oran ile Türkiye ortalamasının altında

kalmaktadır. Ayrıca Osmaniye ilinde kolluk kuvvetleri tarafından suça sürüklenen çocuklar hakkında işlem yapılan çocukların dağılımları yurt geneli ile karşılaştırıldığında; yaralama, hırsızlık ve uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı, satmak veya satın almak gibi suçların her ikisinde de dağılımları sırasıyla benzerlik göstermektedir.

Grafik 4: Osmaniye İli Suça Sürüklenen Çocukların Cinsiyet Durumları, 2021

Not: Araştırmacı tarafından kolluk kuvvetlerinden alınan verilere göre oluşturulmuştur.

Grafik 4’de Osmaniye il merkezi ve ilçelerinde bulunan kolluk kuvvetlerine gelen veya getirilerek suç işleme gerekçesiyle hakkında işlem yapılan Osmaniye genelinde 726 suça sürüklenen çocuğun, %92’sini erkekler ve %8’ini ise kız çocuklarının oluşturduğu tespit edilmiştir.

Grafik 5: Osmaniye İli Suça Sürüklenen Çocukların Yaş Durumları, 2021

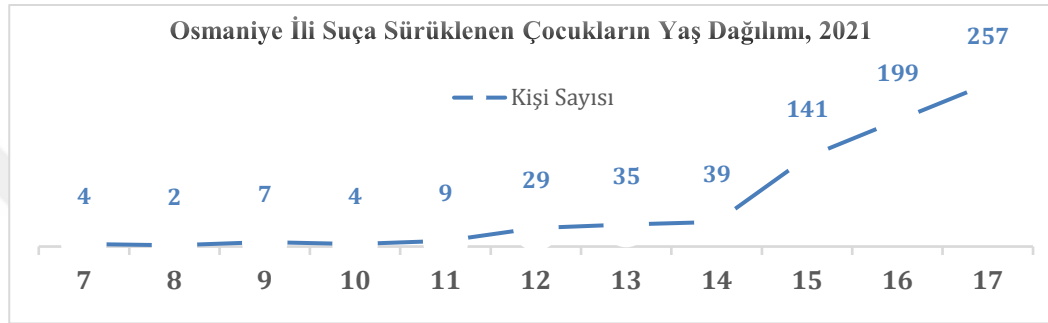

Not: Araştırmacı tarafından kolluk kuvvetlerinden alınan verilere göre oluşturulmuştur.

Grafik 5’de Osmaniye il merkezi ve ilçelerinde bulunan kolluk kuvvetlerine gelen veya getirilerek suç işleme gerekçesiyle hakkında işlem yapılan yurt 726 suça sürüklenen çocuğun %82’ini 15-17 yaş aralığındaki çocuklar, %14’ünü 12-14 yaş aralığındaki çocuklar ve %4’ ünü ise 0-11 yaş aralığındaki çocuklar oluşturduğu gözlemlenmiştir.

Osmaniye ilinde suça sürüklenen çocukların cinsiyet dağılımları ve yaş grubu dağılımları Türkiye geneli ile farklılık göstermemektedir. Her iki inceleme grubundaki dağılım sıralaması da bire bir benzerlik göstermektedir.

Grafik 6: Osmaniye İli Suça Sürüklenen Çocukların Yaş Dağılımları, 2021

Not: Araştırmacı tarafından kolluk kuvvetlerinden alınan verilere göre oluşturulmuştur.

Grafik 6’ya göre Osmaniye ilinde suça sürüklenen çocukların yaş dağılımları incelediğinde kabul edilen ergenlik dönemimin sonlarına yaklaştıkça çocukların suça bulaşmalarında artışların olduğu göze çarpmaktadır. Bu yaş aralığında bulunan çocukların (15, 16 ve 17 yaşları) oranı toplam suça sürüklenen çocukların %82’sini oluşturmaktadır.

Osmaniye ilinde en çok suça sürüklenen çocukların yaş ve suç sayıları karşılaştırıldığında çoğunluğu 17 yaşındaki çocukların oluşturduğu gözlemlenmiştir. 12 yaşından itibaren suç sayılarında sürekli bir artışın olduğu gözlemlenmekle birlikte 14 - 15 yaş aralığında 3 kattan daha fazla artışın tespit edilmiştir.

5.4. Osmaniye İlinde Çocuk Alanında Faaliyet Gösteren Kamu Kurumlarının Suça Sürüklenen Çocuklara Yönelik Yürüttüğü Koruyucu ve Önleyici Hizmetler

Bu bölümde tablo 8’de yer alan kamu kurum ve kuruluşlarının Osmaniye ili genelinde suça sürüklenen çocuklara yönelik sundukları koruyucu ve önleyici hizmetlere yer verilmiştir. Sahada suça sürüklenen çocuklara yürüttükleri hizmetlerin sayısal

verilerin analizleri yapılmıştır.

Tablo 8: Suça Sürüklenen Çocuklara Yönelik Koruyucu Ve Önleyici Hizmet Sunan Kurumlar

Suça Sürüklenen Çocuklara Yönelik Koruyucu Ve Önleyici Hizmet Sunan Kurumlar

<i>Kurum Adı</i>	<i>Koruyucu ve Önleyici Hizmet Türü</i>
<i>Adalet Bakanlığı</i>	5395 sayılı kanun kapsamında koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarının verilmesi Denetimli Serbestlik Hizmeti (Rehabilitasyon, bilgilendirme, bilinçlendirme ve eğitim hizmetleri) Ceza İnfaz Kurumu (Rehabilitasyon, bilgilendirme, bilinçlendirme ve eğitim hizmetleri) Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü
<i>Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı</i>	Sosyal Ekonomik Destek Hizmeti Okul Destek Projesi Aile Eğitim Programları Bireysel ve Bağımlılık Danışmanlığı Çocuklar Güvende Programı ÇODEM (bakım, koruma ve rehabilitasyon hizmeti) Danışmanlık tedbiri kararının uygulanması
<i>Diyanet</i>	Ceza İnfaz Kurumu ve ÇODEM’de kalan çocuklara yönelik bilgilendirme ve bilinçlendirme
<i>İçişleri Bakanlığı</i>	Soruşturma Güvenli Okul, Güvenli Eğitim Projesi
<i>Milli Eğitim Bakanlığı</i>	Eğitim tedbiri kararının uygulanması
<i>Sağlık Bakanlığı</i>	Sağlık tedbiri kararının uygulanması ÇEMATEM hizmeti
<i>Kızılay</i>	Suça sürüklenen çocuklara yönelik yönlendirme
<i>Yeşilay</i>	Danışmanlık, bilgilendirme ve farkındalık oluşturma
<i>Belediye</i>	Eğitim ve bilgilendirme çalışmaları

5.4.1. Adalet Bakanlığınca Yürütülen Hizmetler

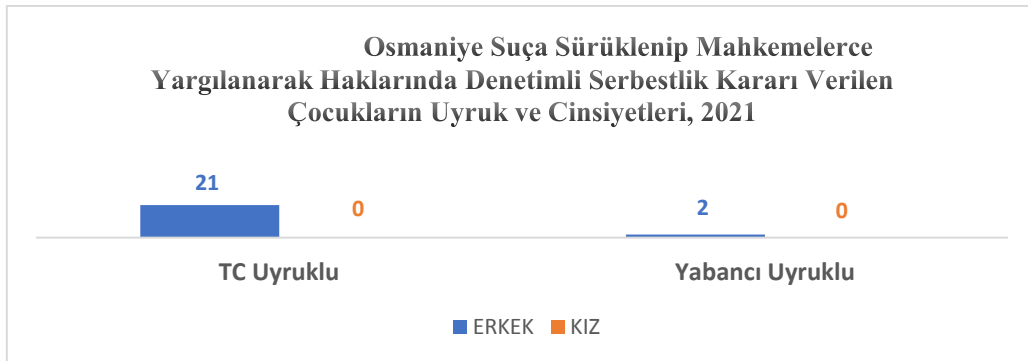
Grafik 7: Osmaniye Suça Sürüklenip Mahkemelerce Adli Kontrol Altına Alınarak Haklarında Denetimli Serbestlik Kararı Verilen Çocukların Uyruk ve Cinsiyetleri, 2021

Not: Araştırmacı tarafından ilgili kurumdan alınan verilere göre oluşturulmuştur.

Grafik 7'ye göre Osmaniye ilinde suça sürüklenmek koşuluyla kolluk kuvvetlerince adli makamlara getirilip mahkemelerce adli kontrol altına alınarak haklarında denetimli serbestlik kararı verilen 133 çocuk bulunmaktadır. Bu çocukların çoğunluğunu %91,6 oranla erkek çocuklar oluşturmaktadır. Denetimli serbestlik kararı verilen çocukların 132 tanesi Türk Vatandaşı 1 tanesi ise yabancı uyrukludur. Mahkemeler 133 çocuğa 179 suçtan ötürü denetimli serbestlik kararını vermişlerdir. Adli kontrol kaydıyla denetimli serbestlik kararı verilen çocukların en çok işledikleri suç türleri hırsızlık, madde kullanımı ve yaralama suçlarıdır.

Grafik 8: Osmaniye Suça Sürüklenip Mahkemelerce Yargılanarak Haklarında Denetimli Serbestlik Kararı Verilen Çocukların Uyruk ve Cinsiyetleri, 2021

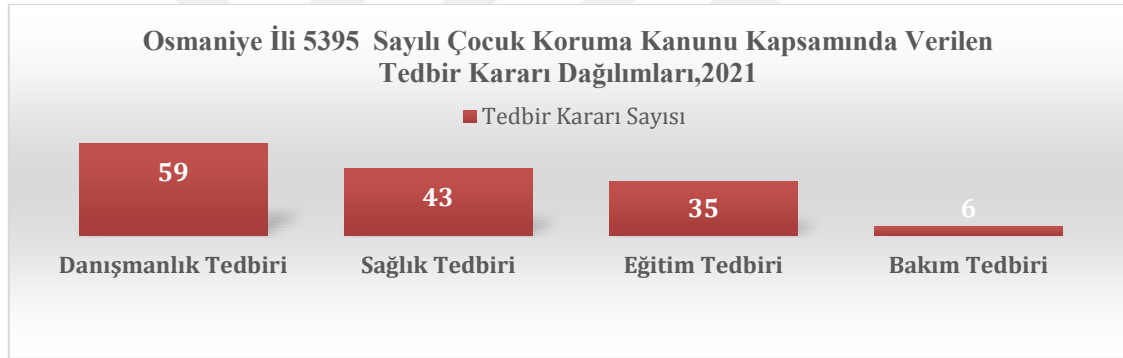

Not: Araştırmacı tarafından ilgili kurumdan alınan verilere göre oluşturulmuştur.

Grafik 8’de Osmaniye ilinde suça sürüklenmek koşuluyla kolluk kuvvetlerince adli makamlara getirilip mahkemelerce yargılanarak haklarında denetimli serbestlik kararı verilen 23 çocuk bulunmaktadır. Bu çocukların tamamını erkek çocuklar oluşturmaktadır. Denetimli serbestlik kararı verilen çocukların 21 tanesi Türk Vatandaşı 2 tanesi ise yabancı uyrukludur. Mahkemeler 23 çocuğa 34 suçtan ötürü denetimli serbestlik kararını vermişlerdir. Yargılanarak denetimli serbestlik kararı verilen çocukların en çok işledikleri suç türleri yaralama, hırsızlık ve madde kullanımı suçlarıdır.

Suçta sürüklenip hapis cezası alarak cezasının bir kısmını ceza infaz kurumlarında geçirmiş ve son üç yılında denetimli serbestlik kararından yararlanmak kaydıyla tahliye edilen 3 çocuk bulunmaktadır. Bu yaralama suçuyla ceza infaz kurumlarında bulunan çocukların 3’ü de TC uyruklu ve erkek çocuklardır.

Grafik 9: Osmaniye İli 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu Kapsamında Verilen Tedbir Kararı Dağılımları, 2021

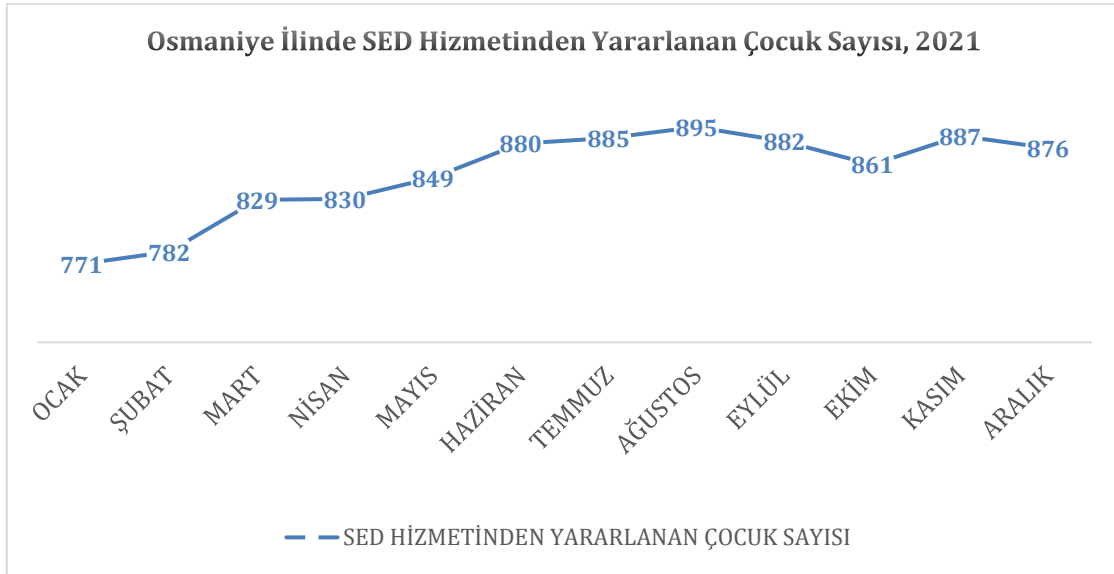

Not: Araştırmacı tarafından ilgili kurumdan alınan verilere göre oluşturulmuştur.

Osmaniye ilinde suça sürüklenip 5395 sayılı ÇKK kapsamında 95 tanesi erkek 19 tanesi kız olmak üzere 114 çocuğa koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verilmiştir. Suça sürüklenerek hakkında tedbir kararı verilen 114 çocuğa toplamda 143 tedbir kararı verilmiştir. Grafik 9’da tedbir kararlarının %41,3’ünü danışmanlık tedbiri, %30,1’ini sağlık tedbiri, %24,5’ini eğitim tedbiri ve %4,2’isini ise bakım tedbiri oluşturduğu tespit edilmiştir.

5.4.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca Yürütülen Hizmetler

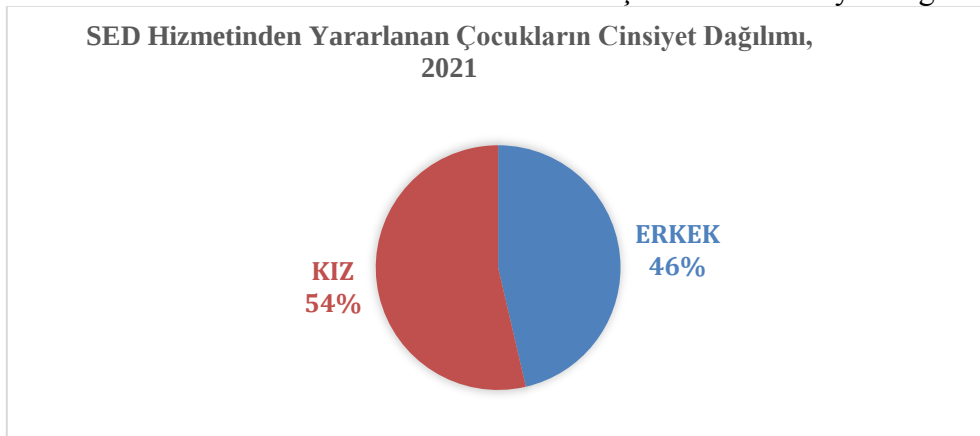
Grafik 10: Osmaniye İlinde SED Hizmetinden Yararlanan Çocuk Sayısı, 2021

Not: Araştırmacı tarafından ilgili kurumdan alınan verilere göre oluşturulmuştur.

Grafik 10 incelendiğinde Osmaniye ilinin aylara göre SED hizmetinden yararlanan çocukların dağılımının sürekli değişimin olduğu göze çarpmaktadır. İl genelinde ortalama 852 çocuk ve ailesi SED hizmetinden yararlanmaktadır. 2021 yılında SED hizmetinden yararlanan çocuk ve ailelerine toplam 12.085.358,64 TL ödeme yapılmıştır.

Grafik 11: SED Hizmetinden Yararlanan Çocukların Cinsiyet Dağılımı, 2021

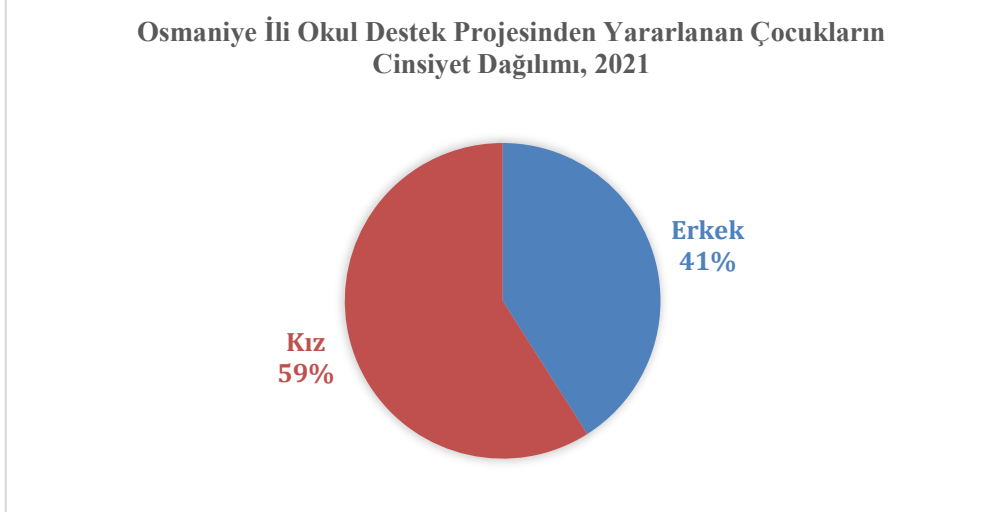

Not: Araştırmacı tarafından ilgili kurumdan alınan verilere göre oluşturulmuştur.

Grafik 11'e göre SED hizmetinden yararlanan çocukların ortalama cinsiyet dağılımları incelendiğinde kız çocukların 457 kişi ile %54'ünü, erkekler ise 395 kişi ile

%46'sını oluşturmıştır.

Grafik 12: Osmaniye İli Okul Destek Projesinden Yararlanan Çocukların Cinsiyet Dağılımı, 2021

Not: Araştırmacı tarafından ilgili kurumdan alınan verilere göre oluşturulmuştur.

Osmaniye ilinde çocuklara özgü koruyucu ve önleyici hizmet modellerinden birisi olan ODP'dem 2021 yılında yararlanan 261 çocuk bulunmaktadır. Grafik 12'ye göre bu çocukların %59'unu kız çocukları, %41'ini ise erkek çocuklar oluşturmaktadır. ODP'den yararlanan suça sürüklenen çocuk bulunmadığından cinsiyet dağılımı yapılamamıştır.

Grafik 13: Osmaniye İli Okul Destek Projesinden Yararlanan Çocukların Eğitim Durumları, 2021

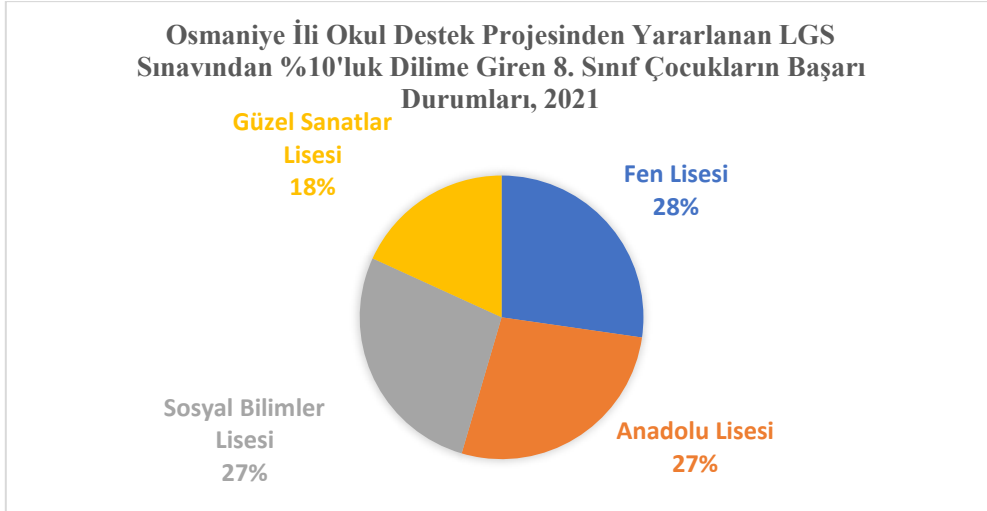

Not: Araştırmacı tarafından ilgili kurumdan alınan verilere göre oluşturulmuştur.

Grafik 13'e göre ODP'den yararlanan çocukların eğitim durumları incelendiğinde çoğunluğunu %85 ile ortaokul düzeyinden eğitim gören çocuklar oluştururken kalan

%15'lik dilimi lise düzeyinde eğitim gören çocuklar oluşturmaktadır. Ortaokula devam eden çocukların 46 tanesi 8.sınıfta okumakta ve Liseler Giriş Sınavına (LGS) hazırlanmaktadır.

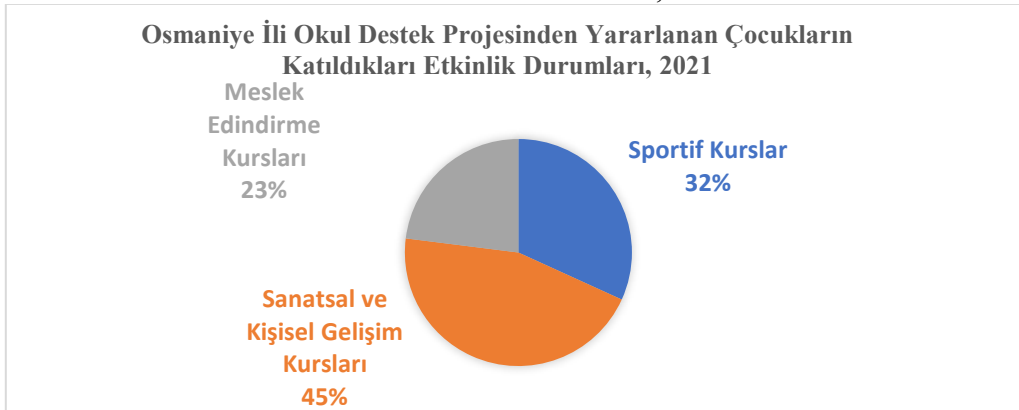
Grafik 14: Osmaniye İli Okul Destek Projesinden Yararlanan LGS Sınavından %10'luk Dilime Giren 8. Sınıf Çocukların Başarı Durumları, 2021

Not: Araştırmacı tarafından ilgili kurumdan alınan verilere göre oluşturulmuştur.

2020-2021 Eğitim Öğretim yılında ODP'den yararlanan 8. sınıf düzeyinde 46 çocuktan 11 tanesi LGS'de Türkiye geneli %10'luk dilime girerek üstün başarı göstermişlerdir. Bu başarı durumu toplam çocuk sayısının %23'üne denk gelmektedir. Grafik 14 incelendiğinde dereceye giren çocukların çoğunluğunun %28 ile fen lisesini tercih ettiği, bunu %27 ile sosyal bilimler lisesi ve anadolu lisesi, %18 ile de güzel sanatlar lisesinin takip ettiği gözlemlenmiştir. Ayrıca diğer 35 çocukta çeşitli başarılar göstererek Osmaniye ve çevre illerde iyi okullarda eğitim öğretim görme fırsatına sahip olmuşlardır.

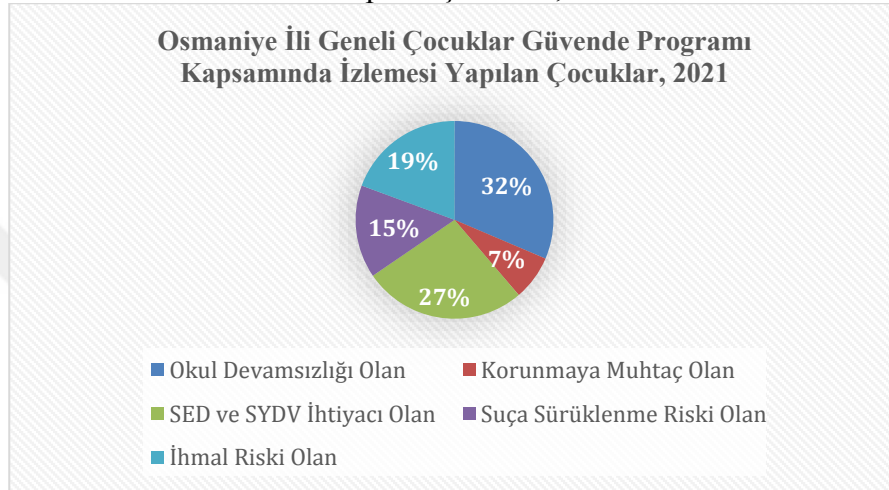
Grafik 15: Osmaniye İli Okul Destek Projesinden Yararlanan Çocukların Katıldıkları Etkinlik Durumları, 2021

Not: Araştırmacı tarafından ilgili kurumdan alınan verilere göre oluşturulmuştur.

2021 yılında Osmaniye ASHİM koordinasyonunda düzenlenen kurslara bütün ODP'den yararlanan bütün çocuklar katılım göstermişlerdir. Grafik 15'de bu kurslardan %45'lik dilimle en fazla katılımı sportif ve sanatsal kurslara olurken bunu %32 ile sportif kurslar ve %23 ile meslek edindirme kursları takip etmektedir.

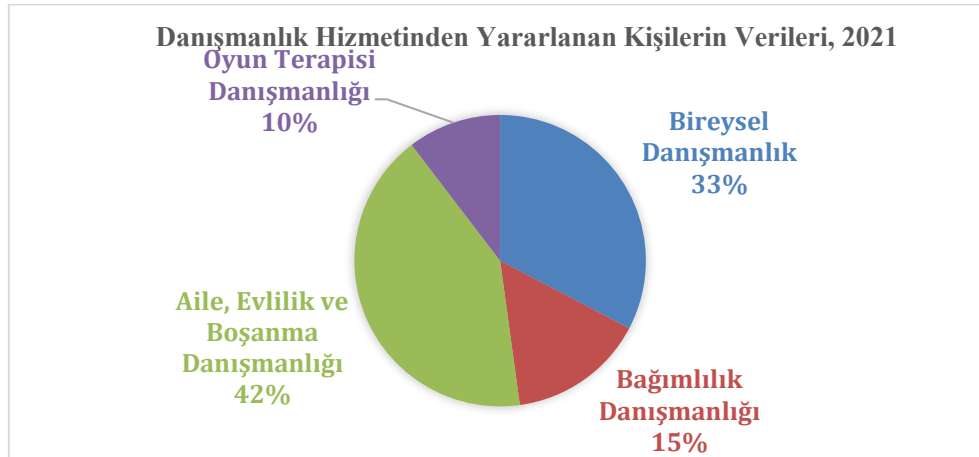
Grafik 16: Osmaniye İli Geneli Çocuklar Güvende Programı Kapsamında İzlemesi Yapılan Çocuklar, 2021

Not: Araştırmacı tarafından ilgili kurumdan alınan verilere göre oluşturulmuştur.

Osmaniye ili ve ilçelerinde bulunan Sosyal Hizmet Merkezlerinde (SHM) görevli uzmanlar tarafından Çocuklar Güvende Programı (ÇGP) kapsamında 185 çocuğun izlemesi yapılmıştır. Grafik 16'ya göre Suça sürüklenme riski bulun izlemesi yapılan çocukların %15'ini oluşturmaktadır. Bu çocukların 14'ü erkek 15'i kız çocuğudur.

Grafik 17: Danışmanlık Hizmetinden Yararlanan Kişilerin Verileri, 2021

Not: Araştırmacı tarafından ilgili kurumdan alınan verilere göre oluşturulmuştur.

Grafik 17'ye göre Osmaniye ilinde 2021 yılında %42'lik oranla en çok aile, evlilik ve boşanma süreci danışmanlığı verilmiştir. Bunu sırasıyla bireysel (%33), bağımlılık(%15) ve oyun terapisi danışmanlığı (%10) takip etmektedir. Bağımlılık danışmanlığından faydalanan 70 yetişkin kişi bulunmaktadır.

Tablo 9: Osmaniye Aile Eğitim Programı Kapsamında Verilen Eğitimler, 2021

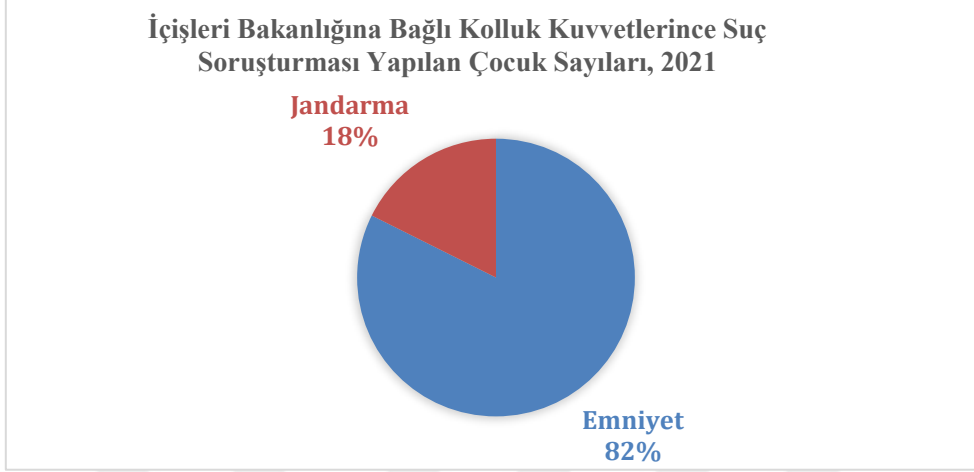
<i>Eğitim Verilen Konular</i>	<i>Hizmet Alan Kişi Sayısı</i>		
	Kadın	Erkek	Toplam
<u>Aile Eğitim Programı</u>			
-Aile İçi Şiddet			
-Öfke Kontrolü			
-Aile İçi İletişim			
-Çocukla İletişim			
-Hayatın İlk Çeyreği			
-Evlilik ve Aile Hayatı			
<u>Bağımlılık</u>			
-Bilinçli Medya Kullanımı			
-Bağımlılık ve Çeşitleri			
-Madde Bağımlılığı			
<u>Gençlere Yönelik Eğitimler</u>			
-Teknoloji Bağımlılığı			
-Mahremiyet Eğitimi			
GENEL TOPLAM	41123	38935	80158

Not: Araştırmacı tarafından ilgili kurumdan alınan verilere göre oluşturulmuştur.

Osmaniye ASHİM'e bağlı SHM'ler tarafından Osmaniye il merkezi ve ilçelerinde koruyucu ve önleyici hizmet modellerinden olan Aile Eğitim Programı (AEP) kapsamında tablo 9'a göre 38.935 erkek, 41.123 kadın olmak üzere toplamda 80.158 kişiye aile eğitimi ve bağımlılık modüllerinde eğitim verilmiştir. 2021 yılında verilen eğitimlerin yaklaşık %40'ını bağımlılık (madde, medya ve teknoloji) eğitimleri oluşturmaktadır.

5.4.3. İçişleri Bakanlığınca Yürütülen Hizmetler

Grafik 18: İçişleri Bakanlığına Bağlı Kolluk Kuvvetlerince Suç Soruşturması Yapılan Çocuk Sayıları, 2021

Not: Araştırmacı tarafından ilgili kurumdan alınan verilere göre oluşturulmuştur.

2021 yılında Osmaniye ili ve ilçelerinde tablo 7’de 726 suça sürüklenen çocuğun soruşturmasının yapıldığı belirtilmiştir. Grafik 18’e göre bu çocuklardan %82’sinin emniyet, %18’inin ise jandarmada görevli personel tarafından soruşturması yapılmıştır.

Okulların çevresi ve açık alanlarda çocukların zararlı alışkanlıklardan korunması ve suç işleyenlerin tespit edilerek gerekli güvenlik önlemlerinin alınması amacıyla İçişleri Bakanlığı ve MEB arasında 2016 yılının sonlarına doğru “Okullarda Güvenli Ortamın Sağlanmasına Yönelik Koruyucu Önleyici Tedbirlerin Artırılmasına İlişkin İşbirliği Protokolü” imzalanmıştır. Söz konusu protokol kapsamında Osmaniye ilinde kolluk kuvvetleri tarafından 217 okul çevresi, 3555 okul servis aracı, 18 kafe ve kahvehane, 2 iddia bayi, 4 büfe ve 87 park/bahçenin denetimleri yapılmıştır. Bu denetimlerde 130 ekip görev almıştır. Pandemi döneminde olunmasına rağmen 400 okul, pansiyon ve spor salonunun 217 tanesinin çevresinde denetimler yaparak başarı gösterdikleri söylenebilir. Ayrıca kurallara uymayanlara yönelik 4.497.657 TL para cezası kesilmiştir.

BÖLÜM VI

GENEL DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER

Bu bölümde Türkiye ve Osmaniye ilinde suça sürüklenen çocuklar demografik yapısı ve Osmaniye ilinde suça sürüklenen çocuklara yönelik hizmet sunan kurumların alanda yaptıkları çalışmalar ayrı ayrı tartışılmış, değerlendirilmiş ve her kurumun söz konusu hizmetine özel öneriler sunulmuştur.

6.1. Türkiye ve Osmaniye’de Suça Sürüklenen Çocukların Demografik Yapısına İlişkin Değerlendirme

Türkiye’de sürüklenen çocuklara yönelik çalışmalar araştırıldığından farklı disiplinlere ait birçok çalışma mevcut olmasına rağmen Osmaniye ilinden suça sürüklenen çocuk özelinde herhangi bir çalışma gerçekleştirilmemiştir. Çalışmada Osmaniye ili genelinde 2021 yılında suça sürüklenen çocukların sosyodemografik özellikleri, karıştıkları suç türleri ve bu çocuklara yönelik sunulan koruyucu ve önleyici hizmetler incelenmiş, ortaya çıkarılan veriler suça sürüklenen çocuklara yönelik literatürden faydalanılarak tartışılmıştır.

Çalışmada suça sürüklenen çocukların cinsiyete ilişkin verilerin %92 erkek, %8 kadın şeklindeki dağılımı, Bayındır ve arkadaşlarının Kütahya ilinde %93 erkek, %7 kadın; Enginyurt ve arkadaşlarının Ordu ilinde %85 erkek, %15 kadın; Fırat ve arkadaşları tarafından Adana ilinde suça sürüklenen çocuklara yönelik yaptıkları çalışmada ise cinsiyet dağılımını %87,2 erkek ve %12,8 kadın olarak belirtmeleri literatürde farklı şehirlerde yapılan çalışmalarla benzerlik gösterdiği saptanmıştır (Bayındır, Özel & Köksal, 2007; Enginyurt, Okumuş, Karakuş, Çakır & Özer, 2016; Fırat, İltaş & Gülmen, 2016). Erkek çocuklarının kız çocuklarından daha çok suça bulaşmalarına yönelik literatürde yer alan araştırmalarda; saldırganlık davranış ve suç ile erkeklik hormonu arasında anlamlı bir ilişkinin var olması (Erdoğan, 2005), çevreyle daha çok etkileşim içerisinde olan erkek çocuklarının arkadaşlarının çoğunun geçmişte suç öyküsünün olması (Akduman, Akduman, & Cantürk, 2014), ebeveynlerin kız

çocuklarını erkek çocuklarından daha koruma güdüsüyle yetiştirmeleri (Bülbül & Doğan, 2016) erkeklerin kız çocuklarına oranla bir takım psikiyatrik hastalıklara yakalanma düzeylerinin yüksek olması (Eyüboğlu & Eyüboğlu, 2018) gibi durumların etkilerinin bulunabileceği yönünde değerlendirmelere rastlanmıştır.

Suçta sürüklenme vakalarının %82 ile en çok yaşandığı yaş aralığı 15-17 yaş grubu bunu %14 ile 12-14 yaş aralığındaki çocukların takip ettiği çalışmada ulaşılan diğer bir sonuçtur. Bu sonuç Gülüm, Cohen ve Demircan (2017) ile Pelit ve Alkan (2022) tarafından yapılan araştırmalar ile benzerlik göstermektedir. 15 -17 yaş grubunda bulunan çocukların lise çağında oldukları ve ergenlik dönemi olarak bilinen bu dönemde bireylerde fiziksel, sosyal, bedensel ve psikolojik açıdan birçok önemli değişimler gözlemlenmektedir. Akranları tarafından kabul görme güdüsüne sahip olmaları ve sorunlarını tek başına halledebilme çabası içerisinde olmaları nedeniyle toplumsal bir takım suçlara bulaşabilmektedirler (Ercan, 2001).

Osmaniye ilinde 2021 yılında suçta sürüklenen çocukların güvenlik birimine geliş nedenleri incelendiğinde en çok rastlanan suç türlerinin yaralama (%33,2) ve hırsızlık (%22,9) olduğu tespit edilmiştir. Tespit edilen bu sonuç Türkiye genelinde yayınlanmış istatistiksel veriler (TÜİK, 2022), Enginyurt ve arkadaşlarının (2016) ve Pelit ve Alkan'ın (2022) suçta sürüklenen çocuklara yönelik yaptıkları alan araştırmaları ile örtüşmektedir. Bu suçlara bulaşma nedenlerinden en çok dikkat çekenleri çocukların duygularını kontrol edememesi (Hesapçıoğlu, 2017), sokakta çalıştıkları için mallarını korumak istemeleri (Bilgin, 2012), aile bireylerinin patolojik davranışları (Öter, 2018), özendikleri eşyalara yasal olmayan yollardan sahip olma istekleri (Yıldırım, 2012), ve ailenin sosyoekonomik durumunun yetersiz kalması (Akduman, Akduman, & Cantürk, 2007) gösterilmektedir.

Emniyet ve Jandarmadan alınan suçta sürüklenen çocuk verilerinde eğitim durumlarını içeren herhangi bir veri bulunmadığı için suçta sürüklenen çocukların suç ve eğitim ilişkisi değerlendirilememiştir.

Osmaniye yerelinde çocuklar tarafından işlenen suçların türü, suçun işleniş biçimi ve nedenleri incelendiğinde bu suçların, suç kuramlarından olan bireysel kuramın pozitif ekol yaklaşımın çalışma alanlarıyla benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir. Suçta sürüklenme nedenlerini ise aile, çevre ve ekonomik yoksunluk kaynaklı patolojik etmenler oluşturmaktadır.

6.2. Suça Sürüklenen Çocuklara Yönelik Adalet Bakanlığınca Yürütülen Koruyucu ve Önleyici Hizmetlere İlişkin Değerlendirme

Osmaniye adliyesinde 1 tane çocuk mahkemesinin bulunduğu, çocuk alanında uzmanlaşmış bir savcının olmadığı ve çocuk mahkemesinde istihdam edilen herhangi bir sosyal çalışma görevlisinin bulunmadığı yaptığımız bu araştırmada tespit edilmiştir. Adalet Bakanlığı'nın 2015 yılında hazırladığı stratejik planda; bireylere daha etkin hizmet verilmesi amacıyla bakanlık teşkilatında görev yapan uzman sayılarının artırılması gerektiğini belirtmiş olmasına rağmen Osmaniye Çocuk Mahkemesine yönelik personel desteğinde bulunmadığı gözlemlenmiş ve bu yönüyle kamusal rolünü yerine getiremediği tespit edilmiştir (Adalet Bakanlığı 2015). Çocuk mahkemesinin fiziki yapısı ve uzman personel yetersizliği durumu suça sürüklenen çocuklarla gerekse soruşturma – kovuşturma evresinde gerekse çocuklar için düzenlenen raporlarda ve görüşmelerde sosyal hizmetin bireyin çevresi içerisinde değerlendirilmesi ile çocuğa özgülük yaklaşımına uygun bir değerlendirme yapılamadığını göstermektedir. Bu nedenle çocuklar tekrar tekrar suça sürüklenebilmektedir. Bu tespit Kolbükten'in (2012) yılında yaptığı çalışma ile benzerlik göstermektedir. Avrupa Konseyi (2013) kararlarına göre çocuk adalet sisteminin içinde yer alan savcılar; çocuğun gelişim dönemleri ve davranışlarının yönetimi konusunda eğitilmiş, çocuk hakları konusunda uzman ve çocukla etkili iletişim kurma becerisine sahip olmaları beklenmektedir. Osmaniye Adliyesinde çocuk savcısının olmaması ya da çocuk alanında ihtisas sahibi bir savcının bulunmaması nedeniyle soruşturmaların genel suç odaklı yürütülmesine zemin hazırlamaktadır. Bu durum soruşturma aşamasında çocuğun içinde bulunduğu risk faktörlerinin geri planda kalmasına, çocuk merkezli suçun önlenmesi ve suça sürüklenen çocuğun topluma kazandırılması amacıyla ortaya koyulan koruyucu ve önleyici hizmetlerin etkinliğinin azalmasına neden olmaktadır. Söz konusu hizmetlerin verimliliğinin artırılması ve var olan sorunların ortadan kaldırılması için Adalet Bakanlığı tarafından Osmaniye ilindeki Çocuk Mahkemesine sosyal çalışma görevlilerinin ve çocuk suçluluğu alanında uzmanlaşmış çocuk savcısının istihdam edilmesi gerekmektedir.

5275 sayılı "Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun" kapsamında çocuk cezalarının infazındaki amaç; çocukların yeniden suça bulaşmalarının engellenmesi, topluma yeniden kazandırarak sorumluluk alan, pragmatik, toplumsal kurallara sosyal bir birey olmalarına olanak sunmaktır (Resmi Gazete 2004). Osmaniye

ilinde çocuklara yönelik çocuk ceza infaz kurumlarının bulunmadığı, infaz kararı verilen çocukların Hatay ili ile Mersin'in Tarsus ilçelerinde bulunan kurumlara nakil gönderilmeleri nedeniyle bu alanda kamusal etkinlik değerlendirilmesi yapılamamıştır.

Denetimli Serbestlik Müdürlüğü (DSM) tarafından görüşme odalarında suça sürüklenen çocukların ihtiyaçları tespit edilerek bu çocukların ihtiyaçlarına istinaden belirli aralıklarla bilgilendirme/bilinçlendirme, eğitim ve farkındalık çalışmaları yürütülmektedir. Söz konusu faaliyetler kapsamında ihtiyaç tespiti, uygun hizmet modelinin planlanması ve yönlendirilmesi, müdahale ve değerlendirilmelerinin yapılması amacıyla Koç Üniversitesi ve Adalet Bakanlığı işbirliğiyle Denetimli Serbestlik Gençlik Programı (DENGE) hizmete sunulmuştur. Osmaniye DSM içerisine çocuklara özgü ayrı bir birim bulunmakta ancak kendilerine ait ayrı bir ofis bulunmamaktadır. Osmaniye ilinde 213 suç fiilini işleme gerekçesiyle denetimli serbestlik hizmetinden yararlanan 169 çocuğun dosyaları incelendiğinde bilgilendirme/bilinçlendirme, eğitim ve farkındalık çalışmalarının yapıldığı gözlemlenmiştir. Söz konusu faaliyetler DENGE programında yer alan parametrelerle ölçülerek çocukta olumlu davranış değişikliklerinin olup olmadığı değerlendirilerek müdahaleler yapılmakta ve mükerrer suç işlemelerinin önüne geçilmektedir. Bu sebeple Osmaniye ili özelinde denetimli serbestlik hizmetleri sistematik bir takip anlayışıyla yürütülmekte ve toplum temelli rehabilitasyon hizmeti etkin bir şekilde sunulmaktadır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde her ne kadar denetimli serbestlik uygulamaları ceza adalet sistemin çerçevesinde yürütülmüşse de bu çalışmalar içerik itibarıyla sosyal hizmet müdahalesi gerektiren hizmetler olarak görülmektedir. Bu bağlamda Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri (ASHİM) ile koordinasyon içerisinde olup çalışmaların yürütülmesi suça sürüklenen çocuklara yönelik sunulan hizmetlerin kalitesini daha da artıracaktır.

Adalet Bakanlığı'na bağlı olarak taşrada hizmet veren Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü (ADM) bünyesindeki Ceza Yargılaması Destek Bürosu tarafından suça sürüklenen çocuklara yönelik destek hizmeti verilmektedir. Osmaniye Cumhuriyet Başsavcılığı ve ceza mahkemelerinin gerek çocuklara sosyal inceleme raporlarının hazırlanması gerekse suça sürüklenen çocukların ifadelerin alınmasında uzman görevlendirilmesi talebi adli destek görevlileri tarafından karşılanmaktadır. 2021 yılında Osmaniye ili genelinde suça sürüklenip ADM'ye getirilen 411 çocuğun hepsine birimi tarafından çeşitli destekler verilmiştir ve bu durum kurumun etkin işlediğini göstermektedir. Suça sürüklenen çocuklara yönelik hizmet sunan diğer kamu kurumları

ile işbirliği sağlanarak ortak bir sistem kurularak paydaş kurumlarca yapılan çalışmaların sistemli şekilde takipleri yapılacağından mükerrer çalışmaların önüne geçilecek ve bu sayede gerek zaman anlamında gerekse kamusal anlamda ciddi tasarruflar sağlanacaktır.

Osmaniye ilindeki ilgili mahkemeler, suça sürüklenme iddiası ile yargılanan çocuklara yönelik karar vermeden önce ADM ile ASHİM’de görevli uzmanlara sosyal inceleme raporu hazırlanmaktadır. Ancak hazırlanan sosyal inceleme raporunda meslek elemanının vermiş olduğu kanaatin hâkim tarafından dikkate alınıp alınmamasında herhangi bir zorunluluk bulunmadığı için çocuğa yönelik alınan tedbir kararının etkili olup olmadığı tartışılmaktadır. Mahkeme tarafından verilen tedbir kararlarını kamu kurumları uygulamaktadır. Tedbir kararı ve psiko-sosyal müdahale uygulayan sosyal çalışma görevlileri vaka yönetim sistemi anlayışıyla hizmet sunmadıkları ve tedbir kararlarının sonlandırılması işlemi kanaatlerine bağlı olduğu için tedbir kararının çocuğun davranışında, eğitiminde ve günlük yaşamında olumlu değişiklik yaptığına dair bir veri ya da sistem bulunmamaktadır. Ayrıca suça sürüklenen bir çocuğa birden fazla tedbir kararının uygulanmasına karar verildiğinde her kurum personeli kurumsal yoğunluklarından arta kalan zaman diliminde kendi prosedürü çerçevesinde çocukla irtibat kurmakta ve yükümlüklerini yerine getirip sonraki aşamada çocuğun akıbeti hakkında bilgi edinmemektedir. Bu yüzden çocukların tekrar suça bulaştıkları ve çocuk adalet sistemi yetersiz kaldığı izlenimi oluşmaktadır. Çalışmanın bu bulgusu Karataş’ın (2016) çalışmasıyla benzerlik göstermektedir. Suça sürüklenen çocuklara yönelik paydaş kurumlarında sistemin kullanıcısı oldukları bir bütünleşik sistem kurulmalıdır. Sistem yöneticisi tarafından suça sürüklenen bir çocuğun kolluk birimine geldiği andan takibini yapacak, ihtiyaç duyduğu hizmet modelini tespit edecek, suçtan korunması için yapılacak profesyonel müdahaleyi çocuğun lehine düzenleyecek bir vaka yöneticisinin atanması yapılmalıdır. Ayrıca bu vaka yöneticisi tedbir kararlarının uygulanması, izlenmesi ve sonlandırılması işlemini yürütecek bu sebeple çocuğa özgü profesyonel hizmet verilecektir. Bu sayede aynı işi birden fazla personelin yapmasının önüne geçilecektir.

6.3. Suça Sürüklenen Çocuklara Yönelik Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca Yürütülen Koruyucu ve Önleyici Hizmetlere İlişkin Değerlendirme

ASHB 2013 yılında koruyucu – önleyici hizmetler başta olmak üzere, talep odaklı hizmetlerle birlikte tespit odaklı ve alan taramalı uygulamalarını temel alan bir hizmet modeli olan SHM modelini hayata geçirmiştir. Kurulduğu ilk dönemlerde yerel düzeyde risk grubunda yer alan bireylere düşünüldüğü gibi kolay ve hızlı bir şekilde ulaşılamazken

zamanla sistem yerelde ve diğer illerde aktif bir şekilde hizmet vermeye başlamıştır (Karataş & Dağdelen, 2014). SHM tarafından suça sürüklenen çocuklara yönelik SED, ODP, AEP, ÇGP ve danışmalık hizmetleri verilmektedir.

Koruyucu ve önleyici bir hizmet modeli olan SED hizmeti, çocukların dezavantajlı ortamlardan uzaklaştırılması, suça sürüklenme riski bulunanların korunması ve suça bulaşmalarının önlenmesi, akranları ile eşit yaşam koşullarına sahip olarak eğitimlerinin desteklenmesi ve çocukların kurum bakımına alınmadan ailelerinin yanında bakımlarının sağlanması amacıyla geliştirilmiştir. Osmaniye il genelinde ortalama 852 çocuk ve ailesi SED hizmetinden yararlanmaktadır. 2021 yılında SED hizmetinden yararlanan çocuk ve ailelerine toplam 12.085.358,64 TL ödeme yapılmıştır. Osmaniye ilinde SED hizmetinden yararlanan suça sürüklenen çocuk ve ailesi bulunmamaktadır. Bu yüzden de hizmetin çocuğun gerek eğitim gerekse aile ihtiyaçlarını karşıladığına dair bir değerlendirme yapılamamıştır. Mahkemeler, çocukların sosyal inceleme raporlarını hazırlatırken suça sürüklenen çocuğun suça sürüklenme nedenini çok iyi tespit ettirmeli ve suça sürüklenen çocuk ekonomik yoksunluktan ötürü suça bulaşmış ise aile ve sosyal hizmetlere yönlendirerek SED hizmetinden yararlandırılmalıdır.

ODP'den yararlanan 261 çocuk ve ailelerine yönelik eğitsel, sosyal, akademik, kültürel ve sportif alanlarda 62 faaliyet düzenlenmiştir. Bu faaliyetlere toplamda 2173 kişi katılım göstermiştir. Yıl içerisinde gerek kurslar gerekse sosyal, kültürel, sportif vb. faaliyetler için toplam için 183.665,00 TL bütçe kullanılmıştır. ODP'nin yaptığı çalışmalar gerek akademik gerekse sosyal, kültürel ve sportif anlamda desteklendiğinden dezavantajlı konumda bulunan çocukların gerekli akademik başarıyı gösterdikleri tespit edilmiştir. Bu bağlamda ilgili kurumlar tarafından ASHİM'e yönlendirilecek suça sürüklenen çocuklara yönelik ODP hizmetleri sunulduğunda suça sürüklenen çocuklarında akademik anlamda başarılı olacağı düşünülmektedir.

SHM bünyesinde bulunan çocuk birimlerindeki meslek elemanları (sosyal çalışmacı, psikolog, sosyolog, öğretmen, çocuk gelişimci) ve ASDEP personelleriyle oluşturulan farklı ekipler, belirli periyotlarla hane ziyaretleri gerçekleştirerek, tespit ettikleri çocukların ve ailelerinin ihtiyaçlarını tespit etmektedirler. Acil durumlarda gerekli müdahalelerde bulunmakta ve diğer kamu kurum ya da kuruluşlara yönlendirme yapmaktadır. Ayrıca yönlendirme yaptıkları bireylerin takiplerini yaparak geri dönüşler almaktadırlar. ASHB SHM'ler aracılığıyla, bakım ve koruma altında bulunan çocuklar ile aileleri başat olmak üzere farklı risk gruplarında yer alan çocukların izlemelerinin

yapılarak doğru zamanda müdahalelerinin yapılabilmesi için başlatılan Çocuklar Güvende Programı kapsamında, 2019 yılından başlayarak 2021 yılının sonuna kadar 55.700 çocuğun izlenmesini gerçekleştirmiştir.

Osmaniye ili ve ilçelerinde bulunan SHM'lerde görevli uzmanlar tarafından ÇGP kapsamında ile 185 çocuğun izlemesi yapılmıştır. Suça sürüklenme riski bulunanlardan izlemesi yapılan çocukların %15'ini oluşturmaktadır. Bu çocukların 14'ü erkek 15'i kız çocuğudur. SHM'lerde bulunan uzmanlar tarafından izlemesi yapılanlar arasında; infaz indirimi ile cezaevinden çıkan ya da mobil ekipler tarafından sokakta çalıştığı tespit edilen çocuklar da yer almaktadır. Ancak 2021 yılında ÇGP kapsamında takibi ve izlemesi yapılan suça sürüklenen çocuk bulunmamaktadır. Bu nedenle söz konusu ÇGP hizmetinin etkinliği değerlendirilememiştir. Suça sürüklenen çocuklara yönelik hizmet veren kurumlar arasında koordinasyon ve işbirlikleri yapılarak mahkemeler tarafından tedbir kararı uygulanan çocukların tedbir kararı süreleri dolduğu zaman ÇGP programına yönlendirilmeleri çok önemlidir. Yönlendirildikleri takdirde çocukların belli aralıklarla takipleri yapılarak çocukların tekrardan suça bulaşmalarının önüne geçilerek çocuğun toplumsal yaşama adapte olması sağlanacaktır. Çocuk hakkında değişim ve gelişim diğer kurumlar ile paylaşılarak hizmetin verimliliği değerlendirilecektir.

ASHİM'e bağlı SHM'lerde görevli uzman psikologlar tarafından dezavantajlı durumda bulunan çocuk ve ailelere, patolojik davranış sergileyen bireylere, boşanma sürecinde bulunan çiftlere ve bağımlılık öyküsü bulunan bireylere yönelik danışmanlık hizmeti verilmektedir. Osmaniye ilinde 2021 yılında %42'lik oranla en çok aile, evlilik ve boşanma süreci danışmanlığı verilmiştir. Bunu sırasıyla bireysel (%33), bağımlılık (%15) ve oyun terapisi danışmanlığı (%10) takip etmektedir. Bağımlılık danışmanlığından faydalanan 70 yetişkin kişi bulunmaktadır. Söz konusu danışmanlık hizmetinden yararlanan suça sürüklenen çocuk bulunmadığından herhangi bir değerlendirme yapılamamıştır. Danışmanlık hizmetinin tanıtımı yapılarak hizmetin işlevi hakkında vatandaşlar bilgilendirilmelidir. Kurumlar arasında koordinasyon ve işbirlikleri yapılarak suça sürüklenen çocuklar danışmanlık hizmetine yönlendirmelidir. Ayrıca bağımlılık danışmanlığı konusunda Yeşilay ile işbirlikleri artırılmalıdır.

Osmaniye ASHİM'e bağlı SHM'ler tarafından Osmaniye il merkezi ve ilçelerinde koruyucu ve önleyici hizmet modellerinden olan AEP kapsamında 80.158 kişiye aile eğitimi ve bağımlılık modüllerinde eğitim verilmiştir. 2021 yılında verilen eğitimlerin yaklaşık %40'ını bağımlılık (madde, medya ve teknoloji) eğitimleri oluşturmaktadır.

AEP kapsamında verilen eğitimlerden yararlananlar arasında suça sürüklenen çocuk ve ailesi bulunmadığından herhangi bir değerlendirme yapılamamıştır. ASHİM başta olmak üzere Adalet Bakanlığı ve MEB'e bağlı kuruluşlardan hizmet alan suça sürüklenen çocukların bilgileri SHM'ler ile paylaşarak söz konusu çocuk ve ailelerine yönelik eğitimler düzenlenmelidir.

Korunma ve bakım altında bulunan suça sürüklenen çocukların sağlıklı kişilik gelişimlerinin oluşturulması, maruz kaldıkları travmanın etkilerinin azaltılması, suça bağlı olarak oluşan olumsuz davranışların değiştirilmesi, madde kullanan çocukların tıbbi tedavilerinin ardından rehabilitasyonlarının sağlanması ve uygun ortam oluşturulduktan sonra çocukların aile yanlarına döndürülmesi için Türkiye genelinde 66 tane ÇODEM oluşturulmuştur. Bakım tedbir kararı verilen 6 çocuk madde kullanımı suçundan dolayı bakım ve koruma altına alınmıştır. Osmaniye ilinde ASHB'ye bağlı suça sürüklenen çocukların bakım ve rehabilitasyonunun sağlanmasına yönelik kuruluş olmadığı için bu çocuklardan 4 tanesi Adana ve 2 tanesi de Gaziantep illerinde bulunan ÇODEM'lere nakil gönderildiğinden herhangi bir değerlendirme yapılamamıştır.

Koruyucu/önleyici hizmetlerin ve ÇKK'nın etkili bir şekilde uygulanabilmesi için yerelde faaliyet gösteren ve çocuk alanında hizmet sunan tüm kamu kurum ve kuruluşlarınca 2014-2019 yıllarını kapsayan Çocuk Koruma Hizmetlerinde Koordinasyon Strateji Belgesi yayınlanmıştır. Çocuk koruma sisteminin uygulanması ve takibi için il ve ilçelerde çocuk koordinasyon kurulları oluşturulmuştur. Koordinasyon kurulları sayesinde illerdeki çocuk koruma alanında çalışan kurumların işbirliği esası ortaya çıkmıştır. Osmaniye ilinde valinin başkanlığında, Osmaniye ASHİM'in ev sahipliğinde 2 aya bir olmak üzere yılda 6 kez koordinasyon kurulu toplantısı gerçekleştirilmiştir. Toplantıda alınan kararların takibi ve denetimi için herhangi bir mekanizma olmadığı için alınan kararlar toplantı odasının dışına çıkamamaktadır. Bu yüzden de kurumların suça sürüklenen çocuklara özgü alınan kararlar uygulamaya koyulamamaktadır. Söz konusu olumsuzluğun giderilmesi için koordinasyon ve işbirlikleri arttırılmalı, koordinasyon kurulunun denetimi acilen bir takip programı geliştirilmelidir.

6.4. Suça Sürüklenen Çocuklara Yönelik İçişleri Bakanlığınca Yürütülen Koruyucu ve Önleyici Hizmetlere İlişkin Değerlendirme

Osmaniye ili merkezindeki kolluk kuvvetlerine bağlı çocuk şubelerinde çocuklara özgü nezarethanenin bulunduğu, çocukların ifadelerinin alınmasında sosyal çalışma görevlilerinin istihdam edilerek kolluk görevlilerine gerekli desteğin sağlandığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda kolluk kuvvetleri 5395 sayılı ÇKK'nın kendilerine verdiği rolü yerine getirmekte olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca çocuk şubede görevli personeller CMK'da belirtildiği üzere suça sürüklenen çocuklara özgü bilgilendirme çalışmalarını yürütmüş olduğu, çocukların adına düzenlenen dosyalarda yer alan resmi evraklardan anlaşılmıştır. Çalışmanın bu bulgusu alanda araştırma yapan başka araştırmacıların bulguları ile paralellik göstermektedir (Antakyalıoğlu & Bayram, 2015; Baykara-Acar, Kırımsoy, Koman & Karagöz, 2012; Cankurtaran-Öntaş, 2006). Çocuk suça sürüklendiği ilk andan itibaren kolluk kuvvetlerinin çocuk temas halinde olması ve çocuk şubede sosyal hizmet biriminin varlığı çocuğun mevcut durumunun analizinin, sorun ve ihtiyaçlarının zamanında ve yerinde tespit edilmesi açısından önemlidir. Bu sebeple suça sürüklenen çocuğun ailesinin ve yaşadığı sosyal çevrenin durumunu analiz eden psiko-sosyal servis görevlilerin, çocuğun ihtiyaç duyduğu hizmetleri harekete geçirdikleri için kamusal verimlilik açısından etkili oldukları tespit edilmiştir. Osmaniye ilinde suça sürüklenen çocuk alanında çalışmalar yürüten kolluk personellerine suça sürüklen çocuğa yaklaşım, öfke kontrolü, patolojik/saldırgan davranış sergileyen çocuğa yönelik ilk müdahale eğitimlerin verilmesi kurumun hizmet kapasitesini yükseltecektir.

Okulların çevresi ve açık alanlarda çocukların zararlı alışkanlıklardan korunması ve suç işleyenlerin tespit edilerek gerekli güvenlik önlemlerinin alınması amacıyla İçişleri Bakanlığı ve MEB arasında 2016 yılının sonlarına doğru *“Okullarda Güvenli Ortamın Sağlanmasına Yönelik Koruyucu Önleyici Tedbirlerin Artırılmasına İlişkin İşbirliği Protokolü”* imzalanmıştır. Söz konusu protokol kapsamında Osmaniye ilinde kolluk kuvvetleri tarafından 217 okul çevresi, 3555 okul servis aracı, 18 kafe ve kahvehane, 2 iddia bayi, 4 büfe ve 87 park/bahçenin denetimleri yapılmıştır. Bu denetimlerde 130 ekip görev almıştır. Pandemi döneminde olunmasına rağmen 400 okul, pansiyon ve spor salonunun 217 tanesinin çevresinde denetimler yaptıklarından verdikleri hizmette etkili olmuşlardır. Ayrıca kurallara uymayanlara yönelik 4.497.657 TL para cezası kesilmiştir. Protokole ASHİM’inde dâhil edilmesi çok önem taşımaktadır. Çünkü söz konusu

protokol kapsamında tespit edilen çocuklar okul yönetimi ile birlikte alınan kararla ASHİM tarafından yürütülen ÇGP programına aktarıldığında protokolün etkinliği daha da artacaktır.

6.5. Suça Sürüklenen Çocuklara Yönelik Milli Eğitim ve Sağlık Bakanlıklarınca Yürütülen Koruyucu ve Önleyici Hizmetlere İlişkin Değerlendirme

Mahkeme tarafından verilen eğitim tedbiri ve sağlık tedbiri kararlarını ilde uygulanmasından sorumlu olan kuruluş İl Milli Eğitim Müdürlükleri (MEM) ve İl Sağlık Müdürlükleridir. 2021 yılında suça sürüklenen çocuklara yönelik 35 eğitim tedbiri ve 43 sağlık tedbiri kararı alınmıştır. Eğitim ve Sağlık tedbir kararlarının uygulanması, takibinin yapılması ve sonlandırılması tedbir kararının okulda uygulayacak rehber öğretmeni ve sağlık kuruluşlarında uygulayacak sağlık personelinin kanaatine bağlıdır. Söz konusu tedbir kararının uygulanmasından sonrasında bireyde yaptığı değişikliği niteliğini ifade etmek söz konusu personellerin kanaatinde olduğundan herhangi bir değerlendirme yapılamamıştır. Suça sürüklenen çocukta yaşanan değişikliğin somut olarak değerlendirilebilmesi ve veri tabanına işlenmesi için parametre oluşturulmalıdır. Paydaş kurumlarında takip edilebileceği bir sistem kurularak koordinasyon içinde sistematik çalışmalar yürütülmelidir.

Madde kullanım öyküsü olup madde kullanımı sebebiyle suça sürüklenen ya da suçun mağduru olan çocukların madde kullanımından arındırılması amacıyla Sağlık Bakanlığı tarafından ÇEMATEM kurulmuştur. Madde kullanımdan kurtulmak isteyen çocuklara ÇEMATEM’de psikoterapi, eğitim, danışmanlık hizmeti, sportif faaliyet vb. etkinlikler sunulmaktadır. Osmaniye ilinde ÇEMATEM bulunmadığı için bu hizmetten yararlanmak isteyen çocuklar ve aileleri Adana iline yönlendirilmektedir. ÇEMATEM hizmetiyle ilgili veri bulunmadığı için herhangi bir değerlendirilme yapılamamıştır.

6.6. Suça Sürüklenen Çocuklara Yönelik Diyanet Başkanlığınca Yürütülen Koruyucu ve Önleyici Hizmetlere İlişkin Değerlendirme

Diyanet Başkanlığına bağlı İl Müftülüklerinde görevli personeller tarafından ÇODEM’de kalan suça sürüklenen çocuklara yönelik Etkinliklerle Değerler Eğitimi

programı mahremiyet ve değerler eğitimi verilmektedir. Osmaniye ilinde ÇODEM bulunmadığından İl Müftülüğü tarafından suça sürüklenen çocuklara yönelik faaliyet yapılmadığından herhangi bir değerlendirme yapılamamıştır. Her ne kadar Osmaniye ilinde ÇODEM bulunmasa da suça sürüklenen çocuklara yönelik hizmet sunan kurum ve kuruluşlar ile protokol imzalanarak ÇODEM dışında hizmet alanlara yönelik eğitimler verilerek farkındalık çalışmaları yürütülmelidir.

6.7. Suça Sürüklenen Çocuklara Yönelik STK'larca Yürütülen Koruyucu ve Önleyici Hizmetlere İlişkin Değerlendirme

Türk Kızılay'ı suça sürüklenmiş çocukların tespit etmesi veya bu çocuklara ilişkin karşılaştıkları vakaların yönlendirilmesi ve takibini yapmaktadır. Ayrıca suça sürüklenen çocuklara yönelik bilgilendirme ve bilinçlendirme faaliyetleri yürütmektedir. 2021 yılında suça sürüklenen çocuklara yönelik veri bulunmadığından söz konusu hizmetlere yönelik değerlendirme yapılamamıştır. Kızılay sahada aktif olarak çalışan bir sivil toplum örgütü olduğundan Kızılay ile yapılan işbirlikleri yapılarak onlara verilen roller artırılmalıdır.

Madde, tütün, alkol, internet ve kumar bağımlılığı konusunda destek almayan isteyen 12 yaş üstü bireylere yönelik Yeşilay tarafından 2021 yılının son çeyreğinde Yeşilay Destek Merkezi (YEDAM) kurulmuştur. Gerek pandemi dönemine gelmesi gerekse yeni açılması sebebiyle suça sürüklenen çocuklara yönelik herhangi bir hizmet verilmediğinden herhangi bir değerlendirilme yapılamamıştır. Madde bağımlılığına yönelik danışmanlık ve bilgilendirme faaliyetlerinde aktif hizmet sunan bir kuruluş olan Yeşilay'ın etkinliğinin artırılması için tanıtım çalışmaları yapılmalı, kamu kurum ve kuruluşları ile işbirlikleri artırılarak ortak bir dijital bir mekanizma üzerinden hizmetler verilmelidir. Bu sayede Yeşilay kurumunun toplum nezdinde etkinliği artacaktır ve bu durumda bağımlılık alanında diğer kurumların iş yükünü azaltacaktır.

BÖLÜM VII

SONUÇ

Postmodern dönemde ulusal ve uluslararası göçler, hızlı kentleşme, ekonomik sorunlar, mevcut tradisyonel ailenin yapısında meydana gelen ani değişimlerin çocuklar üzerindeki olumsuz etkisi bilinmektedir. Bununla birlikte yayın ve iletişim araçlarının yaygınlaşması ve globalleşme olgusu gibi değişkenler çocukların sosyal ve ruhsal gelişimlerini sekteye uğrattığı gibi olağan risk faktörlerini de beraberinde getirmektedir. Bu nedenle çocukların korunması ve suça bulaşmalarının önüne geçilmesi amacıyla koruyucu ve önleyici hizmetler geliştirilmiştir. Çocuğa özgü koruyucu-önleyici politikalar çocuğun riske sürüklenmesini engellemenin yanında, suça sürüklenen, suçun mağduru konumunda bulunan çocuklara da uygulanmaktadır. Çocuklara özgü koruyucu-önleyici hizmetler çocuğun doğum öncesinden başlayarak erişkinliğe geçiş dönemine kadar devam eden bir süreçtir. Bu süreçte çocuğun bakımının sorumlu ailesiyle birlikte kamu kurum ve kuruluşlarına, yerel yönetimlere, üniversiteler ve STK'lara ciddi roller verilmiştir.

Bürokrasi ve STK'lara verilen bu roller odağında kalmak kaydıyla Osmaniye ili özelinde suça sürüklenen çocuklara yönelik kamu kurum ve kuruluşları tarafından sunulan koruyucu ve önleyici hizmetlerin değerlendirilmesi, sunulan programların ve hizmetlerin etkinliğinin artırılması, yereldeki paydaş kurumların iş birliği ve koordinasyonların sağlanması noktasında önerilerin geliştirilmesi için bu çalışma yapılmıştır.

Türkiye geneli ve Osmaniye ilinin çocuk nüfusunun yaş dağılımında 10-14 yaş grubundakilerin çoğunlukta olduğu, cinsiyet olarak en fazla erkek çocukların olduğu ayrıca Osmaniye çocuk nüfusunun Türkiye çocuk nüfusunun %0,75 oluşturduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Türkiye ve Osmaniye ilinde suça sürüklenen çocukların demografik yapısında çoğunluğu; erkek çocukların, bu çocukların 15-17 yaş aralığında bulundukları, en çok suça karıştıkları suç fiilinin yaralama, hırsızlık ve uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı, satmak veya satın almak suçları oluşturmaktadır. Türkiye'deki suça sürüklenen çocukların son beş yıldaki istatistikleri incelendiğinde; Covid sürecinde çocuk suçluğu

sayısında azalmanın yaşandığı, bu dönemde çocukların sokağa çıkma yasağı bulunduğu, bununla birlikte erkek çocukların kız çocuklara oranla 11 kat daha çok suça maruz kaldıkları, en fazla suç davranışının 15-17 yaş grubunda gözüktüğü belirlenmiştir. Ayrıca 169 çocuğun denetimli serbestlik hizmetinden yararlandığı, çoğunluğu erkek çocukların oluşturduğu ve işledikleri suç türlerini hırsızlık ve yaralama oluşturduğu gözlemlenmiştir.

Adalet Bakanlığı tarafından suça sürüklenen çocuklara yönelik sunulan koruyucu ve önleyici hizmetler incelendiğinde;

- ✓ Çocuk Mahkemesinin bulunduğu fakat Çocuk Mahkemesinin fiziki yapısı ve uzman personel yetersizliğinden ötürü soruşturma – kovuşturma evresinde ve çocuklar için düzenlenen raporlar ile görüşmelerde sosyal hizmetin bireyin çevresi içerisinde değerlendirilmesi ile çocuğa özgünlük yaklaşımına uygun olmadığı,
- ✓ Osmaniye adliyesinde çocuk savcısının olmaması ya da çocuk alanında ihtisas sahibi bir savcının bulunmaması nedeniyle soruşturmaların suç odaklı yürütüldüğü,
- ✓ Osmaniye ilinde çocuklara yönelik çocuk ceza infaz kurumlarının bulunmadığı, infaz kararı verilen çocukların Hatay ili ile Mersin'in Tarsus ilçelerinde bulunan kurumlara nakil gönderildiği,
- ✓ Osmaniye DSM içerisine çocuklara özgü ayrı bir birim bulunduğu ancak kendilerine ait ayrı bir ofisin bulunmadığı ve Osmaniye ili özelinde denetimli serbestlik hizmetlerinin sistematik bir takip anlayışıyla yürütülmesiyle birlikte toplum temelli rehabilitasyon hizmetinin etkin bir şekilde sunulduğu,
- ✓ Suça sürüklenen çocuklara yönelik hazırlanan sosyal inceleme raporlarında meslek elemanının vermiş olduğu kanaatinin hakim tarafından dikkate alınıp alınmamasının belirgin olmadığı,
- ✓ Tedbir kararlarının uygulayan meslek elamanlarının tedbir kararının çocukta yaptığı değişikliğin takibinin yapıldığı bir sistemin bulunmadığı tespit edilmiştir.

ASHB tarafından suça sürüklenen çocuklara yönelik sunulan koruyucu ve önleyici hizmetler incelendiğinde;

- ✓ Osmaniye ilinde koruyucu ve önleyici hizmet SED hizmetinden yararlanan suça sürüklenen çocuk ve ailesi bulunmadığı,
- ✓ Dezavantajlı konumda bulunan çocuklara yönelik sunulan ve ODP'den yararlanan çocukların gerek akademik gerekse sosyal, kültürel ve sportif

anlamda desteklendiğinde akademik başarıyı gösterdikleri bilinmesine rağmen bu projeden yararlanan suça sürüklenen çocuk bulunmadığı,

- ✓ SHM’lerde görevli uzmanlar tarafından ÇGP kapsamında bakım ve koruma altında bulunan çocuklar ile aileleri başat olmak üzere farklı risk gruplarında yer alan çocukların izlemelerinin yapıldığı ancak bu program kapsamında takibi yapılan suça sürüklenen çocuk ve ailesinin olmadığı,
- ✓ SHM’lerde görevli uzman psikologlar tarafından dezavantajlı durumda bulunan çocuk ve aileleri, patolojik davranış sergileyen bireyler, boşanma sürecinde bulunan çiftler ve bağımlılık öyküsü bulunan bireylere yönelik danışmanlık hizmeti sunulduğu fakat suça sürüklenen çocuk bulunmadığı,
- ✓ Dezavantajlı olsun veya olmasın tüm bireylere yönelik AEP kapsamında 80.158 kişiye aile eğitimi ve bağımlılık modüllerinde eğitim verildiği ancak eğitim alanların içerisinde suça sürüklenen çocuk ailesinin olup olmadığının bilinmediği,
- ✓ ASHB’ye bağlı suça sürüklenen çocukların bakım ve rehabilitasyonunun sağlanmasına yönelik ÇODEM hizmeti sunulduğu, Osmaniye ilinde ÇODEM bulunmadığından haklarında bakım kararı verilen 6 suça sürüklenen çocuğun Adana ve Gaziantep illerinde bulunan ÇODEM’lere nakil gönderildiği,
- ✓ Çocuk koruma sisteminin uygulanması ve takibi için il ve ilçelerde çocuk koordinasyon kurullarının oluşturulduğu ve bu kapsamda yılda 6 kez toplantı yapıldığı ancak toplantıda alınan kararların takibi ve denetimi için herhangi bir mekanizmanın olmadığı gözlemlenmiştir.

İçişleri Bakanlığı tarafından suça sürüklenen çocuklara yönelik sunulan koruyucu ve önleyici hizmetler incelendiğinde;

- ✓ Osmaniye ili merkezindeki kolluk kuvvetlerine bağlı çocuk şubelerinde çocuklara özgü nezarethanenin bulunduğu,
- ✓ Çocukların ifadelerini alınmasında sosyal çalışma görevlilerinin istihdam edilerek kolluk görevlerine gerekli desteğin sağlandığı,
- ✓ Suça sürüklenen çocuklara özgü bilgilendirme çalışmalarını yürütüldüğü,
- ✓ *“Okullarda Güvenli Ortamın Sağlanmasına Yönelik Koruyucu Önleyici Tedbirlerin Artırılmasına İlişkin İşbirliği Protokolü”* kapsamında Osmaniye ilinde kolluk kuvvetleri tarafından 217 okul çevresi, 3555 okul servis aracı, 18

kafe ve kahvehane, 2 iddia bayi, 4 büfe ve 87 park/bahçenin denetimlerinin yapıldığı gözlemlenmiştir.

Milli Eğitim ve Sağlık Bakanlıkları tarafından suça sürüklenen çocuklara yönelik sunulan koruyucu ve önleyici hizmetler incelendiğinde;

- ✓ 2021 yılında suça sürüklenen çocuklara yönelik 35 eğitim tedbiri ve 43 sağlık tedbiri kararının ilgili kurumların personelleri tarafından uygulandığı ve tedbir kararını sonlandırmak uygulayıcının inisiyatifinde olduğu fakat tedbir kararının uygulanmasından sonrasında bireyde yaptığı değişikliği niteliğini somut olarak ifade edecek bir sistemin olmadığı
- ✓ Madde kullanım öyküsü olup madde kullanımı sebebiyle suça sürüklenen ya da suçun mağduru olan çocukların madde kullanımından arındırılması amacıyla Sağlık Bakanlığı tarafından ÇEMATEM kurulduğu fakat Osmaniye ilinde ÇEMATEM bulunmadığı için bu hizmetten yararlanmak isteyen çocuklar ve ailelerinin Adana iline yönlendirildiği tespit edilmiştir.

Diyanet Başkanlığınca tarafından suça sürüklenen çocuklara yönelik sunulan koruyucu ve önleyici hizmetler incelendiğinde;

- ✓ Diyanet Başkanlığına bağlı İl Müftülüklerinde görevli personeller tarafından ÇODEM’de kalan suça sürüklenen çocuklara yönelik Etkinliklerle Değerler Eğitimi programı mahremiyet ve değerler eğitimi verildiği ancak Osmaniye ilinde ÇODEM bulunmadığından İl Müftülüğü tarafından suça sürüklenen çocuklara yönelik faaliyet yapamadığı tespit edilmiştir.

STK’lar tarafından suça sürüklenen çocuklara yönelik sunulan koruyucu ve önleyici hizmetler incelendiğinde;

- ✓ Türk Kızılay’ı suça sürüklenmiş çocukların tespit edilmesi veya bu çocuklara ilişkin karşılaştıkları vakaların yönlendirilmesi ve takibini yapma sorumluluğu bulunmasına rağmen suça sürüklenen çocuklara yönelik bilgilendirme ve bilinçlendirme faaliyetleri yürütüklerine dair bir verinin olmadığı,
- ✓ Madde, tütün, alkol, internet ve kumar bağımlılığı konusunda destek almayan isteyen 12 yaş üstü bireylere yönelik Osmaniye Yeşilay tarafından 2021 yılının son çeyreğinde YEDAM kurulduğu, gerek pandemi dönemine gelmesi gerekse yeni açılması sebebiyle suça sürüklenen çocuklara yönelik herhangi bir hizmet veremediği gözlemlenmiştir.

Sonuç olarak koruyucu ve önleyici hizmetler genel çocuk anlamında yerine getirildiği ancak Osmaniye ilinde suça çocuklara yönelik mevcut sistem önleyici, koruyucu ve onarıcı özellikleri içinde barındırmış olsa da bu özelliklerin takiplerinin yapılamaması, güçlü bir koordinasyonun bulunmaması, sağlıklı veri sisteminin olmaması nedeniyle sistemin güçlü ve zayıf yönleri tam olarak belirlenemediğinden hizmetlerin kamusal etkinliği yeterli biçimde saptanamamıştır.

Koruyucu ve önleyici hizmetlerin temel paradigması kamu kurumlarından ziyade çocukların psikolojik, sosyal, eğitsel ve sağlık açısından yüksek yararlarıdır. Bu sebeple suça sürüklenen çocuklara yönelik hizmet sunumlarında kamu kurumlarının koordinasyon içerisinde dezavantajlı konumda çocuklara ne derece yarar sağladığı ön plana çıkmaktadır. Kamu kurumlarının etkinliğini değerlendirirken çocukları söz konusu olumsuz davranışlardan ve riskli ortamlardan uzaklaştırılmaları ve korunmaları özellikle analiz edilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda kamu kurumlarının ortak bir veri ağı veya denetim sistemi bulunmadığından güvenilir bilgi ve verilere ulaşmak güçleşmektedir. Bu nedenle de söz konusu çocukların denetim ve izlemeleri etkili bir şekilde yapılamamaktadır. Suça sürüklenen çocukların suç fiiline karşı davranış tutumlarını yönetme ve değiştirmeye yönelik çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Çocukların suça karşı tutumları değişmesine rağmen zamanla tekrardan geriye dönüşler olmakta ve bu sebeple de kalıcı olunamamaktadır. Çocuğun bulunduğu çevrenin değiştirilmediği müddetçe çocuk ve ailesine yönelik yapılan davranış tutum çalışmaları yüzeysel kaldığından sunulan hizmetler yetersiz kalmakta ve amacına ulaşamamaktadır. Sorunun temeline inilerek çalışmalar yapılması elzemdir.

Sorunların ortadan kaldırılması noktasında;

- ✓ ÇKK kapsamında verilen tedbirlerinim çocuklara sağladığı düzeyin düzeyi, etkililik derecesi ve suça sürüklenen çocuktaki değişimin belirlenebilmesi için çocuk gelişim parametreleri oluşturularak alandaki çalışmaların takiplerinin yapılması,
- ✓ Suça sürüklenen çocuklara yönelik hizmet sunan kamu kurumları arasında koordinasyonun sağlanması ve verilen rollerin takiplerinin yapılması,
- ✓ Suça sürüklenen çocuklar hassas ve karmaşık bir yapıya sahiptir. Çocukların duygu, düşünce ve yapılarında bütünlük sağlanamadığı zaman

problem davranışlar ve olumsuz yaşantı ortaya çıkmaktadır. Çocuğun karmaşık bütünlüğü sağlamak veya bütünlüğü koruyabilmek yalnızca davranış değişiklikleri ve tutumlarının iyileştirilmesiyle değil çocuğun karşılaşacağı risklerin önlenmesi ve çocuğun yönlendirilmesiyle birlikte mümkündür. Bu bağlamda koruyucu ve önleyici hizmet ve politikaların yanında yönlendirici hizmetlere de yer verilmesi,

- ✓ EGM koordinesinde Çocuk ve Gençler Sosyal Koruma ve Destek Programı (ÇOGEP) kapsamında yürütülen faaliyetler incelendiğinde sadece çocuklar özgü çalışmalara yürütüldüğü gözlemlenmektedir. Programının odağının genişletilerek aile ve çevreninde dahil edilerek çocuğun çevresiyle bütünleştirerek çalışmaların yürütülmesi,
- ✓ Çocuk Koruma Hizmetlerinde Koordinasyon Strateji Belgesi ve ÇKK kapsamında oluşturulan çocuk koordinasyon kurulunun daha etkin bir şekilde hizmet verebilmeleri için kurulda yer alan paydaş kurumlara roller verilerek takiplerinin yapılması gerekmektedir. 5395 sayılı ÇKK kapsamında verilen tedbirlerin süreç takiplerinin yapılması ve çocukların izlenebilmesi için ortak veri tabanı ve elektronik takip sisteminin kurulması,
- ✓ Aile eğitim programlarının içeriğinde suça sürüklenen çocuğun hem psikososyal gelişim özellikleri hem de bu çocuğa yönelik ihtiyaçları içinde barındıran modüllere yer verilmelidir. Ayrıca bu programlarının suça sürüklenen çocukta kalıcı davranış değişikliği oluşturabilmesi için program sürecinin uzun zaman dilimine yayılması ve bilgi aktarımında çocuğunda eğitime dâhil edilerek etkileşim düzeyinin artırılması,
- ✓ Merkezi otorite tarafından yurt genelinde uygulanması için politikalar geliştirilirken yereldeki politika uygulayıcılarının saha tecrübesi, personel yapısı, kurumsal ihtiyaçları dikkate alınmadığından hizmet sunumunda güçlükler yaşandığından üretilen kamusal politikalar etkisiz kalmaktadır. Bu bağlamda yerel aktörlerin konumu net olarak belirlenerek sorunların giderilmesi, ortak paydaşlar tarafından taşrada yürütülecek çalışmalarda rollerin açık bir şekilde belirlenmesi ve bu paydaşların sorumlulukların takiplerinin yapılarak paydaşlara geri dönüşlerin yapılması taşrada sunulan suça sürüklenen çocuklara özgü koruyucu ve önleyici hizmetlerin etkinliğini ve kalitesini artıracaktır.

KAYNAKÇA

- Adalet Bakanlığı Çocuk Adalet Sistemi Eğitim Programı (2013). Proje Paydaşları: Adalet Bakanlığı, Türkiye Adalet Akademisi, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, UNICEF destekli Uluslararası Çocuk Mevzuatı, Ankara.
- Adalet Bakanlığı, (2015). Stratejik plan (2015-2019). Ankara, Adalet Bakanlığı.
- Akbaba, T. (2011). *Kartal-Kadıköy Bölgesi Çocuk Suçluluğu Profili*, Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi/ Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Akduman, G., Akduman, B. & Cantürk, G. (2007). Ergen suçluluğunda bazı kişisel ve ailesel özelliklerin incelenmesi. *Türk Pediatri Arşivi*, 42, 156-61
- Akduman, G., Akduman, B. & Cantürk, G. (2014). Ergen suçluluğunda bazı kişisel ve ailesel özelliklerin incelenmesi Orijinal Araştırma. *Türk Pediatri Arşivi*, 42(4), 156-161.
- Akers, L. Ronald. (2000). *Criminological Theories*. London: Fitzroy Dearbon Publishers.
- Aktürk, S. (2006). *Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye'de Çocuk Hakları ve Güvenliği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mustafa Kemal Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Akyüz, E. (2000). *Ulusal ve Uluslararası Hukukta Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Akyüz, E. (2018). *Çocuk Hukuku: Çocukların Hakları ve Korunması*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Al-Mataalka, F. I., & Hussainat, M. M. (2012). Juvenile delinquency and family environment in Jordan. *Journal of Sociological Research*, 3(2), 599-617.
- Alpsoy, A. N. (2005). Uluslararası Hukuk ve Ulusal Mevzuatımız Işığında Mağdur Çocuklara Yönelik Düzenlemeler. *TBB Dergisi*, (58), 247-263.
- Antakyalıoğlu, Ş. & Bayram, G. (2015). Çocuk adalet sistemi sorun tespit raporu. Ankara, ÇAÇAV.
- Atabek, E. (1998). *Çocuklar, Büyükler ve Tavşanlar*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Avrupa Konseyi, (2013). Avrupa konseyi bakanlar komitesi çocuk dostu adaletle ilişkin rehber. Strasbourg, Avrupa Konseyi Yayını.
- Ayan, S. (2011). *Suçlu Kim*. 1. Baskı. Ankara: Ütopya Yayınevi
- Aydın, B., Akbağ, M., Tuzcuoğlu, S., Yayıcı, L. & Ağır, M. (2014). *Eğitim psikolojisi*

- (*Gelişim ve öğrenme*). Ankara: Nobel.
- Aydın, D. (2013). Türk Ceza Kanunu'nda Hakaret Suçu. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 19(2), 879-918.
- Aydın, M. (2009). Suça Sürüklenen Çocuklara Yönelik Alternatif Yaptırımlar. Ş. Uludağ, O. Dolu, C. Doğutaş ve H. Büker (Ed.). *Kanunla İhtilaf Halindeki Çocuklar içinde*, Ankara: Polis Akademisi Yayınları. 163-182.
- Bak, M. (2011). Çocuk gelişimi. İstanbul: Cinius.
- Bandura, A. (1989). Social Cognitive Theory. IN: *Annals of Child Development*, 6, 1-60. Greenwich, CT: Jai Press LTD.
- Bayındır, N., Özel, A., & Köksal, E. (2007). Çocuk suçluluğu demografisi: Kütahya şehri örneği.
- Baykara-Acar, Y., Kırımsoy, E., Koman, E. & Karagöz, D. (2012). Çocuk adalet sistemi odağında kanunla ihtilaf halindeki çocukların durumu (araştırma raporu). In: *Türkiye'de çocuk adalet sisteminin yönetimi*. Eds: İHOP, Ankara, İnsan Hakları Ortak Platformu, 21-99.
- Baykara-Acar, Y. (2015). Adli Sosyal Hizmet ve Türkiye'de Çocuk Adalet Sisteminin Tarihi. Ed. Arzu İçağasıoğlu-Çoban ve Seda Attepe-Özden. Ankara: Başkent Üniversitesi.
- Bayraktar, M. F. (2008). İslam eğitiminde öğretmen öğrenci münasebetleri. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Bergson, H. (1962). *Ahlak ile dinin iki kaynağı* (M. Karasan, çev.). Ankara: MEB Yayınları.
- Berk, F. (2013). Avustralya raporları. Ankara: Sabev Yayınları.
- Bilgin, B. (1991). *İslam ve çocuk*. Ankara: DİB Yayınları.
- Bilgin, B. (2007). *Eğitim bilimi ve din eğitimi*. Ankara: Gün Yayınları.
- Bilgin, R. (2012). Sokakta çalışan çocukları bekleyen risk ve tehlikeler: Diyarbakır örneği. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(15), 79-96.
- Boranlıoğlu, B. (2013). "Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuklar", <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16121> (03.04.2023).
- Burkay, S. (2008), Teorik Çerçeve ve Suç, *Ethos: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar Dergisi*, 2(4), 1-15.
- Burt, S. A. & Klump, K. L. (2013). Delinquent peer affiliation as an etiological moderator of childhood delinquency. *Psychological Medicine*, 43(6):1269- 1278.
- Büker, H. & Gültekin, S. (2013). Çocuk Koruma Hizmetlerinde Koordinasyon Eğitimi

Eğitici El Kitabı.

- Bülbül, S., & Doğan, S. (2016). Suça sürüklenen çocukların durumu ve çözüm önerileri. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 59, 31-36.
- Cankurtaran-Öntaş Ö, (2006). Çocuk hakları perspektifi bağlamında karakol ve çocuk şubesinde çalışan polislerin suça yönelen çocuklara yaklaşımları. *Polis Bilimleri Dergisi*, 8(3-4), 49-78
- Çağdaş, A. & Şahin, Z. S. (2002). *Çocuk ve Ergende Sosyal ve Ahlak Gelişimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Çağlar, D. (1981). *Uyumsuz çocuklar ve eğitimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Çakmaklı, K. (1991). *Aileler İçin Sosyal Hizmet*. Eğitim Serisi 3. İstanbul: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Çocuk Hakları Sözleşmesi, Erişim adresi: www.unicef.org, Erişim tarihi: 08.06.2023.
- Çopur, E. Ö., Ulutaşdemir, N., & Balsak, H. (2015). Uluslararası Katılımlı III. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi “Erken Müdahale”. *Çocuk ve Suç* (ss.12-123). Ankara.
- Çopur, Ö. E., Ulutaşdemir, N. & Balsak, H. (2015). Çocuk ve Suç. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 1(2), 120- 124.
- Çoşar, Y. (2005). Kentleşen Türkiye’de Çocuk Suçluluğu. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*. 56, 281-327.
- Demirbaş, T. (2009), *İlk Sosyalleşme Birimi Olarak Aile*, İstanbul: Umut Vakfı Yayınları.
- Demircioğlu, H., Şahin, F. T. & Günindi, Y. (2011). Anne Babaların Görüşlerine Göre Aile İşlevleri, *Erzincan Üniversitesi Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, (13)1, 93-105.
- Demiriz, S. & Öğretir, A. D. (2007), *Alt ve Üst Sosyo-Ekonomik Düzeydeki 10 Yaş Çocuklarının Anne Tutumlarının İncelenmesi*. Kastamonu Eğitim Dergisi, (15) 1, 105-122.
- Dodurgalı, A. (1998). *Ailede çocuğun din eğitimi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Doğan, D.M. (1996). Büyük Türkçe Sözlük. Sayı: 6, İz Yayıncılık, İstanbul.
- Dost, S. (2014). Ulusal Ve Uluslararası Mevzuat Çerçevesinde Ülkemizdeki Suriye’li Sığınmacıların Hukuki Durumu. *S.D.Ü.Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.4, S.1,27-69.
- Dönmezer, S. (1994). *Kriminoloji*, İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Dönmezer, S. (1994). *Kriminoloji*. İstanbul: Beta Basım yayıncılık.

- Durkheim, E. (1994) *Sosyolojik Metodun Kuralları*, İstanbul: Sosyal Yayınları.
- Elibol, Ş. (1998). Mala Yönelik Suç İşlemiş 11-15 Yaş Çocukların Sosyodemografik Özellikleri. Adli Tıp Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Elmacı, D. (2010). Günümüzün yetim kalan kuruluşları: yetiştirme yurtları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(4), 949-970.
- Enginyurt, Ö., Okumuş, H., Karakuş, M., Çakır, L., & Özer, E. (2016). Ordu ilinde 2010-2014 yılları arasında suça sürüklenen çocukların değerlendirilmesi. *Klinik Tıp Pediatri Dergisi*, 8(5), 35-39.
- Ercan, L. (2001). Ergenlik döneminde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 2(9), 47-58.
- Erçevik, A. (2018). Sosyal Problem Çözme Programı'nın Korunma İhtiyacı Olan Ergenler Ve Çocuk Evi Sorumluları Üzerindeki Etkisi. Doktora Tezi. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi.
- Erden, M. & Akman, Y. (2015). *Eğitim psikolojisi gelişim-öğrenme-öğretme*. Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Erdoğan, O. (2012). *Çocuk Ceza Hukuku*. Ankara: Bilge Yayınevi.
- Erdoğan, M. Y. (2005). Suça yönlendirilen ve yönlendirilmeyen çocukların aile ilişkileri ile saldırganlık davranışlarının karşılaştırılması. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 12(3), 106-114.
- Ersoy, A. & Hurasan, M. (2017). Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmeti Alan Çocukların Sosyal Etkinliklere Katılımlarına İlişkin Ailelerinin Değerlendirmeleri. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, 3(2), 195-204.
- Eyüboğlu, M. & Eyüboğlu, D. (2018). Suça sürüklenen çocuklarda psikiyatrik bozukluklar, sosyodemografik özellikler ve risk faktörleri (Turkish). *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 21(1), 7-14.
- Falodun, OK. (2012). Role of The Mass Media in Relation to Crime and Deviance, University College Cork, IrelandJan; 1-29.
- Freud, S. (1984) Psikanalize Giriş, Genel Nevroz Öğretisi, çev.G:Koptagel-İlal, 3.baskı, Altın Kitaplar Yay. İstanbul.
- Freud, S. (2020). Amatörler İçin Psikanaliz. trc. T. Naz. Altınay. İkilem Yayınevi. Ankara
- Fırat, S., İltaş, Y. & Gülmen, M. K. (2016). Adana'da suça sürüklenen çocukların sosyodemografik özellikleri. *Adli Tıp Bülteni*, 21(2), 86-92.
- Gellerman, B., Zimerman, B.B., Williams, M., Bolhofner, K., & Craney, J.L. (2001).

- Bipolar disorder at prospective follow-up of adults who had pre-pubertal major depressive disorder. *American Journal of Psychiatry*, 1(158): 125-127.
- Gökçearslan Çifci, E. (2009) Türkiye’de ve dünyada korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik hizmetlerin tarihsel gelişimi. *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür Ve Araştırma Dergisi*, 19(19), 53-66.
- Granic, I. & Patterson, G. R. (2006). Toward a comprehensive model of antisocial development: A dynamic systems approach. *Psychological Review*, 113: 101-131.
- Güler, N., Uzun, S., Boztaş, Z. & Aydoğan, S. (2002). Anneleri Tarafından Çocuklara Uygulanan Duygusal ve Fiziksel İstismar/İhmal Davranışı Ve Bunu Etkileyen Faktörler. *Cumhuriyet üniversitesi, Tıp Fakültesi Dergisi*, 24(3), 128-134.
- Gülüm, Z., Cohen, Z. & Demircan, Y. (2017). Suça sürüklenen çocuklar ile ikamet yeri, suç yeri ve suç türü ilişkisi: İstanbul adliyesi 2. Çocuk mahkemesi örnekleme. *Adli Tıp Bülteni*, 22(3), 155-162.
- Gürses, İ. & Kılavuz, M. Â. (2011). Erikson’un psiko-sosyal gelişim dönemleri teorisi açısından kuşaklararası din eğitimi ve iletişiminin önemi. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 20(2), 153–166.
- Güven S. & Bilir, M. (2020). 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı 100. Yıl Özel Çocuk Bülteni.
- Hesapçıoğlu, S. (2017). Çocuk adli vakalarında karışıldığı iddia olunan suç tipleri ile benlik saygısı ve depresif belirtiler arasındaki ilişki. *Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 30:331-337.
- Hoffmann, J. P. & Dufur, M. J. (2018). Family social capital, family social bonds, and juvenile delinquency. *American Behavioral Scientist*, 62(11), 1525-1544.
- Howe, T.R. & Parke, R.D. (2001). Friendship quality and socio-metric status: Between group differences and links to loneliness in severely abused and non-abused children. *Child Abuse and Neglect*, 25(5) 585-607.
- Işıkçı, Y. & Karatepe, S. (2016). Türkiye’de Çocuğa Yönelik Sosyal Politika Uygulamaları ve Tarihsel Analizi. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 7(1), 69-100.
- İçli, T. (1993). *Türkiye’de Suçlular (Sosyal Kültürel ve Ekonomik Özellikleri)*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- İçli, T. (2001). *Kriminoloji*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- İçli T. (2009). *Çocuk, Suç ve Sokak*. Ankara: Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayını.
- İmamoğlu, A. (2012). *Psikolojik ve Ahlaki Açından Çocuk Suçluluğu*. 1. Baskı. İstanbul:

Işık Akademi.

- Jarjoura, G. R., Triplett, R. A., & Brinker, G. P. (2002). Growing up poor: Examining the link between persistent childhood poverty and delinquency. *Journal of Quantitative Criminology*, 18(2), 159-187.
- Kabakulak, K. (2019). Çocuk Evleri Hizmet Modeli Kapsamında Olan Lise Öğrencisi Çocukların Akademik Başarı Bileşenlerinin Keşfedilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Selçuk Üniversitesi.
- Kanunu, Ç. K. (2005). Kanun No: 5395. *Kabul Tarihi*, 03.07.2005. Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv>, Erişim tarihi: 08.06.2023.
- Kanunu, Ç. M. K. G. Y. U. (1979). Kanun No: 2253 *Kabul Tarihi*, 07.11. 1979. Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv>, Erişim tarihi: 08.06.2023.
- Kanunu, K. M. Ç. (1949). Kanun No: 5387 *Kabul Tarihi*, 27.05. 1949. Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv>, Erişim tarihi: 08.06.2023.
- Kanunu, P. (1950). Kanun No: 5682, *Kabul Tarihi*, 15.07.1950. Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv>, Erişim tarihi: 08.06.2023.
- Kanunu, S. H. (1983). Kanun No: 2828 *Kabul Tarihi*, 27.05. 1983. Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv>, Erişim tarihi: 08.06.2023.
- Kanunu, T. C. (2004). Kanun No:5237 *Kabul Tarihi*, 26.9.2004. *Erişim adresi*: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv>, *Erişim tarihi*: 08.06.2023.
- Kanunu, T. M. (2001). Kanun No: 4721 *Kabul Tarihi*, 22.11. 2001. Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv>, Erişim tarihi: 08.06.2023.
- Karataş, K. (2007). Türkiye’de çocuk koruma sistemi ve koruyucu aile uygulamaları üzerine bir değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 18(2), 7-20.
- Karataş, Z. (2015). Osmanlı Devleti’nde korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik sosyal hizmet uygulamaları. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 16-31.
- Karataş, Z. (2016). Çocuk adalet sistemi kapsamında suça sürüklenen çocuklara yönelik uygulamaların nitel analizi. Yayınlanmış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Karataş, Z., & Dağdelen, G. (2014). Çocukların Risklerden Korunmasında Erken Tanı Ve Uyarı Sisteminin Önemi. *Türkiye’de Çocuğun Refahı ve Korunması Sempozyumu*, 301-315.
- Karatay, A. (2017). Türkiye’de koruyucu aile: kökenleri, gelişimi ve bugünü. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 0(5), 389-427.

- Kaya, M. (1997). Ailede anne- baba tutumlarının çocuğun kişilik gelişimi ve benlik gelişimindeki rolü. *On Dokuz Mayıs İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9, 193–204.
- Kayaalp, G. (2010). *Gaziantep'te Çocuk Suçluluğu* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Kesgin, B. (2012). Kamu sorumluluğunda sosyal hizmet. İstanbul: Açılımkitap.
- Kesgin, B. (2013). Kamu sosyal politikalarında sosyal yardım. İstanbul: Açılımkitap.
- Kırımsoy, E., Acar, H. & Yokuş, S.H. (2013). Çocuk Adalet Sistemi Çalışanları Eğitim Programı. Ankara.
- Kızmaz, Z. (2005). Kriminolojide Yeni Yönelimler: Bütünleşik Suç Kuramları-I. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(2), 349-77.
- Koç, B. (2008). Çocuğun dini gelişiminde rol model olarak anne ve baba. *Dini Araştırmalar Dergisi*, 11(31), 49–60.
- Kolbüken B. (2012). Herşey çocuklar için: Ya adalet. In: Türkiye çocuk adalet sistemine sivil toplum gözüyle bakış projesi kitabı, Eds: Çavdar Y, Kolbüken B. Ankara, Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı, 16-31.
- Kongar, E. (1999). *21.Yüzyılda Türkiye*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Konseyi, A. (2016). Avrupa Konseyi Çocuk Hakları Stratejisi (2016-2021). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv>, Erişim tarihi: 08.06.2023.
- Koziey, P. W. & Davies, L. (1982). Broken homes: impact on adolescents. *The Alberta Journal of Educational Research*, 28 (2), 95-99.
- Köseoğlu, A.C. (2009). Korunma ihtiyacı olan çocuklar. *Kök Araştırmalar, Kök Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 11(2), 85-103.
- LeMarquand, D., Tremblay, R. E., & Vitaro, F. (2001). The prevention of conduct disorder: A review of successful and unsuccessful experiments. *Conduct disorders in childhood and adolescence*, 449-478.
- Limoncu, M. (2017). Türk Hukukunda Suça Sürüklenen Çocukların İnfazı. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Kamu Hukuku Bilim Dalı, Konya.
- Mehmedoğlu, Y. (2003). *Ahlaki ve dini gelişim “Çocuğum değerlerimizi öğreniyor”*. Ankara: Morpa Kültür Yayınları.
- Moitra, T., Mukherjee, I., & Chatterjee, G. (2018). Parenting behavior and juvenile delinquency among low-income families. *Victims & Offenders*, 13(3), 336- 348.
- Monahan, J., Steadman, H. J., Robbins, P. C., Appelbaum, P., Banks, S., Grisso, T., ... &

- Silver, E. (2005). An actuarial model of violence risk assessment for persons with mental disorders. *Psychiatric services*, 56(7), 810-815.
- Mwangangi, R. K. (2019). The role of family in dealing with juvenile delinquency. *Open Journal of Social Sciences*, 7(3), 52-63.
- Nacar, B. (2008). Çocuk hikâyelerinde din eğitimi (Kemalettin Tuğcu ve M. Yaşar Kandemir Örnekleri (Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Nalbant, Ş. (2016). Korunma ihtiyacı olan Çocuklarda Çocuk Evleri Bakım Modelinin Toplumsallaşmaya İlişkin Rolü: Kayseri Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erciyes Üniversitesi.
- Oruç, C. (2012). *Okul öncesi dönemde çocuğun din eğitimi*. İstanbul: Dem Yayınları.
- Öcal, M. (1990). *Din eğitimi ve öğretiminde metodlar*. Ankara: TDV Yayınları.
- Öktem, D. (2012). Türkiye’deki Çocuk Adalet Sisteminin Yönetimi ve Yaş Ayrımcılığına İlişkin Paradigmanın İncelenmesi. Türkiye’de Çocuk Adalet Sisteminin Yönetimi. Ankara.
- Öktem, M. K., Yıldız, M., & Erkul, E. (2008). Ankara'daki Belediyelerin Çocuklara Yönelik Hizmetleri Ve Elektronik Ortama Taşınabilirliği. *Journal of Society & Social Work*, 19(2)
- Önay, H. (2009). *Türkiye’de Çocuk Suçluluğunun Önlenmesinde Yerel Yönetimlerin Rolü: Ankara Büyükşehir Belediyesi Sokakta Çalışan Çocuklar Merkezi Örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Polis Akademisi/ Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Öter, A. (2005). Çocuk Suçluluğunun Toplumsal Nedenleri. Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Isparta.
- Öter, A. (2018). Çocuk Suçluluğunun Toplumsal Nedenlerine Sosyolojik Bir Bakış. 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum, 7(21).
- Öter, A. (2018). Çocuk suçluluğunun toplumsal nedenlerine sosyolojik bir bakış (Antalya örneği). 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum, 7(21), 739-769.
- Özateş, Ö. & Atauz, S. (2011). Sosyal Hizmet Uzmanlarının Aileye Dönüş ve Aile Yanında Destek Projesine İlişkin Değerlendirmeleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 22(2), 101-112.
- Özdemir, F. B. (2014). Suça Sürüklenen Çocukların Muhakemesinde Soruşturma Evresi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Özdemir, S. (2007). *Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti*. İstanbul: Entegre

Matbaacılık.

- Özkan, S. (2006). Türkiye’de Darüleytamların Gelişimi ve Niğde Darüleytamu. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 19, 211-229.
- Özmen, İ. (2005). *Velayet Hukuku Davaları ve Çocuk Mahkemeleri*. Kartal Yayınevi: Ankara.
- Öztürk, M. (2007). *Sokakta Çalışan ve Suç İşlemiş Çocukların Toplumsal ve Bireysel Uyum ve Davranış Bozukluklarının Ölçülmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Ankara Üniversitesi/ Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özyürek, A. & Şahin, F. T. (2005). 5-6 Yaş Grubunda Çocuğu Olan Ebeveynlerin Tutumlarının İncelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 19-34.
- Pelit, K., & Alkan, M. F. (2022). Suça Sürüklenen Çocukların Sosyo-Demografik ve Suç Özelliklerinin İncelenmesi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 51-65.
- Polat, O. (2004). *Kriminoloji ve Kriminalistik Üzerine Notlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Polat, O. (2004). *Kriminoloji ve Kriminalistik Üzerine Notlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Popenoe, D. (1995). The American family crisis. *National Forum*, 75 (3), 15-20.
- Portes, P. R., Smitha, T. L. & Browna, J. H. (2000). The Divorce Adjustment Inventory-Revised Validation of a Parental Report Concerning Children's Post-Custody Adjustment. *Journal of Divorce & Remarriage* Volume 33, Issue 3 & 4, 2000, Pages 93 – 109.
- Potter, W. J. (2012). Media Effects, Chapter three, What Is a Media Effect, SAGE Publishing, University of California, Santa Barbara. 35-48.
- Resmi Gazete. 29.12.2004. 5275 sayılı "Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun".
- Sağlam, M. (2015). Yargılama Süreci Devam Eden Suça Sürüklenen Çocuklara Yönelik Hazırlanan Destek Eğitim Programının Çocukların Duygu ve Düşüncelerine Etkisinin İncelenmesi, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Saputra, T. (2017). The relationship between family functioning and juvenile delinquency at SMKN 4 Pekanbaru. *Jurnal Psikologi Pendidikan dan Konseling: Jurnal Kajian Psikologi Pendidikan dan Bimbingan Konseling*, 21-26.
- Saran, N. (1990). *Çocuk Suçluluğu ve Parçalanmış Aileler*. Aile Yazıları III., Birey Kişilik ve Toplum, Bilim Serisi (Der.:B. Dikeçligil-A. Çiğdem). Yayın No: 5, Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, s.:131-134.

- Schroeder, R. D., Osgood, A. K., & Oghia, M. J. (2010). Family transitions and juvenile delinquency. *Sociological inquiry*, 80(4), 579-604.
- Selçuk, M. (1991). Çocuğun eğitiminde dini motifler. Ankara: TDV Yayınları.
- Sevük, H.Y. (1998), *Uluslararası Sözleşmelerdeki İlkeler Açısından Çocuk Suçluluğu ile Mücadele*. İstanbul: Beta Basım Yayını.
- Snyder, H. N. (2000). Juvenile arrests 1999. OJJDP Juvenile Justice Bulletin. Washington, DC: U.S. Department of Justice, Office of Juvenile Justice and Delinquency and Prevention.
- Solak, A. (2008). *Anne-Baba Eğitimi*. Ankara: Hayat Boyu Eğitim Gelişim Derneği.
- Soyaslan, D. (1998). *Kriminoloji (Suç ve Ceza Bilimleri)*. Ankara.:Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Stern, M., Northman, J. E. & Van Slyck, M. R. (1984). Father absence and adolescent “problem behaviors”: alcohol consumption, drug use and sexual activity. *Adolescence*, 19(74), 301-312.
- Şenocak, H. (2005). Korunma ihtiyacı olan Çocuklar: İstanbul Yetiştirme Yurtları Üzerine Bir Alan Araştırması. Doktora Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi.
- Şenol, D. & Dinç, A. (2016). “Korunma ihtiyacı olan Çocuk” Olgusuna Sosyolojik Bir Bakış, 14. Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi.
- Şenses, Ü. (2010). *Türkiye’de Çocuk Suçluluğunun Nedenleri ve Önlenmesi: Adıyaman Örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Polis Akademisi/ Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şimşek, Z., Erol, N., Öztop, D. & Özer Özcan, Ö. (2008). Kurum Bakımındaki Çocuk ve Ergenlerde Davranış ve Duygusal Sorunların Epidemiyolojisi; Ulusal Örneklemde Karşılaştırmalı Bir Araştırma. *Türk psikiyatri Dergisi*, 19(3), 235-246.
- Tarabini, A. (2010). Education and poverty in the global development agenda: Emergence, evolution and consolidation. *International Journal of Educational Development*, 204-212.
- Temel, F. & Aksoy, A. (2005). *Ergen ve Gelişimi: Yetişkinliğe İlk Adım*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Terzi, K. A. (2007). *Kent Ölçeğinde Çocuk Suçluluğu Çankaya Örnek Araştırması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Gazi Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Tezcan, M. (2003). *Gençlik Sosyolojisi*. Ankara: Naturel Yayıncılık.
- Thompson, W. E., & Bynum, J. E. (2016). *Juvenile delinquency: A sociological approach*. Rowman & Littlefield.
- Topaloğlu, M. (2010). *Türk Hukukunda Çocuklara Özgü Güvenlik Tedbirleri*. İstanbul: Legal Yayıncılık.
- Turgut, F. (2016). Türk siyasetinde son dönem aile politikaları. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 0(35), 411-426.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2021). Güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuk istatistikleri, Erişim Adresi: [https:// biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=98&locale=tr](https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=98&locale=tr), Erişim tarihi: 08.06.2023.
- Ulak, M. Y. (1993). *Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Mahkemeleri*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Uluğtekin, S. (1991). *Hükümlü Çocuk ve Yeniden Toplumsallaşma*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- Uluğtekin, S. (2005). *Çocuk Adalet Sisteminde Sosyal İnceleme Raporu El Kitabı*. Ankara: Dostlar Dayanışma Derneği Ankara Şubesi Yayınları.
- Uluğtekin, S. (2012). *Denetimli Serbestlik Altındaki Gençler ve Ailelerine İlişkin Araştırma: İhtiyaçlar ve Beklentiler*. Ankara: ÖZGEDER.
- Ünal, V. (2012). Osmanlının son dönemlerinde korunma ihtiyacı olan çocuklar için kurulan sosyal hizmet kuruluşları. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36(2), 1-27.
- Wilkinson, K. (1974). The broken family and juvenile delinquency: scientific explanation or ideology? *Social Problems*, 21(5), 726-739.
- Yağbasan, Y. (2010). *Çocuk suçluluğunun toplumsal nedenleri ve cezai sorumluluğu*. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi. Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kırıkkale.
- Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/06/20050601-10.htm>, (14.05.2023).
- Yalçın, A. (2011). *Çocuk Koruma Kanunu Kapsamında Korunma ihtiyacı olan Çocukların Gelecek Kaygılarının İncelenmesi (Afyonkarahisar Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Yavuz, K. (2013). *Günümüzde inancın psikolojisi*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Yavuzer, H. (1981). *Psiko-Sosyal Açıdan Çocuk Suçluluğu*. İstanbul: İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları.

- Yavuzer, H. (1998). *Çocuk ve Suç*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yavuzer, H. (2001). *Çocuk ve Suç* (10. Basım). İstanbul: Remzi Kitapevi
- Yavuzer, H. (2009). *Çocuk Suçluluğu, Çocuk ve Suç*. (12.Baskı), Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Yazıcı, E. (2014). Türkiye’de çocuk koruma sistemi ve koruyucu aile bakım yönteminde yeni yaklaşımlar. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(2), 247-270.
- Yıldırım, K. Ç. (2012). Çukurova üniversitesi tıp fakültesi çocuk ve ergen ruh sağlığı ve hastalıkları anabilim dalında 2006-2011 yılları arasında muayene edilen, kanunla ihtilafa düşen çocukların değerlendirilmesi.
- Yıldırım, Ş. (2013). *Çocuk Evinde Kalan Çocukların İlişki Dinamikleri: İzmir Örneği*. Doktora Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi.
- Yıldırım, Ş. (2017). 2000’li yıllarda çocuk koruma sistemi içinde bakım hizmetlerinin genel görünümü. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15 (1), 87-110.
- Yılmaz, S. (2012). 8-13 Yaş çocuklarda bilimsel gelişiminde “ölüm kavramı. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 16(1), 9–42.
- Yolcuoğlu, İ.G. (2015). *Türkiye’de tüm çocuklarımızı iyi yetiştirebilmek*. İstanbul: Nar Yayınevi.
- Yörükoğlu, A. (2000). *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*. Ankara: Özgür Kitabevi Yayınları.
- Zevkliler, A. (1957). Türk Hukukunda Korunma ihtiyacı olan Çocuklar. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 25(1), 173-236.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLERİ

Adı ve Soyadı: Erhan KAYA

EĞİTİM BİLGİLERİ

Yüksek Lisans : Korkut Ata Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, 2021-2023

Lisans : İnönü Üniversitesi, 2007-2011

İŞ DENEYİM

2010 - 2011: Türk Kızılay' ı Malatya Şubesi

2011 – 2012 : Özel Son Nokta Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi

2012 – : Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

T.C.
OSMANİYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI BENZERLİK RAPORU FORMU

FORM
TEZLİ YL-16

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ

Adı ve Soyadı	Erhan KAYA
Öğrenci Numarası	2121510106
Ana Bilim/ Ana Sanat Dalı	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Bilim / Sanat Dalı	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Danışman Unvanı, Adı-Soyadı	Doç. Dr. M. Burhanettin COŞKUN
Tez Başlığı (Türkçe)	Suçta Sürüklenen Çocuklara Yönelik Geliştirilen Koruyucu ve Önleyici Hizmetlerde Kamusal Etkinlik Analizi: Osmaniye İli Örneği

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 137 sayfalık kısmına ilişkin, 03/07/2023 tarihinde Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 22 'dir.

Filtreleme Tip 1 (maksimum %30) x ☐

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça dâhil,
- 3- Alıntılar dâhil.

Filtreleme Tip 2 (maksimum %10) ☐

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç,
- 3- Alıntılar dâhil,
- 4- 5 Kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Tarih ve İmza

Erhan KAYA

Öğrenci

Danışman Onayı
UYGUNDUR
Doç. Dr. M. Burhanettin COŞKUN
(İmzası)

Enstitü Onayı
UYGUNDUR
Adı Soyadı
(İmzası)

AÇIKLAMALAR

- Lisansüstü tezler, savunma öncesinde intihal program raporu ile birlikte Enstitüye teslim edilir.
- İntihal raporu ile ilgili olarak etik kurallarda dâhilindeki benzerlik oranları ilgili Enstitü Yönetim Kurulu tarafından belirlenir. (Enstitü Yönetim Kurulu tarafından tezin, intihal kapsamı dışında değerlendirilmesi için TURNITIN'den alınan raporda "benzerlik oranı"nın, "alıntılar dahil" en fazla %10, "alıntılar dahil" % 30'u geçmemesi şeklinde kabul edilmiştir).

